

Tanítói kézikönyv

Magyar nyelv és irodalom
(2. évfolyam)

Olvasás

Olvasókönyv 2. (1. és 2. kötet)
Olvasás munkafüzet 2. (1. és 2. kötet)
Olvasó- és dicséretkártyák (tartós pedagógusi taneszköz)

Szerzők:

FARKAS ANDREA, JORDÁNNÉ TÓTH MAGDOLNA, KÓRÓDI BENCE,
N. CSÁSZI ILDIKÓ, PIRISI ANNA

Szerkesztette:

KÓRÓDI BENCE

Nyelvi lektor:

HEDVIG OLGA MÁRIA

© Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A kiadásért felel: dr. Kaposi József főigazgató

Vezető szerkesztő: Kóródi Bence

Műszaki szerkesztő: Horváth Zoltán Ákos

Nyomdai előkészítés: Fekete Gabriella

1. kiadás, 2014

www.ofi.hu

etananyag.ofi.hu

A pedagógus-kézikönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

TÁMOP-3.1.2-B/13-2013-0001

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió

Tartalom

Vezető szerkesztői előszó <i>Kóródi Bence</i>	5
Tanmenetek	5
Módszertan, koncepció	6
A szövegértés és a szövegalkotás együttes fejlesztése <i>N. Császi Ildikó – Kóródi Bence</i>	7
Bevezetés	7
Fejlesztési követelmények	9
Az olvasás eredményességének tényezői	13
Az olvasástechnika és a szövegértés együttes fejlesztése <i>N. Császi Ildikó – Kóródi Bence</i>	18
Az olvasástechnika fejlesztése	18
Az olvasási készség fejlesztése	21
A szövegértés fejlesztése	23
A bemutató olvasás szerepe	24
A szövegek feldolgozása	25
A szöveggel kapcsolatos gyakorlatok	26
Az írásbeli szövegalkotás fejlesztése	27
A szövegalkotás gyakorlattípusai	27
A tanulási képesség fejlesztése	28
Az olvasástechnika és a szövegértés kapcsolatrendszere <i>Jegesi Krisztina – Kóródi Bence</i>	29
Képességfejlesztés és olvasás <i>Kóródi Bence</i>	36
Beszéd és kommunikáció	36
Olvasástechnika a szövegértés szolgálatában	39
A szerkesztés gyakorlata és az olvasóvá nevelés <i>Farkas Andrea</i>	48
Tevékenykedtető olvasástanítás	48
A kommunikációs képességek fejlesztése	49
Szókincsfejlesztés	50
Olvasás-szövegértés fejlesztése az olvasásstratégiai módszer segítségével	50
Az olvasókártyák	52
A kártyacsomag	53
Változatos szövegtípusok megismerése	54
Az olvasmányfeldolgozások metodikai alapjai és elméleti háttere <i>N. Császi Ildikó</i>	56
Az RJR tanulási modell	56
A kritikai gondolkodás fejlesztése	57
A befogadás-központú irodalomtanítás	57
Drámapedagógia	58
A kooperatív tanulás	59
Feladattípusok és az RJR-modell <i>Jordánné Tóth Magdolna</i>	61
Differenciálás és csoportmunka az óraszervezés során <i>Jordánné Tóth Magdolna</i>	70

Az olvasás és az olvasmány célja, kulcsfogalmai <i>Pirisi Anna</i>	73
1. Ismét együtt! Ismételjünk!	73
2. Ősz	75
3. Mese, mese, mátká...	79
4. Tél	88
5. Gyermekvilág	91
6. Tavasz	98
7. Mesés természet	101
8. Nyár	105
Mintaóravázlatok	108
I. Ráhangolódás	108
II. Jelentésteremtés	109
III. Reflektálás	111
Feladatok	114
A mérés-értékelés és a dicséretkártyák <i>Kóródi Bence</i>	116
A pedagógiai mérés és értékelés	116
A dicséretkártya szerepe az oktatási-nevelési folyamatban	117

Előszó

Tisztelt Tanítók!
Kedves Pedagógus Kollégák!

Ebben a módszertani útmutatóban összefoglaljuk azokat a szerintünk alapvető tudnivalókat, amelyek a 2. évfolyamos olvasásórák megtartásához, illetve a hozzájuk tartozó kiadványok, tanítói segédletek használatához elengedhetetlenek. Kézikönyvünk célja, hogy bemutassa az anyanyelvi készségek-képességek és a kommunikáció fejlesztését maga elé tűző taneszközeinket.

A kézikönyv tartalmazza a tantárgyi integráción alapuló, az olvasástechnikát-szövegértést és a gondolkodást-készségeket párhuzamosan fejlesztő olvasókönyv, a hozzá kapcsolódó olvasás munkafüzet alkalmazásának lehetőségeit a 2. évfolyamon.

A tanítói kézikönyv hasznos tudnivalókat és szakanyagokat tartalmaz – a fejlesztés és a taneszközök elméleti és gyakorlati szakmódszertani bemutatásával, a taneszközök felépítésével és a használatukra, valamint az óravezetésre vonatkozó ajánlással együtt. A kézikönyvben találhatóak továbbá mintaóravázlatok is, órátípusokra (és tanulásszervezési eljárásokra) lebontva.

Kézikönyvünk egyrészt az oktatási programunk 2. évfolyamra vonatkozó elméleti hátterét vázolja fel, másrészt a gyakorlati megvalósíthatóságot mutatja be módszertani javaslatokkal. A tankönyvekből és a munkafüzetekből vett példák bemutatása illusztrálja, hogyan valósulhat meg a tanítási órákon a képességfejlesztés; a mindennapi gyakorlatban jól alkalmazható feladatok, játékok pedig ötleteket adnak a tananyag változatos közreadásához és elsajátításához.

Tanmenetek

Taneszközeinkhez bővített, részletes tanmeneteket kínálunk (szerkeszthető word formában is, letölthetően), amelyekben tanórákra és a kiadványok oldalszámaira is lebontva tudják végezni a pedagógusok a munkát. Az A típus a kerettantervben meghatározott, 90%-os óraszámra vonatkozik 100%-os feltöltöttséggel, a B típus a szabadon választható plusz órakeret terhére a tantárgyat választó pedagógus munkáját segíti. (4 olvasás, 3 írás-nyelvtan [„A”, heti 7 tanóra] vagy 5-3 [„B”] bontás, olvasás 5, írás-nyelvtan 1,5-1,5 tanóra, heti 8 tanóra.)

Fontos hangsúlyoznunk, hogy a tanmenetek csupán ajánlások, az osztályok, tanulócsoportok és a helyi tanterv eltéréseinek megfelelően azoktól kisebb-nagyobb mértékben el is lehet térni, több időt szánva valamely terület felzárkóztatására. Ugyanez igaz a taneszközökben megjelenő tananyagtartalomra és feladatrendszerre is: nem feltétlenül szükséges minden egyes feladatot minden tanulóval elvégeztetnie a tanítónak, azokból differenciáltan válo-

gatva, a saját maga pedagógiai kultúrájára, módszertani apparátusára támaszkodva és a tanulócsoporthoz sajátosságaihoz igazodva el lehet térni, a tananyagban kódolt tanítási-didaktikai és készségfejlesztési célokat így megvalósítva.

Módszertan, koncepció

Meggyőződésem, hogy egyetlen taneszköz sem ítéltető meg tárgyilagosan csupán „lapozgatva”, vagyis a jól megtervezett és következetesen alkalmazott módszertani háttér megismerése és tudatos alkalmazása, kipróbálása nélkül. Ezért már a fejlesztési és pedagógiai koncepció elkészítésekor nagy súlyt fektettem a leendő taneszközök szellemi motorjának: a módszertani háttérnek a kidolgozására és a megvalósítás lehetséges módozatainak megalkotására. Ennek során a módszertani iskolák, alkotóműhelyek eredményeinek figyelembevétele mellett támaszkodhattam egy korábbi, általam irányított alsós humán fejlesztés szemléletére, tapasztalataira, tanulságaira, eredményeire és nyersanyagára is. Ezt a szintézis igényével készült koncepciót és nyersanyagot fejlesztettük tovább az alkotógárdával a taneszközök gyakorlati megalkotása során, beemelve mindazt a fejlesztői csapat által felvetett sok jó ötletet és javaslatot, amely a formálódó kiadványok koherenciájának erősödését és színvonalának emelését szolgálta már a kipróbálás és a reprezentatív beválasztástól szakaszában.

Kedves Tanító Kollégák! Munkájukhoz a tartalomfejlesztők, a lektorok, grafikusok és tördelők csapata nevében sok sikert és örömet kívánok!

Kóródi Bence
vezető szerkesztő

N. CSÁSZI ILDIKÓ – KÓRÓDI BENCE

A szövegértés és a szövegalkotás együttes fejlesztése

Bevezetés

A tanítás során eltöltött évek alatt minden tanító gazdag módszertani kultúrára tesz szert, melyet a saját személyiségének megfelelően alakít munkája során. A könyvben szereplő feladatok, játékok között vannak olyanok, amelyeket feltehetően sokan ismernek, ám az olvasztanítás során egy újabb aspektusuk tárul fel.

A 2. osztályos anyanyelv tankönyvcsalád messzemenőig figyelembe veszi azt, hogy az első két iskolai év bevezető szakasz, amely előkészíti a gyerekeket az iskolai tanulmányokra. Az óvodai játékos tevékenységekből fokozatosan vezetjük át a gyerekeket az iskolai tanulás szervezeti kereteibe, tevékenységrendszerébe és szokásrendjébe. Ettől sem az első, sem a második évben nem kívánunk eltérni. Cselekvésközpontú tevékenykedtetéssel fenntartjuk az iskolába került gyermek természetes tanulási motiváltságát, továbbfejlesztjük a megismerés és a megértés iránti érdeklődését és nyitottságát. Ezáltal tudunk kedvező feltételeket teremteni a természetes fejlődési, érési folyamatok kiteljesedéséhez, kellő időt engedve a tanulási feladatok pszichológiai feltételeinek beéréséhez. Személyre szóló fejlesztéssel és értékeléssel esélyt teremtünk továbbá a sikeres iskolai pályafutás, valamint az élethosszig tartó tanulás biztonságos megalapozásához, az egységes műveltségbeli alapok megszerzéséhez. Ezzel alapozzuk meg a kulcskompetenciák kifejlődésének folyamatát.

Komplex tantárgy – komplex készségfejlesztés

A magyar nyelv és irodalom tanítása az alsó tagozaton alapozó jellegű, sokrétű feladatrendszerből álló és több későbbi tantárgy alapjait is felölelő komplex tantárgy. A magyar nyelv és irodalom mindemellett elsősorban az anyanyelvi kompetencia fejlesztésének legfőbb eszköze, műveltségterületi összetettségéből adódóan azonban többféle kulcskompetencia fejlesztéséhez teremt feltételeket: kitüntetetten kapcsolódik például az ember és társadalom, ember és környezet, a művészetek, valamint az informatika műveltségterületéhez.

Célunk a komplex ismeretszerzés megvalósítása, az önálló gondolkodásmód kialakítása, a rendszerszerű tanulás megalapozása, az alkotási vágy és kreativitás felkeltése és fenntartása az önálló feladatvégzések és a közös munka során. A tantárgyak közötti integráció egyaránt biztosítja a tanulók számára a természet- és társadalomtudományi, valamint az anyanyelvi ismeretek és a művészetek könnyebb megértését, az összefüggések felismerését. A manuális tevékenységek az alkotás örömeit nyújtják a gyermekeknek, sikerélményt biztosítanak. Ez segíti a tanulási, megismerési vágy folyamatosságát. Az ismeretszerzés folyamatában, a tananyag feldolgozásának módjában a kapcsolatok felismerése, az összefüggések megértése kerül előtérbe. Meggyőződésünk szerint csak ezen a módon tud az oktatás megfelelni az új

kihívásoknak, így valósulhat meg leginkább a kompetencia alapú oktatás a gyakorlatban. Az ismeretszerezés folyamatában az élményeken, tapasztalatokon alapuló önálló ismeretszerzés képességének kialakítása, az érdeklődés folyamatos fenntartása, a gyermekek tevékenységek megvalósulása és az elemző-kritikai szemlélet kialakítása a legfontosabb cél.

A tantárgyi integráció célja:

- a gyermeki érdeklődés folyamatos fenntartása,
- a tantárgyi tartalmak összehangolása,
- az ismeretek több szempontú megközelítése,
- az összefüggések felismerése,
- a rendszerszerű gondolkodás megalapozása,
- a természet megismerése, tisztelete,
- a természet és az ember kapcsolatának bemutatása,
- a művészeti tevékenységek révén az alkotásvágy felkeltése.

Az anyanyelvi oktatás célja, hogy a gyermekek az anyanyelvüket tudatosan, egyre pontosabban használják gondolataik, érzelmeik adekvát kifejezésére – változatos interakciók során, különféle kommunikációs helyzetekben. Az anyanyelvi oktatás célja továbbá a szóbeli és írásbeli kifejezőmód megalapozása és fejlesztése, amely elengedhetetlen a társakkal és a felnőttekkel való kommunikáció során a gyerekek számára.

Az *anyanyelvi kommunikáció* kulcskompetencia fejlesztésével az általános iskola kezdeti időszakában, bevezető szakaszában új nyelvhasználati-kommunikációs tevékenységeket (olvasás, írás, írásbeli szövegalkotás) ismertetünk meg és gyakoroltatunk a gyermekekkel, az ösztönös nyelvhasználatukat fokozatosan és megtervezett módon a tudatos nyelvhasználat irányába tereljük. Folyamatában a családi és az óvodai anyanyelvi nevelés eredményeiből indulunk ki, és ezekre alapozva, intenzíven fejlesztjük a szövegértés és szövegalkotás képességét.

Az olvasás, az írás, valamint a szövegalkotás tanulásának bevezető és kezdő időszakában a szokásosnál is nagyobb szerepe van az egyéni különbségek figyelembevételének, **a differenciált fejlesztésnek**. Ennek alkalmazásával érhetjük el, hogy minden tanuló egyenlő esélyekkel indulhasson el az olvasás, a szóbeli és az írásbeli önkifejezés megfelelő szintű elsajátításának útján, és a tanulás folyamata élmény, örömteli tevékenység, illetve sikerek forrása lehessen valamennyi gyereknek. Az egyéni különbségek fejlesztésekor az alábbi alapkészségek fejlesztésére fektetjük a hangsúlyt:

- figyelem
- emlékezet
- gondolkodás
- beszéd
- ritmus
- mozgás
- tájékozódás
- képzelet
- kommunikáció

A tanulók fejlettségét és fejlesztési szükségleteit figyelembe véve, differenciált tervezéssel és tanulásirányítással fokozatosan növeljük a terhelést és a teljesítményelvárásokat. A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatát a tanulók együttműködésére építjük, bevezetjük a kooperatív technikákat, melyekkel a gyermekek korábban ösztönösen is éltek együtt megoldandó kérdések, feladatok, problémák során. Minél korábban ismertetjük meg a gyerekekkel az együttműködést, annál jobb, ez ugyanis idősebb korban már nehezebben pótolható.

Élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal fejlesztjük a kulcskompetenciák összetevőit, az alapvető rutinokat, képességeket és alapkészségeket. Mindeközben formáljuk a helyzetekre szabott lehetséges attitűdöket, közvetítjük az elemi ismereteket. Ezzel tanulási és magatartási szokásokat alakítunk ki. Megtapasztaltatjuk az ismeretszerzés korszerű forrásait, azok eszközként való felhasználásának módját, megtanítjuk és gyakoroltatjuk az elemi tanulási módszereket és technikákat. A tanulók fokozatosan gyarapodó ismereteit rendszerbe szervezzük, aktivizáljuk a már megszerzett tudást az új tanulási feladatok megoldásához.

Fejlesztési követelmények

1. A beszédkésztség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése

Az iskolába lépő gyermekek anyanyelvüket ösztönösen használják. Az iskola feladata az, hogy a társadalmi együttműködéshez szükséges tudatos nyelvhasználatot kialakítsa, létrehozza. Ennek a feladatnak éppúgy szerves része a beszéd optimális hangzásának megalapozása, mint a kommunikációs képességek alakítása és az udvarias nyelvi magatartás megtanítása.

A beszédkésztség, a megértés és a szóbeli szövegalkotás fejlesztése folyamatos feladat. Ennek különös jelentőségét az adja, hogy e képességcsoport jelenti az alapját és kiindulópontját valamennyi újonnan megtanulandó nyelvi tevékenységnek. Ennek fejlettsége döntően meghatározza a gyermek társadalmi beilleszkedését, kortársaival való kapcsolattartásának és iskolai tanulmányainak sikerét. Ezért különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása mintaadással, szabálytanulással, élethelyzetekben páros és csoportos gyakoroltatással, szókáslakító tréningekkel. Kiemelt feladat továbbá a szókincs folyamatos bővítése, pontosítása és aktivizálása olvasással, szövegértelmezéssel, szövegalkotó feladatokkal, valamint a narráció ösztönzése, gyakoroltatása.

A sikeres és eredményes kommunikáció érdekében a gyermekeket a társakkal való együttműködésre, mások véleményének meghallgatására, értelmezésére szoktatjuk. Ráirányítjuk a figyelmüket a partner beszédének értelmi és érzelmi tartalmára, a nonverbális közlések jelentésére és jelentőségére is. Buzdítjuk a gyermekeket saját véleményük érthető megfogalmazására, a beszédhelyzetnek megfelelő rugalmas nyelvi alkalmazkodásra. Ennek gyakorlására a gyerekek például mindennapi élményeikről számolhatnak be. Az olvasókönyvek eseményképei különösen jó lehetőséget adnak egy-egy ilyen beszélgetésre. Ezenkívül beszámolhatnak különböző megfigyeléseikről, tapasztalataikról, vagy akár egy-egy könyvtári gyűjtőmunkájukról is.

Felhívjuk a figyelmüket, hogy mennyire fontos a hallgatósággal való kapcsolattartás a memoriterek szövegű megszólaltatása közben. Továbbá különféle dramatikus formákat ismertetünk meg és játszunk el velük. Meséket, dialógusokat jelenítettünk meg bábozással vagy dramatikus játékokban. Elemeztetjük a mindennapi élet különböző helyzeteit, konfliktusait;

ezeket – párokban vagy csoportokban – el is játszadjuk a tanulókkal. Az efféle szituációs játékokban ügyelnünk kell arra, hogy a szereplők a konkrét helyzetnek megfelelő nyelvi fordulatokkal kommunikáljanak. A szerepjátékok fejlesztik az improvizációs készséget és a beleélést, a nyelvi magatartásformák megfelelő alkalmazását. A népi gyermekjátékok, népszokások a hagyományok és az egyetemes kultúra megőrzésére nevelnek.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy a szövegértés tanításának feladatrendszere függ egyrészt az életkori sajátosságoktól, másrészt az iskola típusától is. Az első négy évfolyamon a szóbeli fejlesztésre fektetünk nagyobb hangsúlyt, mivel az írás eszközszintű használata csak a négyéves szakasz végére alakul ki véglegesen. Emiatt ebben az életkorban a szövegalkotás elsősorban mintautánczást jelent. Ettől függetlenül az írás munkafüzetben már kapnak a gyerekek egyszerű fogalmazási feladatokat is. (A 3–4. évfolyamon már az írásbeli szövegalkotás fortélyainak alapjait is elsajátítják a gyerekek a korszerű, a kommunikációelméletre és a funkcionális nyelvhasználatra játékos formában építő fogalmazás taneszközök használatának segítségével.)

A beszéd hangzásbeli összetevőinek fejlesztésében kiemelt szerepet kap:

- a beszédhangok felismerése és helyes ejtése,
- az auditív memória-figyelem,
- a helyes beszédtechnika,
- a beszédleghzés,
- az artikuláció,
- a beszédtempó,
- a hangsúly,
- a hanglejtés.

Ezeket az összetevőket folyamatos fejlesztéssel gyakoroltatjuk különböző feladatokban, monológokban és versrészletekben, illetve az élőbeszéd fejlesztése során is.

A beszédértés, szövegalkotás képességének fejlesztése a következőket érinti:

- beszédpercepciók képesség,
- gondolkodás,
- a magabiztos, tudatos, kreatív önkifejezés megteremtése,
- a választékos, nyelvi eszközökben gazdag, kulturált stílus kialakítása különböző kommunikációs helyzetekben,
- a kommunikációs igény motiválása, a kommunikáció segítése,
- a beszédfejlődés hátrányainak, valamint a kognitív funkciók sérülésének kompenzálása,
- a szókincs bővítés, a kifejezőképesség komplex fejlesztése (a verbális és nonverbális kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértése, feldolgozása).

A szövegalkotás tanításának részterületei és feladatrendszere:

- szóbeli kommunikációs gyakorlatok végzése,
- általános szövegszerkesztési gyakorlatok végzése,
- különféle szövegtípusok műfaji sajátosságainak megtanítása,
- különféle szövegtípusok szerkesztésének gyakoroltatása,
- a kommunikációval, szöveggel és stílussal kapcsolatos elméleti ismeretek.

A szövegalkotás tanításának módszerei:

- induktív módszer: szöveg minta vizsgálata után általánosítunk, majd a lépésről lépésre megszerzett ismereteket összefoglaljuk, és gyakorlatokban újraépítkezve alkalmazzuk. Hasonlóságokat és különbségeket fedezünk fel, majd adott feladat elvégzése során ezeket újraépítkezve alkalmazzuk.
- heurisztikus módszer: tevékenykedtető feladat után általánosítunk. Konkrét példákból kiindulva, kérdések és feladatok megoldásán át jelenséget fedeztetünk fel, fogalmazzunk meg és alkalmazzunk hasonló helyzetek megoldására.

A szövegtípusok tanításához ajánlott induktív munkamenet:

1. az adott szövegtípust bemutató mintaszövegek tanulmányozása, elemzése, a mintaszöveggel kapcsolatos feladatok megoldása,
2. a szövegtípusra jellemző általános sajátosságok feltárása és megfogalmazása,
3. részfeladatok a szövegtípus alkotásával kapcsolatban (pl. szógyűjtés, vázlat készítése, kulcsszavak keresése),
4. a teljes szöveg önálló megalkotása (kreatív történetalkotás).

A drámajátékok:

1. elősegítik az átélést, az olvasottak befogadását,
2. tevékenységei megkönnyítik a kapcsolatteremtést és az együttműködést,
3. fejlesztik a mozgáskultúrát,
4. természetes helyzeteket kínálnak
 - a szövegalkotáshoz,
 - a kreativitás fejlesztéséhez,
 - a beszéd és a testbeszéd (a nonverbális kifejezőeszközök használatának és megértésének) gyakorlásához, összhangjuk alakításához.

2. Az írott szöveg megértése, az olvasás

Ez a fejlesztési terület magában foglalja az olvasás jelrendszerének eszközszintű elsajátítását és használatát. Hangsúlyozzuk, hogy az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Ezért a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástani folyamatát.

A technikai és infokommunikációs eszközök elterjedésével a kommunikáció a **szóbeliség** irányába tolódott el. Az írások nagy része sablonok alapján készül, a boltban kapott nyugdtól kezdve a biztosítóval kötött szerződésen át egészen a különböző áruk vásárlására biztató szórólapokig. A telefon kiszorítja a levélírást, a multimédiás eszközök a könyvolvasást, amely pedig az írott szöveggel való találkozásnak mind mennyiségileg, mind minőségileg a legfontosabb színtere. A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy a könyvolvasás mint szórakozási forma – s korábban éppen a szórakozás, élmény- és tudásszerzés volt a könyvolvasás legfőbb motivációja – a multimédiás eszközök, a televízió és az internet hatására szinte teljes egészében megszűnt.

A megváltozott körülmények miatt olyan emberi tulajdonságok, képességek kerülnek előtérbe, mint a kreativitás, a változó körülményekhez történő dinamikus alkalmazkodás, az önellenőrzés, a folyamatos önképzés, az elvárásoknak történő megfelelés, sorsunk, jövőnk

alakításának képessége. Mindezek összefüggésben állnak az élethosszig való tanulás koncepciójával, s az ehhez szükséges szövegértő képességgel. A nemzetközi és a hazai felmérések eredményei újból és újból megerősítik: a tanulók és a felnőttek felének-harmadának az elvárhatóhoz képest alacsony, illetve nem megfelelő a szövegértő képessége.

A Magyar Olvasástársaság adatai alapján az írni-olvasni tudók 25%-a küzd olvasási és szövegértési nehézségekkel. A nemzetközi átlaghoz képest Magyarországon tízszeres (30–40%-os) a diszlexiás tünetekkel vagy olvasási nehézségekkel küzdők száma. A POTE Magatartástudományi Intézetének komputeres neuropszichológiai vizsgálatai alapján a gyerekek mintegy 10-15%-a speciális tanulási tréningre szorul. A problémás diákok nyolcvan százaléka fiú. Az intézet vezetőjének becslése szerint minden tizedik gyerek a bukás határán van, ezeknek a diákoknak pedig körülbelül 80%-a diszlexiás.

A Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Központ tapasztalatai szerint a gyermekek 30-40%-a küzd kisebb-nagyobb tanulási zavarokkal az országban. A túlnyomó többség azonban úgymond szerzett vagy áldiszlexiás. Ez a probléma kisiskolás korban nehezen különböztethető meg a valódi diszlexiától. Mindkét esetben makacs betűtévesztések, szótagkihagyások és -keverések, valamint a tartalom meg nem értése jellemzi az olvasást. Az enyhe diszlexiás tüneteket – mint minden civilizációs betegségét – korai kezeléssel teljesen meg lehet szüntetni, de a súlyosak is nagymértékben korrigálhatók. A nagyon nehezen tanuló gyerekeket azonban a nevelési tanácsadók, gyógy- és fejlesztő pedagógusok gondjaira kell bízni. Az áldiszlexia kialakulásához nagyban hozzájárul, ha a családban nem beszélgetnek eleget, illetve ha a gyermek aktív szókincsének használata helyett passzív tevékenységekkel – például tévénézéssel, sematikus számítógépes játék nyomogatásával – tölti idejét.

További problémát jelent, hogy az óvodákban a szűrések alkalmával nem vizsgálják automatikusan a gyerekek aktív szókincsét, beszédfejllettségét, csupán a „klasszikus” beszédhibákra koncentrálnak, amelyeket egyébként a gyermekek legtöbbje – életkora előrehaladtával – egyébként is kinőne. A zavarok másik fő okozója az, hogy az iskolai tanítás hamarabb kezdődik meg, mint ahogy egy mai átlagos gyermek látási és hallási fejlődése – éppen a botránnyosan kevés aktív tevékenységük: a kevés „valódi”, azaz aktív tevékenységen alapuló játék, mozgás, interakció stb. miatt – elérné az olvasáshoz, íráshoz szükséges szintet. A kézfejcsontozat is csupán hétéves korra válik alkalmassá az írómozgás végzésére. Végezetül a pedagógusok – gyakran a szülői vagy az iskola felől érkező elvárások nyomására és bizonyos tankönyvek tanmeneteit követve – túl gyors ütemben tanítják az olvasást és az írást. (Tudjuk jól, hogy a betűk ilyen-olyan ismerete még korántsem olvasás- és írástudás. Ezért az iskolába „olvasástudással” kerülő gyerekek számára is létfontosságú, hogy végigmenjenek azon az úton, amelyen olvasni nem tudó társaik is haladnak.)

Megfelelő fejlesztés nélkül azonban a diszlexia problémájával vagy olvasási zavarokkal küszködő gyerekeket az fenyegeti, hogy felnőttkorukra funkcionális analfabétává válhatnak, így a legelemibb helyzetekben sem tudnak eligazodni. A funkcionális analfabetizmus olyan műveltségi állapot, amelyben az írás-olvasás képességének a szintje egyre kevésbé teszi lehetővé az új információk befogadását és közlését, az új tudás megszerzését, feldolgozását és kezelését, a személyközi interakciók lebonyolítását. Az elnevezés az írás-olvasás funkcionális ellehetetlenülésére utal. A funkcionális illiteráció többnyire egy folyamat, amelynek végpontja az írás- és olvasásképeség szinte teljes elvesztése, kezdete pedig az ezekhez kapcsolódó részkészségek elbizonytalanodása. Az olvasási problémákkal küszködőknek egy szerződés aláírása

is kockázatos vállalkozás lehet (egyes szolgáltatók, cégek pedig kifejezetten jól járnak ezzel, és visszaélnék az ügyfelek írástudatlanságával). A mai világban viszonylag jó nyelvi kompetencia és számottevő ismeretanyag, illetve általános tájékozottság érhető el írás-olvasás nélkül – elsősorban a televízió segítségével –, a funkcionálisan illiterátus emberek szóbeli teljesítménye alapján a környezet gyakran nem is sejti, hogy írásban akár egy-két épkézláb mondat létrehozására is képtelenek.

Az olvasás eredményességének tényezői

Az olvasási készség szintjét jól jellemzi az, hogy az olvasás eredményessége milyen mértékben tud függetlenedni az olvasott szöveg tipográfiai sajátosságaitól. Kutatások igazolják, hogy főként a kisiskolások olvasási sebességének és szövegértésének eredményességét **meghatározóan befolyásolja a betű alakja és mérete**. A kutatásban bebizonyosodott, hogy a betűméret még a nyolcadikosok olvasásértési teljesítményére is jelentős hatással volt: a nagy betűmérettel szedett szövegeket 20-40%-kal eredményesebben olvasták (Gósy Mária: Az olvasásértés függősége a vizuális információ sajátosságaitól. In: Zoltán András (szerk.): Nyelv, stílus, irodalom. Köszöntő könyv Péter Mihály 70. születésnapjára. Budapest, 1998., pp. 173-8.). A betűmérettől való függetlenség valószínűleg a 14 éves kor fölött sem válik általánossá: az átlagos olvasó ilyen irányú érzékenysége látszik utalni az a jelenség, hogy az elmúlt 10-15 év során mintegy észrevétlenül egy pontnyit – 10-ről 11 pontra – nőtt a könyvnyomtatásban általánosan alkalmazott betűméret (vö: Benczik Vilmos: Nyelv, írás, irodalom. Trezor Kiadó, Budapest, 2001).

1. A betűző olvasás

A betűző olvasáskészségnek köszönhetően minden magyar szót el tudunk olvasni (azaz képesek vagyunk dekódolni őket), ez azonban rendkívül időigényes és fárasztó, mivel ilyenkor a betűző olvasás köti le a figyelmet, az energiát a szöveg megértése helyett, így pedig lehetlenné válik az olvasás funkcióinak: az élményszerzésnek, az informálódásnak, a tudásszerzésnek az érvényesülése. A gyakorlott olvasó a gyakori szavakat kibetűzés, silabizálás nélkül, ránézéssel, rápillantással, mintegy rutinszerűen ismeri fel a másodperc törtrésze alatt, ez külön figyelmet, erőfeszítést tőle nem igényel. Ennek köszönhetően az olvasó a szöveg tartalmára összpontosíthat.

A gyakorlott olvasóvá válás két alapvető előfeltétele a jól begyakorolt, jól működő betűző olvasáskészség és a folyékony (automatikus, rutinszerű, vizuális szórutinokkal megvalósuló) szóolvasó-szófelismerő készség.

A szógyakorisági kutatások alapján ismertté vált, hogy a köznyelvi szövegek szókészletének 95-96%-a mindössze a leggyakoribb ötezer szóból variálódik. Az olvasáskutatások szerint a gyakorlott olvasót nem zavarja, ha a szövegszók némelyikét, legfeljebb 4-5%-át jól működő betűző olvasással tudja csak felismerni.

A vizuális szófelismerés alapkutatási eredményei Nagy József szerint a szófelismerés három alapmodelljét (és azok változatait) kínálják:

1. A **szeriális modell** (azaz a betűző olvasás) a szó betűinek egymást követő felismerésével, egységbe foglalásával működik.
2. A **betű alapú párhuzamos modell** úgy működik, hogy a másodperc törtrésze alatt felismerünk néhány, a szóra legjellemzőbb betűt, ezeket egyidejűleg, párhuzamosan észleljük.

3. Az **alaki párhuzamos modell** a betűszavak vizuális alakjának, rajzolatának néhány jellegzetes elemét használja. Elvileg a fonematikus írást használó nyelvek is olvashatóak lehetnének az alaki párhuzamos modell szerint, ebben az esetben azonban minden szó jelét külön-külön kellene megtanulni. Így elveszítenénk a fonematikus írás hihetetlen előnyét, mely szerint csak a betűket és összeolvasásukat kell megtanulni, ezáltal milliónyi szó bármelyikét el tudjuk olvasni (vö. Nagy József: *Gyakorlott olvasóvá válhat-e mindenki?* http://www.csodaceruza.com/cikk_nagyjozsef.htm).

2. Az értő olvasás

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során a gyerekek a művészi és ismeretterjesztő szövegek elsődleges megértésén túl a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést is gyakorolják a tanító irányításával. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegének, a feladatok utasításainak lényegét, pontosan emelje ki a szövegből az információkat, és eredményesen használja fel őket új feladathelyzet megoldásában is. Az olvasási képesség fejlesztésének további feladata az 1–4. évfolyamon az értelmező (interpretáló), a kritikai és kreatív olvasás megalapozása (l. később), valamint az olvasástechnika fejlesztése, a kifejező felolvasás gyakoroltatása is.

Az olvasástanulás is elsősorban a gyermek előbeszédére épül. Az olvasni tudás a jelek megértését, a szöveg „üzenetének” megértését jelenti. Ennek érdekében

- lehetőséget adunk arra, hogy a kezdő olvasás szakaszában a gyorsabban és lassabban fejlődő gyermekek egyaránt sikerhez jussanak – az első, ismétlődő részen szótagolva olvashatják a gyerekek a szövegeket;
- az RJR-technikát és az olvasásstratégiai módszereket alkalmazzuk az olvasókönyvben a tanulás sikeressége érdekében;
- lehetőséget teremtünk arra, hogy a gyermekek az olvasás elsajátításában saját tempójuk szerint haladhassanak – a tanév elején és közben is folyamatosan olvasási készségfejlesztő órákon betűdifferenciálásokkal, különféle szótípusok olvastatásával igyekszünk elkerülni a diszlexia-áldiszlexia kialakulását;
- rövid szavak, szófejlesztések olvasása kapcsán alapozzuk meg a szövegértést;
- felkeltjük az érdeklődést az írott szöveg tartalma iránt;
- a felfedezés örömeinek átélését biztosítjuk mese- és vershallgatással, korai könyvhasználattal;
- az olvasástanulás első pillanatától az olvasás céljára: az olvasottak megértésére helyezzük a hangsúlyt;
- egyforma súllyal kezeljük az olvasandó szöveg előkészítését kommunikációs és olvasástechnikai szempontból;
- értelmetlen betűkapcsolatokat csak szükséges mértékben és differenciáltan olvastatunk;
- a hangos olvasást az értő néma olvasás képességére alapozzuk;
- olvasásra ösztönző légkört teremtünk;
- igényes és érdekes szövegválasztással, témákkal ösztönözzük, hogy az információ motiválja az olvasást.

3. Az olvasókönyv szövegválogatása

Kétkötetes tankönyvünkben a szövegeket témakörök szerint rendeztük el. A témák, melyekhez az alkotásokat válogattuk, a gyerekek életkori sajátosságainak figyelembevételével kerültek gondolkodásunk középpontjába, az ő érdeklődésük felkeltését, motiválásukat célozzák. Törekedtünk arra, hogy a szövegek által közvetített ismereteket élményszerűvé, s ilyenformán a kisiskolások számára könnyen befogadhatóvá tegyük. A jellegzetes életkori élményekhez kapcsolható tematikus felosztás segíti, hogy a szövegek valóban az olvasókhöz szóljanak, hogy a gyerekek személyes élményei, fantáziái minél többször kerüljenek előtérbe; kíváncsiságuk felébredjen, bevonódjanak az olvasott szövegek világába, és ily módon az olvasás élménnyé váljon számukra. Többször előfordul, hogy az irodalmi olvasmány előkészítő vagy záró szakaszában a témához kapcsolódó rövid, ismeretterjesztő szöveget is közöltünk. Ezáltal lehetőség nyílik különböző szövegtípusok vizsgálatára, a többféle információszerzésre is.

A kisgyermek világképe, mese- és fantáziavilága mellett hangsúlyt fektettünk a kaland, az izgalom, a rejtély, a humor és az irónia szerepére is. Árnyaltabbak a konfliktushelyzetek, a különböző lelkiállapotok ábrázolása, s a fantázia is nagyobb teret kap, különösen a digitális tananyagban elérhető, Zalán Tibor író által az általunk megadott szinopsis alapján írt jutalommeséknek, jutalomtörténeteknek a mai ilyen korú gyermekek problémahelyzeteit ábrázoló szövegeiben. Több olyan szöveggel is találkozhatnak a gyerekek, amelyek elmélyülésre, önvizsgálatra, önismeretük fejlesztésére adnak alkalmat.

Mindkét kötetben dominálnak a magyar irodalom kincsei, de – főként a mesék világában – más népek, kultúrák felé is ablakot nyitottunk. A mesék többsége alkalmas az eseményekkel együtt a különböző emberi tulajdonságok, viselkedési minták, erkölcsi dilemmák körüljárására. Ezeket olvasókarttyákkal is megerősítettük. Szövegük dramatikus játékokkal történő feldolgozása során a gyerekek nem valóságos (vagyis fiktív, elképzelt) körülmények között, másvalaki bőrébe bújva teremtenek kapcsolatokat, élnek át érzelmeket, értékelik cselekvéseik következményeit. A szövegekhez számos olyan feladat vagy ajánlás kapcsolódik, amely dramatikus játékokra vagy bábozásra szólít fel. A dramatizálás (belehelyezkedés, eljátszás, az események aktív részesévé válás) is fejleszti a szövegértő képességet, emellett jelentős személyiségformáló jellege is van. Az introvertált, zárkózott tanulók megnyilatkozását segíti, ha szerep vagy bábok mögé bújhatnak. A szerepbe lépés ugyanakkor átélhetőbbé, emlékeztetőbbé és jobban érthetővé is teszi az olvasottakat.

Igyekeztünk a fiúknak és a lányoknak is érdekes témákat, élethelyzeteket, kalandokat, különféle lelkiállapotokat tükröző szövegeket találni, hogy mindkét nemnek legyen alkalma a szerepbe lépésre, az azonosulásra.

A szövegek témája megfelel a korosztály érdeklődésének, fenntartja a tanulók olvasási kedvét. (A válogatás során a nemzetközileg is elismert szakértő lektorainknak, dr. Steklács Jánosnak és dr. Gombos Péternek a javaslatait is messzemenőig figyelembe vettük, ezúton is köszönjük segítségüket.) A szókészlet jelentős hányada a tanulók aktív szókincsének részét képezi, azonban az olvasmányok lehetőséget nyújtanak a szókincs fejlesztésére is. Az olvasmányok előtt az olvasmány-előkészítő szakaszban, játékos feladatokba ágyazva közvetlenül, illetve szómagyarázatokban a margón megtalálható azoknak a szavaknak, kifejezéseknek a magyarázata, amelyeknek jelentésével feltételezhetően nincsenek tisztában a tanulók (bővebben l. még később).

Az olvasmányok ismeretanyaga lehetőséget nyújt új ismeretek elsajátítására is. A feldolgozás során lehetőség nyílik a személyiségfejlesztésre, a helyes magatartásmódok kialakítására. Az egymás iránti türelem és tisztelet, a gyerekekkel és a felnőttekkel való kapcsolat, a hazaszeretet és a hagyománytisztelet, a természet ismerete és védelme egyaránt megjelenik a szemelvényekben.

A tankönyv és az interaktív tananyag szövegeinek, szemelvényeinek válogatásakor arra törekedtünk, hogy többféle kommunikációs helyzet megfigyelésére, átélésére is lehetőséget adjunk. A többféle szövegforma, szövegtípus segíti a gyerekeket, hogy minél több tapasztalatra tehessenek szert a nyelvi kifejezés terén (pl. mese, mondóka, kiolvasó, vers, mai történet dramatizált változata, diafilmszerű feldolgozás, interjú, leírás, találós kérdés, plakát, apróhirdetés, levél, hírek, ismeretközlő szöveg, kevert szövegek stb). Ezáltal tanulóinknak módjuk van megfigyelni a különböző nyelvi rétegeket, stíluseszközöket, regisztereket, az azokon belüli szókészletet, amelyeket azután alkalmazhatnak, átalakíthatnak, variálhatnak, értelmezhetnek a cselekvéses feladatok, szövegalkotó kísérletek és dramatikus játékok során.

Fontosnak tartjuk azt is, hogy számos (az olvasókönyvekben általában megszokottnál több) olyan alkotás kerüljön a könyvekbe, amely a mai nyelvállapotot tükrözi, hiszen a gyerekek a saját környezetük és a maguk által is használt nyelvi formák, ismerős szóanyag megszokott közegében nagyobb biztonsággal mozognak eleinte. Ez a 3. és 4. évfolyamon még hangsúlyosabbá fog válni. Ugyanakkor nagyon fontosnak ítéljük a korábbi években, az óvodában és első osztályban tanult népköltészeti kincs (játékok, énekek, mondókák, kiszámolók) megőrzését, bővítését is. E szövegek begyakorolt és elraktározott szókincse, sajátos nyelvi szerkezete ugyanis később, a felsőbb osztályokban a régi magyar irodalom tanulmányozásakor vagy akár a legmodernebb líra megértésében is komoly támaszt nyújthat a gyerekeknek.

Az izgalmas, játékos szövegek megmozgatják tanulóink fantáziáját, többségük alkalmas lehet továbbgondolásra, kreatív szövegalkotásra is. Ehhez kapcsolódó feladattípusok a hallottak (olvasottak) folytatása, kiegészítése, bővítése, szűkítése, átalakítása, átszerkesztése, valamint a hallottak (olvasottak) megjelenítése cselekvéssel, rajzolással, önálló szövegalkotással, a gyermeki képzelet előhívásával.

Javasoljuk, hogy a szövegalkotást – akár szóbeli, akár egyszerűbb írásbeli feladatról van szó – mindenképpen cselekvéses, illetve cselekvéses-dramatizált feladatok előzzék meg, és a szövegalkotás minél gyakrabban kapjon a gyerekek számára értelmes, érdekes, funkcionális keretet.

Fontosnak tartottuk a könyv megfelelő színvonalú tipografálását és illusztrálását is, hogy a gyerekek örömmel, kíváncsian és érdeklődve forgassák. Tankönyvünk képi világa kielégíti azt a jogos igényt, hogy az irodalom tankönyvekben az illusztrációnak az esztétikai nevelést is kell szolgálnia. A könyv színes grafikái a szöveget igényesen, ötletesen, jó humorral vagy éppen kellő drámaisággal értelmezik (segítve a szövegolvasással járó belsőkép-alkotást is); a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelőek, az elmélyedést, böngészést, a képzelet szárnyra kelését segítik. A képek nagy része jól alkalmazható az olvasottak felidézéséhez, kép-leíráshoz vagy szövegalkotó játékok kiindulópontjaként.

Az olvasóvá nevelést jól segíti, ha fenntartjuk a gyerekek könyvek iránti érdeklődését. A hazai gyermekkönyvi kínálat nagyon gazdag, a tanulók különféle mesekönyvekkel, ismeretterjesztő könyvekkel rendelkezhetnek. Tegyük lehetővé, hogy a gyerekek az olvasókönyvi témákhoz kapcsolódóan is bemutathassák egymásnak saját könyveiket, olvasmányaikat. Szánjunk időt arra legalább heti egy alkalommal, hogy beszéljenek, beszélgessenek az otthoni olvasmányélményeikről. Az egymástól kapott információk és a kooperáció motivációs ereje hihetetlenül nagy, használjuk ki ezt az erőt!

Fejlesztési feladatok, kompetenciák:

- a hangos és a néma olvasás technikájának elsajátítása,
- a pontos, szöveghű olvasás elsajátítása,
- a szövegértő olvasás megalapozása,
- rövid, egyszerű szövegek néma olvasása,
- ismerkedés szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegekkel,
- a szöveg szó szerinti megértésének bizonyítása a kérdésekre adott válaszokkal, egyszerű feladatok megoldásával,
- elemi irodalmi ismeretek elsajátítása tapasztalati úton,
- a versek sajátosságainak megfigyelése,
- az önálló tanulási képesség kialakítása,
- az irodalmi szemelvényekben bemutatott alapvető erkölcsi fogalmak (pl. jó – rossz) és esztétikai minőségek (pl. szép – csúnya) felismerése,
- az aktív szókincs fejlesztése.

4. A természeti változások, a hagyományok és az emberi kapcsolatok

A természeti változások, a hagyományok és az emberi kapcsolatok bemutatását magyar klasszikus és mai szerzők munkái teszik a gyerekek számára érdekessé, élvezetessé. Az olvasmányokhoz kapcsolódó szómagyarázatok az aktív szókincs fejlesztésére, a szólások és közmondások, árnyaltabb szövegek megértésének elősegítésére adnak lehetőséget. A találós kérdések fejlesztik a gondolkodást. A szövegek év elején szótagolva jelennek meg (hiszen a 2. évfolyamba lépő gyerekek még elsősök!), majd a későbbiekben áttérünk a folyamatos olvasásra. Az olvasmányokat követő feladatok elősegítik a személyiségfejlesztést, a kommunikáció fejlesztését, az ismeretek alkalmazását a valós élethelyzetekben.

Az utasítások, feladatok a szövegektől eltérő tipografálással jelennek meg. A szándékoltnál nehezebben olvasható, ezáltal a stabil betűfelismerést és összeolvasást fokozó talpatlan betűket a 3. évfolyamon a látószög növelésére alkalmas, szórutinokkal működő olvasási technikának megfelelően talpas betű váltja majd fel. A betűméret folyamatosan igazodik a tanulók gyakorlottságához.

Az olvasmányokat tematikus modulokba szerkesztettük, amelyekben kéthetente jutalommeisével is találkozhatnak a gyerekek az interaktív tananyagok között.

N. CSÁSZI ILDIKÓ – KÓRÓDI BENCE

Az olvasástechnika és a szövegértés együttes fejlesztése

Az olvasástechnika fejlesztése

Az olvasástechnika fejlesztése kiemelten fontos feladat a második osztályban is. Az első osztályban elsajátított dekódolási technikát fejleszteni, fokozatosan automatizálni kell. Ezt elsősorban a hangos olvasás biztosítja. Az olvasástechnika fejlesztése csak hangos olvasással lehetséges, hiszen másként a tanító nem tudja javítani a hibákat. Kutatások igazolják, hogy a néma olvasás korai erőltetése nem hozza meg a kívánt eredményt, sőt kifejezetten hátráltatja az olvasástechnika fejlődését, továbbá rontja a szövegértés minőségét is.

Az olvasástechnika fejlesztése és a szövegértés nem egymásnak ellentmondó fogalmak: szembeállításuk téves elképzelés, ugyanis mindkettő támogatja, erősíti a másikat. Pusztán „technikai” olvasás nincs, hiszen az olvasás célja a leírtak megértése. A technikai gyakorlás soha nem öncélú, mindig a szöveg megértése érdekében történik. Ezt igyekeztünk olyan témákkal és szövegekkel megoldani, hogy a gyerekek érdeklődése és figyelme a nehéz, tkp. olvasástechnikai gyakorlatok közepette se lankadjon.

Az viszont tagadhatatlan tény, hogy minél biztosabb a dekódolás, annál jobb a szövegértés, mert a gyereket már nem kötik le az olvasástechnikai problémák, így a tartalomra tud koncentrálni. A gyakorlás, készségfejlesztés során soha sem szakadhat el egymástól a technika és az értő olvasás. Az olvasástechnika és a szövegértés fejlesztése érdekében terveztünk több hosszabb szöveg feldolgozásához két órát is: az első órát a szöveg megértésére, a másodikat a készség fejlesztésére, illetve fordítva: az első órát a szöveget előkészítő olvasástechnikai begyakorlásra, a másodikat az értő olvasás fejlesztésére fordíthatja a tanító.

1. A hangos olvasás

A minél több hangos olvasás (olvastatás) nagyon fontos nemcsak a mind begyakoroltabb olvasástechnikai képességek és az egyre magasabb szintű szövegértés elérésének fejlesztése, hanem az önálló tanulás során is. Sokan úgy tudnak eredményesebben tanulni, ha hangosan felolvassák a szöveget maguknak, mintegy „kívülről” is hallva azt, amit olvastak, csakúgy, mint a bennük természetesen fejlettebb és számukra követhetőbb hallás utáni szövegértés esetén – ezért sem szabad elhanyagolnunk a gyakorlását. Minden tanítási órán törekedjünk arra, hogy minden gyereknek egyaránt legyen alkalmja a hangos és a néma olvasás gyakorlására is! A második osztály egyik legfontosabb feladata a helyes hangsúlyozás megtanítása. A magyar nyelvben mindig a szavak első szótagja hangsúlyos, amennyiben nyomaték kerül rá, de az tévedés és egyre inkább elszaporodó hiedelem, hogy minden mondat minden egyes szavának első szótagja mindig hangsúlyos lenne a magyarban. Ez egyébként tipikus második osztályos (és

sajnos tévében és rádióban, különösen a hírekben, tudósításokban sokszor hallható médiabeli) olvasástechnikai hiba is, amelyet a gyerekek körében folyamatosan javítani kell. Éppen ezért gyakoroltassuk sokat a helyes hangsúlyozást, az értelmi szakaszok egybekötését.

A hangsúlyviszonyok változhatnak, vagy tudományosabb megfogalmazással: a fókusz helye el-elmozoghat a mondaton belül, attól függően, hogy az adott szóelem milyen szerepet tölt be a mondatban a közlési szándék szerint – mindig értelmi, esetleg értelmi-szórendi különbséget is okozva. Ugyanaz a szó (fő- vagy mellékszóelem, pl. igekötő) az egyik mondatban lehet nagyon fontos, ezért erős hangsúllyal ellátott; de lehet csak említő értékű vagy éppen teljesen hangsúlytalan, semlegessé simuló is. Ennek gyakorlására szolgálnak az alábbi típusú feladatok:

- Gyakorold a szavak olvasását! Figyelj a helyes hangsúlyra!
- Olvasd fel a jelöléseknek megfelelő hangsúllyal a szavakat, szókapcsolatokat!
- Olvasd fel az alábbi mondatrészleteket helyes hangsúllyal!
- Olvasd fel a szólást helyes hangsúllyal!
- Olvasd fel helyes hangsúllyal a közmondást!
- Egy levegővétellel olvasd a bővülő mondatokat!

A hanglejtés, a hangfekvés, a hangszín, a hangerő és a tempó gyakorlására szolgálnak az alábbi feladattípusok:

- Gyakorold a kijelentő és a kérdő mondatok helyes dallamát!
- Olvasd fel az alábbi mondatot mérgesen, szomorúan, kérlelve stb.!
- Gyakorold a mondatok olvasását! A hangoddal fejezd ki a meglepetést, örömet, siránkozást, a lágyaságot stb.!
- Olvasd fel a mondatokat! Hangszínnel és hangmagassággal fejezd ki a mondatok ellentétét!
- Olvasd fel a verset! A hangod felemelésével érzékelttesd, mi történik a versben!
- Halkan és lassú tempóban is olvasd az alábbi mondatokat! Mit tapasztalsz?
- Gyakorold az olvasmány utolsó bekezdésének olvasását a hangulatnak megfelelő hangerővel!

A fentebbieken kívül tervszerűen foglalkozunk a **pontos olvasás** fejlesztésével és az egyre **hosszabb szavak olvastatásával** is:

- Gyakorold a szópárok olvasását! Nem mindegy, melyik!
- Olvass pontosan!
- Olvasd pontosan a hosszú szavakat!
- Olvasd el a szókártján szereplő szót! Húzd alá a szóhalmazból azt, amelyiken pontosan ugyanezt olvasod!
- Olvasd fel a szópiramist!

Olvasási és gyakorlási módok nehézségi szintek szerint:

- Kórusolvasás. A gyerekek kórusban, egyszerre olvasnak, illetve vagy csak a lányok, vagy csak a fiúk (esetleg egyik vagy másik padosor) olvasnak.
- Apadó olvasás. A gyerekek (a tanulócsoporthoz vagy az egész osztály) kórusolvasásban, együtt kezdik meg az olvasást, majd egy-egy gyerek elhallgat a fenti kijelöléseknek megfelelően.

- **Dagadó vagy áradó olvasás.** A hangos olvasást egy gyerek kezdi el, majd a többiek egyenként kapcsolódnak hozzá, míg az egész osztály hangos olvasásáig, a kórusolvasásig el nem értünk. A következő olvasót sokféleképpen kiválaszthatjuk. Vagy előre kijelöljük (pl. a mellette, mögötte lévő kapcsolódjon be), vagy megérintjük a következő olvasó vállát, karját.
- **Csillagolvasás.** Egy gyerek kezd el hangosan olvasni. Ő jelöli ki valamelyik társát a folytatásra, majd újra övé a következő mondat. Ismét választ valakit, majd újra ő olvas – egészen a szöveg végéig.
- **Hibajavító olvasás.** Bemutató olvasás közben vétsünk hibákat, amelyeket a gyerekeknek fel kell fedezniük. Vagy egy jobban olvasó gyereket arra kérünk, hogy a felolvasás során ejtsen hibákat. A többiek a ceruzájuk koppintásával jelzik a hibákat.
- **Dramatizáló vagy szerepolvasás:** Szépirodalmi szövegek szereplőinek megfelelő mondatok felolvasása narrációval.

A tipikus olvasástechnikai gyakorlatok közül kiemelendő a szópiramis alkotása, melynek során egyre hosszabb szavakat írunk egymás alá. A hosszabb szavak mindig tartalmazzák a már olvasott rövidebb szót, ez a feladat lényege. A gyerekek piramisonként, soronként lefelé olvassák a szavakat. A mondatbővüléssel gyakorlatokban egy-egy szóval bővülő mondatokat olvastatunk. Az azonos szavak felismerése során egy szóhalmazban egymáshoz hasonló szavak közül fel kell ismerniük a gyerekeknek az azonos szavakat. Később (3. évfolyam) ez nemcsak olvasástechnikai, hanem helyesírási és memória-figyelem gyakorlatként is funkcionál majd.

2. A néma olvasás

A néma olvasás technikáját is tanítani kell (holott az értő olvasás az egyéb szempontok mellett hasznosabb hangos olvasással mérhető inkább: a szólamok hangoztatásának segítségével, a nem szólamokban, értelmi egységekben felolvasó, hanem minden szót hangsúllyal ellátó gyerekek több energiát fordítanak a betűzgetésre, ezáltal a szöveget kevésbé értik, értetik meg). Fejlesztése csak akkor kezdődhet meg, amikor az olvasástechnika valamelyest automatizálódott, s a hallás és a beszédmozgás támogatása nélkül is képesek a gyerekek az olvasottak megértésére.

A néma olvasás értését kérdések segítségével ellenőrizzük. A kérdések megválaszolása többnyire a szöveg megfelelő részleteinek a felolvasását jelenti, vagy – kicsit nehezítve, a szóbeli szövegalkotást fejlesztve – az olvasottak saját szavakkal történő megfogalmazását. Fontos, hogy a tanító rászoktassa a gyerekeket a pontos, figyelmes olvasásra, s arra, hogy a kérdésekre ne emlékezetből, mintegy a fantáziájukra hagyatkozva válaszoljanak, hanem a szöveg alapján, adott esetben a szöveg szavaival. Ilyen feladattípusok az olvasókönyvben és az olvasás munkafüzetben:

- Húzd alá az olvasmányban az alábbi kérdésekre válaszoló mondatokat! Olvasd is fel őket!
- Válaszoljatok a kérdésekre! A válaszokat keressétek meg a szövegben!
- Válaszolj az alábbi kérdésekre a szöveg alapján!
- Válaszolj a kérdésekre a saját szavaiddal!

Később, a tanítási folyamat előrehaladtával egyre gyakrabban kell a gyerekeknek a saját véleményüket elmondaniuk az olvasottakról, esetleg valamelyik szereplőről. Egyre sűrűbben kell a szövegben benne rejlő, de nyíltan ki nem mondott tényeket megfogalmazniuk – tehát

fokozatosan tanítjuk az értelmező és a kritikai olvasást is már a 2. évfolyamon, amely a 3. évfolyamon fog kicsúcsosodni:

- Te kivel barátkoznál szívesen a történetben szereplők közül? Miért?
- Mit gondolsz, ki lehetett az öregasszony?
- Milyennek ismerted meg ... a történetből? Írd le a tulajdonságait!
- Melyik a legizgalmasabb rész? Miért?

A szövegértő olvasás fejlesztéséhez hozzátartozik az ismerettartalmú szövegek olvasása és értelmezése. Ezeket is fokozatosan vezetjük be, kezdetben nagyon rövidnek a szövegek, hogy a néma olvasás ne terhelje meg túlságosan a gyermekek figyelmét. Azt tanácsoljuk, hogy a néma olvasást kezdetben közös megbeszélés kövesse irányított kérdésekkel (ezekből bőven kínálunk a taneszközökben is), s csak fokozatosan jussanak el a néma olvasás alapján történő önálló szövegfeldolgozásig. A vázlatkészítést itt is fokozatosan vezessük be, egyre nagyobb önállóságot kívánjunk meg a lényeg megfogalmazásában, az olvasmányok tagolásában. Ilyen kérdések például:

- Fogalmazd meg te is egy-egy kérdést mind a három bekezdéshez!
- Fogalmazzatok meg közösen minden bekezdés lényeges gondolatát egy-egy mondatdal!
- Keresd meg az olvasmány megfelelő bekezdéseiben az alábbi kérdésekre a választ!
- Keresd meg az olvasmányban az alábbi vázlatpontokhoz tartozó részeket! Pótold az utolsó vázlatpontot!

Érdemes hosszabb időt szánni a készségfejlesztésre a régi, a részképességeket és a kognitív funkciókat elhanyagoló tanítási rutinnal, a hosszú szövegek mechanikus olvastatásával mint „olvasási jártasság fokozásával” szemben: a ráfordított idő később sokszorososan megtérül.

Új szövegtípust képviselnek a játékok: ezek cselekvést irányító szövegek. Természetesen a játékokat a közös megbeszélést követően el is kell játszani, hiszen csak így látják értelmét és hasznát a gyerekek.

Az olvasási készség fejlesztése

Az első félévben heti két órában, a második félévben heti egy órában speciális készségfejlesztő órákat iktattunk be a tananyagba. Ez az ütemezés biztosítja, hogy az első osztályban a B (késleltetett, emelt óraszámú) tanterv szerint haladók se maradjanak le az olvasásban.

A témák a tanulók mindennapi életéhez kapcsolódnak, aktiválják a gyerekek meglévő szókincsét, fejlesztik a kommunikációs készséget, alapot nyújtanak a személyiségfejlesztéshez. A készségfejlesztő órák feldolgozásának lépései:

1. Ráhangelődés, szövegkörnyezet teremtése

Az adott témához kapcsolódóan meghallgatjuk a tanulók egyéni élményeit. Megfigyeljük az 1. évfolyamról már jól ismert eseményképeket. A képek értelmezése után a gyerekek kérdésekre válaszolnak: *Ki van a képen? Mit csinál? Hol készült a kép? Mi történhetett ezelőtt? Mi történhet ezután?*

2. Hangoztatási gyakorlatok – hanganalízis-szintézis

Hangszámlálás, szótagtapsolás; ezután hangdifferenciáláshoz kiválasztott hangokhoz gyűjtünk szavakat a képről (tárgyak, élőlények). Az olvasókönyvi kis tárgyképek alapján a szavakat hangokra bontjuk, színezéssel jelöljük a hangok helyét. Mondjuk ki a szót helyesen!

A) Képek szétválogatása

- Válogatás aszerint, hogy hol hallható az adott hang: a szó elején, a szó végén, vagy a szó belsejében. (Az adott hang a szó elején, a szó végén és a szó belsejében legyen.)
- Csak a szavak magánhangzóit hangoztatjuk, a szógyűjtést is ennek megfelelően végezzük.

B) Szógyűjtés, képek rajzolása

Aszerint, hogy az adott hang a szó elején, a szó végén és a szó belsejében van-e.

C) Titkos nyelv

Csak a szavak magánhangzóit hangoztatjuk, a szógyűjtést is ennek megfelelően végezzük.

D) Hangerő

Mondókákat, verseket mondanak el a gyerekek egyre növekvő és egyre csökkenő hangerővel.

3. Szavak, szókapcsolatok olvasása

Olvasástechnikai gyakorlás, kommunikációs előkészületek a mondatalkotásra. A nyelvi evolúciót követő induktív folyamat követése: egy szó is „jelenthet” valamit, valamiket, de hiányzik a szövegteremtés, a szövegkörnyezet.

4. Mondatalkotás az olvasott szavakkal

Az anyanyelvi nevelés fő célja a nyelvi tudatosság fejlesztése; annak megtapasztalása, hogy a szavakból egy vagy több szóból álló mondatokat (és egy vagy több szóból, egy vagy több mondatból álló szöveget) építünk. A nyelvtan-helyesírás tananyaga nem véletlenül követi ezt az algoritmust – mindezt nyelvileg is tudatosítva (szöveget mondatokra, mondatokat szavakra, szavakat hangokra/betűkre, majd hangkapcsolatokra, azok ejtésére és írására bontva).

Így kezdődik a folyamat is: kontextust teremtettünk téma, képek szerint. A mondatalkotás a szókincsfejlesztési (szemantikai) és a nyelvi szerkesztési (grammatikai-szemantikai) rutinok megszerzése során is nagyon fontos. Ezzel készítjük elő a funkcionális nyelvtant a gyerekek számára (és kapcsolódunk párhuzamosan a nyelvtan feladatgyűjteményünkhöz, illetve a 3. évfolyam olvasás-nyelvtan tanítási céljaihoz is). A gyerekek önállóan megfogalmazott mondatai alapján meggyőződhetünk arról, hogy tisztában vannak-e a használt szó aktuális (és feltehetően lexikális) jelentésével. Nem várjuk el a tanulóktól, hogy szómagyarázatokat, meghatározásokat fogalmazzanak meg, ez a fajta tudatosság már a felsőbb évfolyamok dolga. Mindig értékeljük az elhangzott mondatokat, adjunk minél több pozitív visszajelzést!

5. Mondatok olvasása

A tanulók megismerik az eltérő mondatvégi írásjeleket, érzékeltetjük a helyes hanglejtést. A szóbeli szövegalkotási képességet fejlesztjük, ha a gyerekek olyan helyzeteket sorolnak fel, vagy olyan szituációs játékokat játszanak, amelyekben elhangozhatnak a mondatok.

6. Szituációs játékok

Az adott helyzetnek megfelelő szerepjátékot szervezünk. A játék előtt beszéljük meg, közösen rendezzük meg a jelenetet. Hallgassuk meg a gyerekek véleményét, javaslatait! Szoktassuk őket a megfelelő szókincskészletből meríthető szavak használatára, a megfelelő viselkedésmódok kialakítására.

A szövegértés fejlesztése

A mindenkori olvasó meglévő ismeretei, háttértudása erősen befolyásolja a szöveg megértését. Ezért is kell nagy gondot fordítanunk az előkészítésre, a meglévő ismeretek felidézésére és kapcsolására, az erre való alapozásra.

Ezután gondoskodnunk kell a nyelvi egységek tisztázásáról: a szavak, a mondatok, a bekezdések, valamint **az egész szöveg megértéséről**, majd további szinteken **az értelmezéséről és a kritikájáról**. Alapvető feladatunk tehát a megértés mélységének fokozása: a legegyszerűbb a szó szerinti megértés, azaz hogy a gyerekek megértsék az olvasottakat. (Értő olvasási szint, ezt minimum el kell érniük a 2. évfolyamon.) Utána következik a mögöttes tartalmak kibontása, a szerzett ismeretek alkalmazása, amely az értő olvasási szintet is árnyalhatja, fokozza (értelmező olvasási szint); és már kezdettől fogva az értelmezve olvasottak megkérdőjelezésére, pozitív kétkedésre, vizsgálatra és a gondolatok ütköztetésére, az ezekből következő önálló vélemény kialakítására, azaz **kritikai olvasásra** szoktatjuk a gyerekeket, amely hasonlóan pozitívan hat vissza az előző olvasási szintekre. Ugyancsak már az elejétől fogva alkotó tevékenységre is ösztönözzük őket, pl. egy esemény vagy szereplő elképzelésére vagy egy mű befejezésére, folytatására, esetleg elkezdésére, következtetések és logikai kapcsolatok megállapítására (**kreatív olvasási-gondolkodási szint**).

A feladatmegadás módozatainak, a kérdésnek ebből következően különösen nagy jelentősége van, ebben támogatjuk a tanítót (és a gyerekeket is) a kérdéssorok megalkotásával a taneszközökön belül. Arra kell ránevelni a gyerekeket, hogy olvasás közben gondolkodjanak, tegyenek fel önmaguknak kérdéseket: a tanári munka egyik legfontosabb része a megértést biztosító kérdések előkészítése, lehetőleg írásos megfogalmazása az óravázlatban, valamint a gyerekek válaszainak az irányítása.

A szövegértés fejlesztése aprólékosan, kis lépésekben történik. A lépések közül az alábbiakat emeljük ki.

A szövegfeldolgozás vagy szövegelemzés feladatai:

- a tanulók személyiségének a formálása,
- a nyelvismeret fejlesztése,
- az önálló tanulás képességének a kialakítása,
- a műelemzés előkészítése.

A szövegfeldolgozás szintjei:

- a szavak jelentésének megértése,
- mondatok megértése,
- utasítások értelmezése, átfogalmazott utasítások felismerése,
- szövegrészek vizsgálata,
- a szöveg egészének vizsgálata,
- tájékozódás a szövegben.

A szövegértés fejlesztésének feladattípusai:

- Szavak jelentésének megértése,
- Egyszerű utasítások megértése,
- Mondatok értelmezése,
- Közmondások értelmezése,
- Szövegrészek értelmezése,
- Teljes szöveg megértése,
- Tantárgyi tanulás előkészítése,
- A szöveggel kapcsolatos műveletek végzése,
- Olvasástechnikai, beszédtechnikai gyakorlatok,
- Válaszadás fő kérdésekre,
- Tájékozódás a szövegben,
- Egyéni tapasztalatok összekapcsolása a szöveggel,
- Szemmozgás fejlesztése,
- Szókincsbővítés,
- Vázlat kiegészítése,
- Válaszadás,
- Előfeltevések megfogalmazása,
- Tájékozódás a szövegben,
- Jegyzetírás előkészítése,
- Az ismeretek rendszerezése,
- Az ismeretek alkalmazása.

A szöveg olvasása után vagy a könyv, vagy a munkafüzet feladatai biztosítják a szövegértő olvasás fejlesztését. Fontosnak tartjuk azt, hogy a szövegfeldolgozás az első két évben első-sorban szóban folyjék, s csak másodsorban írásos feladatok megoldása útján.

A bemutató olvasás szerepe

Bármilyen szöveget dolgozunk is fel, az egyik leglényegesebb a bemutató olvasás, illetve az interaktív tananyagban található hangzós szövegek meghallgatása, követése. A jó és élvezetes bemutató olvasás sokat segít a szöveg megértésében, és fölkelte a gyerekek érdeklődését is. Az elmúlt évtizedekben a tanítói bemutató olvasást szinte száműzték a gyakorlatból, ami azért is káros, mert így a gyerekek előtt nincs minta – márpedig a követendő minta megléte az olvasástanulásban is döntő fontosságú. Ezzel ugyanis fenntartjuk és továbbfejlesztjük a hallás után történő megértést is, amely a tanulás szempontjából nagyon fontos: fejleszti a szándékos figyelmet, az emlékezetet.

A szöveg értése ebben az életkorban inkább a beszédértéshez kapcsolható, hiszen a gyerekek olvasástechnikája még nincsen eszközszinten. Nem igaz, hogy a gyerek jobban megérti a szöveget, ha magára hagyjuk, és némán olvas. Emellett hozzá kell szoktatni a gyereket a szöveg dallamához, zenéjéhez (mondatfonetikai eszközök), hogy később, már némán olvasva a szöveget, belső hallásával érzékeln tudja a szöveg szupraszegmentális elemeit. Ugyanakkor nemcsak olvasókat, hanem színházba, moziba járókat is nevelünk, vagyis olyan embereket, akik hallás után is képesek egy szöveg befogadására.

A szövegek feldolgozása

Szépirodalmi szövegek

A szépirodalmi szövegek olvasása során cselekmények, események kibontakozását kísérhetjük figyelemmel. A szövegértési feladatok ennek megfelelően az események helyszínének, időrendjének megállapítására, a főszereplő és a szereplők bemutatására, cselekedeteik értékelésére, az erkölcsi értékek felismerésére irányulnak.

A szövegfeldolgozás menete:

- a téma előkészítése
 - beszélgetéssel,
 - az illusztrációk, képek elemzésével,
- a cím megismerése, a gyerekek által elképzelt tartalom megbeszélése,
- a szöveg tanítói bemutatása,
 - a gyerekek spontán reakcióinak meghallgatásával,
 - az elsődleges megértés igazolásával,
- a szöveg néma olvasása mondatonként,
- egyéni hangos olvasás mondatonként,
- szavak és kifejezések értelmezése,
- a mondatok értelmezése,
- a megértés igazolása szövegrészenként (válaszadás kérdésekre, szereplők megnevezése, szereplők tulajdonságainak felismerése, a lényeg megértése, tanulság megfogalmazása),
- szintetizálás, egy jól olvasó gyerek vagy a tanító olvasása,
- dramatikus játék.

1. Ismeretközlő szövegek

Az ismeretterjesztő-ismeretközlő szövegek olvasása során információkat, összefüggéseket ismerhetünk meg, az önálló tanulást alapozhatjuk meg.

A szövegfeldolgozás menete:

- a téma előkészítése
 - beszélgetéssel,
 - az illusztrációk, képek elemzésével,
- a cím megismerése, a gyerekek által elképzelt tartalom megbeszélése,
- az előzetes információk felelevenítése,
- a szöveg tanítói bemutatása
 - a gyerekek spontán reakcióinak meghallgatása,
 - az elsődleges megértés igazolása,
- a szöveg néma olvasása mondatonként,
- egyéni hangos olvasás mondatonként,
- szavak és kifejezések értelmezése,
- a mondatok értelmezése,
- a megértés igazolása szövegrészenként (válaszadás kérdésekre, lényeg kiemelése, adatkeresés),
- szintetizálás, egy jól olvasó gyerek vagy a tanító olvasása,
- az új információk beépítése az eddigi ismeretrendszerbe; pl. ábra készítése, kapcsolatok bemutatása.

A szöveggel kapcsolatos gyakorlatok

1. Tájékozódás a szövegben

A szövegben való pontos tájékozódás megkönnyíti az önálló tanulást, segíti a szöveg egészének gyors áttekintését, előkészíti a jegyzetelés tanulását. Mindennapi gyakorlással megszokják a gyerekek a szövegben való pontos tájékozódást, így szövegértési képességük is biztonságosabbá válik. Az ezekkel kapcsolatos gyakorlattípusok a következők:

- Szereposztás. A párbeszédes szövegek közül egy gyereknek csak egy adott szereplő mondatait kell felolvasnia.
- A lényeg felismerése. Az olvasmány egyik mondatát átfogalmazott formában mondjuk el. A gyerekeknek a szöveg eredeti mondatát kell felolvasniuk.
- Helymeghatározás. A szöveg egyik mondatának helyét közöljük: pl. az 1. bekezdés 2. mondata. A gyerekeknek a mondatot kell felolvasnia.
- Mi van előtte és utána? Az olvasmányból kártyára vagy táblára felírunk egy lényeges mondatot. A gyerekeknek az ezt megelőző, majd az ezt követő mondatot kell felolvasniuk.
- Válogató másolás. Egy kérdésnek vagy szempontnak megfelelő mondatot kell lemásolni.

2. A szójelentés és a szókincsfejlesztés gyakorlatai

- Párosítás:
 - szavak és egyszerű magyarázatok között,
 - szavak és képek között;
- Kakukktojás:
 - szóhalmazból,
 - rokon vagy ellentétes értelmű szavak és kifejezések közül;
- Szógyűjtés;
- Mondatkiegészítés.

3. A szövegrészek vizsgálata

- Kérdéskártyák. Írjuk fel egy-egy kártyára a főbb kérdéseket: Ki? Hol? Mikor? Mit csinált? Miért? Hogyan?
 - A gyerekek felváltva húzzanak a kártyák közül, és az olvasmánynak megfelelően válaszoljanak!
 - Alkossunk egész mondatos kérdéseket a kihúzott kártyákkal az olvasmánynak megfelelően.
- Kérdésrendezés. Írjunk fel tetszőleges sorrendben a szövegrészhez vagy a szöveg egészéhez kapcsolódó kérdéseket. A gyerekek állítsák őket helyes sorrendbe.
- Kulcsszavak. Írjunk fel a táblára a szövegrészből vagy a szöveg egészéből válogatott szavakat. Állapítsák meg a gyerekek, hogy melyik a kulcsszó. Kérjünk indoklást is!
- Az egész szöveg megértésének vizsgálata.
 - A szereplők felismerése, megnevezése,
 - A cím és a szöveg kapcsolata,
 - Új cím adása.

4. A versek feldolgozása

A versek olvasásakor az érzelmek, a hangulatok és az egyéni élmények átélése a leglényegesebb. A vers kapcsán beszéljünk el a gyerekekkel a témához kapcsolódó élményeikről, érzéseikről! Ne vegyük el a versolvasási kedvüket azzal, hogy agyonmagyarázzuk, elemezzük a verseket. Javasljuk, hogy a versrészletek olvasása után a gyerekek mindig olvassák el a teljes verset is.

A versfeldolgozás menete:

- Előkészítés, ráhangolódás a versolvasásra;
- A vers tanítói bemutatása (akkor igazán értékes, ha a verseket a tanító nem felolvassa, hanem élvezetesen is adja elő);
- A spontán reakciók, egyéni élmények meghallgatása;
- A vers hangulatának, mondanivalójának megbeszélése;
- Néma olvasás;
- Hangos olvasás (versszakonként);
- A vers formai jellegzetességeinek megfigyelése (versszakok, rímek, ritmus);
- A költő rövid bemutatása;
- A vers bemutató felolvastatása egy jól olvasó gyerekkel;
- Verstanulás;
- Illusztráció készítése.

A versekhez kapcsolódó gyakorlatok:

- Hiányos vers. A tanult verset felírjuk a táblára úgy, hogy több szót kihagyunk. Ki kell egészíteniük a verset a gyerekeknek a hiányzó szavakkal;
- Vers felismerése rímek alapján. Felsoroljuk egy tanult vers rímelő szavait. A gyerekek ráismerés után mondják el a verset.

Az írásbeli szövegalkotás fejlesztése

Az írásbeli szövegalkotás fejlesztése a jól megalapozott anyanyelvi készségekre épül, szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valószínűleg meg. (Egyszerűbb írásbeli szövegalkotást fejlesztünk írás- és nyelvtanórákon is, l. ezeket a taneszközöket is.) Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek az árnyalt, gazdag szókincs kialakításának forrásai is, hozzájárulnak az önkifejezés igényének felébresztéséhez és képességének fejlődéséhez. A témaválasztás és a szövegalkotás előkészítése döntően meghatározza az önálló alkotás sikerét, ezért célszerű a gyerekhez közel álló, érdeklődésére számot tartó, képzeletét, kreativitását ösztönző témát választani. Az előkészítést minden esetben a tanulók fejlettsége, egyéni fejlesztési igénye határozza meg. Mivel e tekintetben jelentős eltérések lehetnek egy-egy tanulócsoporton belül, feltétlenül javasoljuk a differenciált tanulásszervezést.

A szövegalkotás gyakorlattípusai

A szövegalkotás tudatos és átgondolt fejlesztése éppen olyan fontos a gyerekek számára, mint a szövegértés fejlesztése és az olvasási szintek gyakorlása. A magabiztos beszédhang-felismerés és beszédfelismerés az alapja az egyre fejlettebb szövegértésnek, a jó szövegértés az alapja az egyre magabiztosabb szövegalkotásnak, de a jó szintű szövegalkotás elősegíti a magasabb szintű szövegértést is. A szövegalkotás gyakoribb feladattípusai:

- kommunikációs helyzetgyakorlatok;
- szövegelemzés;
- anyaggyűjtés, cím, téma, vázlat, kép alapján;
- szó- és kifejezésgyűjtés megadott témához, címhez, vázlathoz, képhez;
- szókincsbővítő gyakorlatok (szómagyarázat, szinonimák keresése, mondatalkotás szópárokkal stb.);
- mondatgyakorlatok (beágyazás, kiegészítés, tömörítés, stilizálás);
- szövegalkotást előkészítő vázlat készítése kulcsszavakból, tételmondatokból, kérdésekből;
- vázlatkészítés szöveg alapján, szövegkiegészítés, szövegátalakítás (tömörítés, bővítés, stilizálás);
- szövegtagolás, szövegalkotás megadott vázlat, cím, téma, szövegtípus, kép alapján;
- címadás;
- szövegjavítás.

A tanulási képesség fejlesztése

Az ismeretfeldolgozási technikák tanítása már az alsó tagozat bevezető szakaszában megkezdődik. Ezek a következők:

- Az ismeretszerzés írásbeli forrásainak megismertetése:
 - a fejlesztés fontos mozzanata a könyvtári foglalkozások keretében és a tanórai feladatmegoldásokhoz kapcsolódva különböző szótárak, gyermeklexikonok, enciklopédiák, elektronikus adatbázisok tanulmányozása;
 - az ismeretfeldolgozási technikák közül a gyűjtött adatok célszerű elrendezésének, a vázlat készítésének gyakorlása tanítói segítséggel;
 - változatos feladathelyzetekben szerezhetnek tapasztalatokat a tanulók az információk felhasználásának módjairól, a tanult ismeretek tömörítésének, összefoglalásának, rendezésének célszerű eljárásairól.
- Az elektronikus média eszközi használatának tanulása:
 - kommunikációs kultúra korunkban nélkülözhetetlen összetevője, az önálló tanulás alapja a különféle ismeretforrások hasznának és felhasználhatóságának korai megismerése;
 - miközben a gyerekek gyakorolják az emberi kommunikáció életkoruknak megfelelő különféle lehetőségeit és módjait, digitális kompetenciájuk is fejlődik;
 - Ehhez ismerniük kell a számítógép elemi szintű kezelését. Az IKT-eszközök használatára épülő alapkészségeket és készségeket fejlesztő tevékenységekre van szükség, hogy élményszerűvé váljon az informatikai ismeretek eszközszintű használata.
- Memoriterek tanulása:
 - a memoriterek tanulása közben a tanulók kipróbálhatják a különféle szövegtanulási technikákat, emlékezetük megtartó képességének határait;
 - egyéni tanulási stílust alakíthatnak ki.

JEGESI KRISZTINA – KÓRÓDI BENCE

Az olvasástechnika és a szövegértés kapcsolatrendszer

Az 1. osztályban a gyermekek megtanulják a betűket, összeolvasnak és értelmezik az olvasottakat, vagyis megkezdődik olvasóvá válásuk. Míg ebben az időszakban a családban szerzett ismereteikre és az óvodai előkészítő tudásra, azok rendszerezésére építve történik az új ismeretek elsajátítása, a második osztályt már tervszerűen irányított komoly munkára alapozzuk az egyre magabiztosabb beszéd-, olvasás- és íráskészség kialakítása érdekében.

A 2. osztályos magyar nyelv és irodalom tananyagának tanítását az irodalom, a nyelvtan, az írás és a képességfejlesztés területeinek integrációja által valósítjuk meg. Célunk és az egyik legfontosabb feladatunk 2. osztályban a nyelvi-verbális kommunikáció, ezen belül az olvasás képességének és szintjeinek fejlesztése. Az olvasási képesség egyik nagyon fontos összetevője az olvasástechnika is, mely részképességeinek fejlesztését már az 1. osztályban elkezdtük a beszédhanghallást, beszédhang-felismerést és -kiemelést, a betűolvasó, betűfelismerő, betűkapcsoló stb. képességeket megalapozva és fejlesztve. A cél az, hogy a gyermekek nyelvi tudását, szóbeli és írásbeli nyelvhasználatukat és az olvasási képességet tervszerűen, együtt fejlesszük tovább.

A magyar nyelv ismerete alapvető fontossággal bír a többi tantárgy szempontjából is: az életkori szintű szövegértés és szövegalkotás elengedhetetlen az összes többi tantárgy megértéséhez és tananyagrendszerük elsajátításához is. Az irodalmi művek megismerésével párhuzamosan gyakoroljuk a lényeg kiemelését, az ok-okozati összefüggések felismerését, megfigyeljük a különböző nyelvi kifejezésmódokat, ezzel fejlesztjük a gyermekek kritikai érzékét és ítéliképességét is. Mindezek együtt nagy hatással vannak a gyermekek érzelmi világára, az etikai és esztétikai érzékük, valamint az empátiájuk fejlődésére: a gyerekek jellemének formálására. A 2. osztályos tananyag az elsőhöz hasonlóan nagy hangsúlyt fektet a játékos és kreatív tanulásra, gyermekközpontú jellege mellett ugyanakkor kihasználja az anyag többféle személyiség- és kompetenciafejlesztő lehetőségét is.

Az 1. évfolyam kommunikációs taneszközeiben a hang-betű kapcsolatot eseménykép és hívóképpel készíti elő. A hangoztató-elemző-összetevő, illetve a Meixner-módszer elemeire épülő, elnyújtott betűtanulás során a nyomtatott kis- és nagybetűket együtt tanítjuk. Az írástanítás egy kiadványon belül zajlik. A keverhető hangok és betűk differenciálása egymástól távol, csúsztatva valósul meg. A műfajilag változatos, szótagolt szövegekkel együtt az olvasási stratégiák előkészítése és fokozatos alkalmazása is megkezdődik. Ez folytatódik a 2. évfolyamon.

A 2. évfolyam anyanyelvi tankönyvcsaládjának részei

A magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz tartozó 2. osztályos tankönyvcsalád tagjai kapcsolódnak az 1. évfolyam taneszközeihez, valamint előkészítik a 3. évfolyamban megjelenő tanítási célokat is. Tartalmukban, felépítésükben is az összehangolt munkát, a tananyag egységes, integrált feldolgozását segítik.

1. Olvasókönyv 2. osztályosoknak, 1–2. kötet

A 2. osztályos olvasókönyv az irodalmi és ismeretterjesztő olvasmányokon túl – a szemelvény-gyűjteményen jóval túlmutató jellegéből következően – az olvasmányokat feldolgozó kérdés-sor mellett a ráhangolódást segítő, valamint az olvasástechnika és az értő olvasás fejlesztését egyaránt célzó előkészítő feladatokat is tartalmaz.

A különböző szövegtípusok olvastatását más olvasókönyvekben eddig nem tapasztalt vagy csak ad hoc jelleggel, restriktíven reprezentált módon: változatos feladatokkal készítjük elő; a cél mind a kommunikációs (szövegértési és szövegalkotási), mind a beszéd- és olvasástechnikai feladatokkal az, hogy elősegítsük a szöveg pontos és értő olvasását, és hogy ezzel ne csupán a tanulók, hanem a tanítók dolgát is megkönnyítsük – az óravezetést is modellezve. Az órai előkészítés mellé a nehezebb szavak, mondatok olvasásának segítéséhez kézzelfogható, gyakorlati anyagot biztosítunk azért, hogy az olvasás szempontjából feltehetően nehézséget okozó szavak, mondatok olvasását (azokat a szövegből előre vagy a szövegben kékkel és oldalt, a margón értelmezésükkel együtt kiemelve) egyszerűbbé tegyük, és ezzel a teljes szöveg megértését elősegítsük. Ezzel egyúttal lehetőséget biztosítunk a képességfejlesztésre és a tanulási stratégiák elsajátítására már az előkészítő munka folyamán is.

Az olvasókönyvbe a gyermekek életkorának, érdeklődésének és a tantervi követelményeknek egyaránt megfelelő szépirodalmi, népköltészeti és egyéb, köztük számos ismeretközlő szöveget válogattunk, illetve írtunk is. Emellett jelentős számú olyan témát feldolgozó szöveg került a tankönyvbe, amellyel a gyermekek mindennapi életük során találkozhatnak, és amely szövegeket már önállóan is szükséges értelmezniük, megérteniük. Célunk, hogy a gyermekek megismerjék híres költőink, íróink munkáit, megszeressék az olvasást, és eközben olyan verstani, nyelvészeti, szókincsbeli és irodalmi ismeretek birtokába jussanak, amelyekre majd építeni lehet a felsőbb évfolyamokon is.

Az olvasókönyv témakörei

Tanévkezdés, ismétlés

- Az első osztályban tanultak ismétlése, rendszerezése;
- A második osztályos tananyag bevezetése;
- A hang-betű kapcsolatok ismétlése, haladás a szótagok, majd a szavak, mondatok, szövegek olvasásának irányába;

- Rövid, könnyen olvasható és értelmezhető versek, mondókák, szövegek olvasása, ráhangolódás a második osztályra;
- Az irodalom és a képzőművészet sajátos keveredése: a képregény;
- Az első osztályban szerzett ismeretek felmérése.

Évszakok: ősz

- Az ősssel kapcsolatos versek, szépprózai művek és ismeretközlő szövegek olvasása; Rendszeresen a könyvben vagy az interaktív tananyagban megjelenő olvasástechnikai órák (ezek mindig valamilyen didaktikai célhoz kapcsolódóan, de az adott témakör témájához szervesen kapcsolódva kapnak szerepet);
- A 8–9 éves korú gyerekek érdeklődési körét megcélzó ismeretközlő szövegek olvasása.

Mesék

- Elsősorban magyar írók műköltészeti alkotásaiból, híres népmesei gyűjteményekből válogatott mesék olvasása;
- Változatos szövegműfajokra épülő olvasástechnikai órák: diafilm, interjú, ismeretközlő szöveg, lexikon, plakát, mondóka olvasása, szólasók értelmezése.

Évszakok: tél

- Mikulás és a karácsonyi ünnepkör;
A télhez tartozó, az állatok viselkedésével, a természet változásaival, a téli ünnepekkel, hagyományokkal összefüggő, a gyerekekhez közel álló mesék és versek olvasása;
- Mondókák, nyelvtörők olvasása a helyes beszédritmus kialakításának, gyakorlásának céljából.

Gyermekvilág

- A gyermekek életével, örömeikkel, nehézségeikkel, élményeikkel, a velük és a körülöttük zajló eseményekkel összefüggő mesék, versek, mondókák és ismeretközlő szövegek olvasása (megismerkedünk a köszönéssel kapcsolatos illemszabályokkal, olvasunk újságcikk-tudósítást, társasjáték útmutatóját).

Évszakok: tavasz

- A természet ébredéséről, a tavasz jellegzetességeiről, az állatok viselkedésének sajátosságairól szóló szövegek (a tavasz hangulatát felidéző versek és mesék mellett ízelítőt kapnak a gyermekek a hirdetés, a levél, és a riport műfajából is).

Mesevilág

- Újra mesék, verses mesék, tréfás versek olvasása (mindezt az olvasástechnikai órák szövegtípusai színesítik ismeretközlő szöveg és újságcikk olvasásával. Célunk a változatos szövegválasztással a gyermekek olvasási kedvének, az olvasás iránti érdeklődésének felkeltése és ébren tartása).

Jön a nyár!

- A vakáció hangulatát idéző versek, történetek, híres mesék, meseregények részleteinek olvasása (arra motiváljuk a gyermekeket, hogy bátran vágjanak bele a hosszabb szövegek olvasásába is. Ezzel az olvasás élményére mint a nyári hasznos időtöltés lehetőségére is ráirányítjuk a figyelmüket).

Az olvasókönyv felépítésére jellemző, hogy rendszerint az oldalpár bal oldalán található az olvasmány előkészítése, és jobb oldalon ismerkedhetünk meg az új, feldolgozandó szöveggel. Az olvasástechnikai órák tartalmát is hasonlóan rendeztük el (számtalan esetben az 1. osztályos könyvvel egyező módon az olvasástechnikai óra eseményképpel és kiemelt kisképekkel kezdődik, de természetesen a funkciója attól kisebb-nagyobb mértékben eltér, l. lejjebb). Amennyiben hosszabbnak, nehezebbnek ítéltük meg a szöveget, az előkészítő részt két oldalpárra terveztük, és a feldolgozást 2 tanórán ajánljuk a tanmenetben. A szöveg feldolgozását, értelmezését segítő feladatok az olvasás munkafüzetben (Beszéd és olvasás munkafüzet 2. osztályosoknak), ill. az olvasókönyvben, az új anyagot megszakítva vagy azt követően találhatók.

2. Olvasás munkafüzet 2., 1–2. kötet

Az olvasókönyvben található olvasmányok értelmezéséhez, megértéséhez nyújtanak segítséget a munkafüzet feladatai. A feladatok között természetesen számos készség- és részképesség-fejlesztő feladat is található.

Az olvasott szövegek nagyobb részéhez készült feladatlap (munkafüzeti feldolgozás), illetve a tankönyv is tartalmaz gyakorlatokat, javaslatokat a tartalmi és formai elemzésre. A munkafüzeti feladatmegoldások önálló és irányított gyakorlása mellett a gyerekek megtanulják a lényeges részek felismerését, ezáltal az olvasmányok mondanivalójának megértését, gyakorolják a szóbeli szövegalkotást, és megalapozzuk az írásbeli szövegalkotást is.

Az olvasás taneszközökhöz letölthető felmérőlapokat biztosítunk a gyermekek tudásának, a hangos és néma olvasásának és szövegértési szintjének ellenőrzésére.

A funkcionális-kommunikációs felfogás eredményeképpen a gyerekek az anyanyelvüket a használata, illetve még inkább: működése közben és üzenetértéke alapján fedezik fel, ismerik meg. Az így, játékosan és értelmezve elsajátított és gyakorolt ismeret sokkal jobban rögzül, és alkalmazásképesebb tudást, illetve stabilabb és jóval magasabb szinten működő kognitív funkciókat és sokkal tudatosabb szövegalkotási készségeket eredményez.

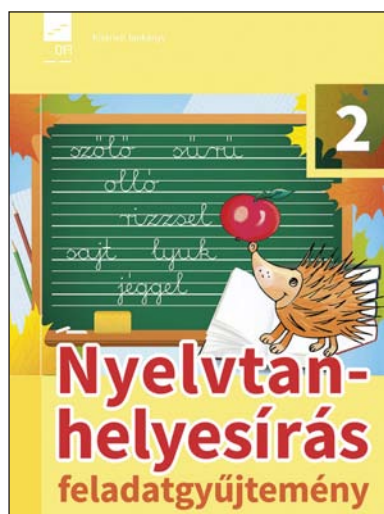
A 2. osztályban az 1. évfolyamon már nagyjából kialakult olvasástechnikai készség tudatosítása és elmélyítése az egyik alapvető cél. Ez azért igen jelentős, mert amennyiben a betűzgetős olvasás nem válik stabil, folyékony olvasássá, a szövegértés olyan mértékben sérülhet, hogy a tanuló nem érti meg az olvasott szöveget, akkor sem, ha egyébként (pl. hallás utáni szövegértés útján) az érthető is lenne a számára. Ez egyszerűen a kognitív funkciók agyi legátolása miatt következik be: a figyelem a betűfelismerésen és szóalak-felismerésen van, nem pedig a jelentésteremtésen.

A másik alapvető cél a 2. osztályban a kommunikációs készségek és képességek fejlesztése. Hiába tudja ugyanis magabiztosan elolvasni a gyermek a szöveget, ha a szöveg vagy bekezdés megértését több szó ismeretének hiánya vagy több mondat együttes jelentésének felismerése is akadályozza. Ezeket az alapvetéseket támogatja a munkafüzet az olvasókönyv mellett a benne elhelyezett feladatokkal.

Az egyéni tanulás mellett a munkafüzet nagyban épít a kooperatív technikákra, a páros és csoportmunkára, a játékos, felfedező és élményszerű, örömszerző tanulás didaktikai szerepére és az anyanyelvi kommunikáció mellett megjelenő auditív és vizuális kommunikációra is. A tananyag és feladatrendszer azonban hagyományosabb értelemben is feldolgozható. De kooperatív tanulási technikákkal feldolgozva felerősítik az egyéni felelősséget és az önellenőrzés fontosságát a tanulóknál – egymást segítő megbeszélésre, valós együttműködésre készítve őket.

3. Nyelvtan-helyesírás feladatgyűjtemény 2. osztályosoknak

A Nyelvtan-helyesírás taneszközeihez külön kézikönyv készült. Itt csak néhány – az olvasással és az írással összefüggő – jellegzetességét soroljuk fel. A Nyelvtan-helyesírás 2. tartalmi részeit, felépítését az olvasókönyvvel és az írással összhangban készítettük el. Például alkalmazkodtunk a második osztályos magyar nyelvtan tananyagához az olvasástechnikai órák tematikájának és gyakorlóanyagának kidolgozásában is. Számtalan esetben a nyelvtanórákon megszerzett tudásra építve, és azt erősítve állítottuk össze az olvasandó gyakorlóanyagot és az írásgyakorló órák tematikáját.

A nyelvtani tananyag feldolgozása során, csakúgy, mint az olvasmányok előkészítésénél mindig a beszédből, a szóbeli kifejezőkészség fejlesztéséből, a szókincs bővítéséből és a kontextusteremtésből indulunk ki, és haladunk az írásbeliség felé tematikus képek segítségével.

A nyelvtan anyagának tanítása során mindig egy adott téma, és a hozzá tartozó esemény- vagy tematikus kép alapján alkotott történethez kapcsoljuk a feladatokat, fűzzük fel a gyakorlatokat, és jutunk el végül az új ismeretek megfogalmazásához. A nyelvtan nyomtatott és digitális taneszközeiben nem csupán új grammatikai, helyesírási ismereteket tanítunk, hanem amellet, hogy beszédközpontú a tananyagfeldolgozás, kifejezetten a kommunikációt fejlesztő órák is kerültek a könyvbe. A kommunikációs órákon a társas nyelvi magatartás szabályainak megfelelő beszéd kialakítása a célunk, különböző kommunikációs helyzetekben. Ilyen például a köszönés formáinak tanulása, a telefonálás szabályainak megismerése (melyhez a tanító a mobiltelefon használatát is bemutathatja, mi ettől a különböző szociális háttérrel rendelkező gyermekek miatt eltekintettünk). Emellett kitekintünk a magyar helyesírás kommunikációs szerepére: az egybe- és különírás és a hosszú-rövid magánhangzók jelölésének értelemmegkülönböztető szerepére is.

4. Írás munkafüzet 2. osztályosoknak

Az írás munkafüzet az 1. osztályos írás munkafüzetéhez hasonló megjelenésű taneszköz, fejben spirálozva a bal- és a jobbkezesek íráshasználatának megkönnyítése érdekében, álló formátumban. A munkafüzet az olvasástechnikai órák és a nyelvtan tematikájával összhangban készült változatos feladatokat, ötletes és motiváló gyakorlóanyagot tartalmaz.

A kommunikációs képességek közül a legmagasabb szintet az írás foglalja el. Az írástechnika fejlesztésekor a tanult kisbetűk és nagybetűk írásának és kapcsolásának gyakorlását végezzük. A megfelelő írástechnika érdekében fejleszteniünk kell a gyermekek grafomotoros képességét, a beszédhanghallást és a differenciálást, a hangok időrendjének analízisét, az auditív emlékezetet, az írás tempóját és ritmusát.

A 2. osztályban az írástempót olyan szintűvé kell alakítanunk, hogy más tantárgyak tanulási feltételeinek, a feladatok írásbeli válaszadással történő megoldásának is megfeleljen. A megfelelő tempó érdekében ismétlő gyakorlatokat készítünk a tanult betűk és a különböző kapcsolási módok variációinak gyakorlására. Az esetleges rossz és fárasztó vonalvezetés, a betűk alakjának bizonytalansága ugyanis hátráltató tényezők lehetnek a szükséges tempó kialakításának. A másolós feladatok mellett különösen fontosnak tartjuk a betűk alakításának és kapcsolásának tollbamondás útján történő gyakorlását is.

Az írás során előforduló hibák közül gyakoriak a grafomotoros hibák, melyek elsősorban a görcsös ceruzafogásból, illetve a vonalvezetésben egymáshoz hasonló betűk tévesztéseiből adódnak. Gyakran a gyerekek írás közben indokolatlanul sokszor emelik, kapkodják fel a ceruzájukat. A folyamatos vonalvezetés gyakorlását, a betűk összekapcsolását a folyamatos írást igénylő feladatok mellett játékos rajzos feladatok megoldása által végezzük.

A fentiekre alapozva tehát indokoltnak láttuk egy olyan írás munkafüzet használatát a 2. osztályban, amely változatosabbá, színesebbé teszi az írás tanulását, az íráskészség fejlődését a gyermekek számára.

KÓRÓDI BENCE

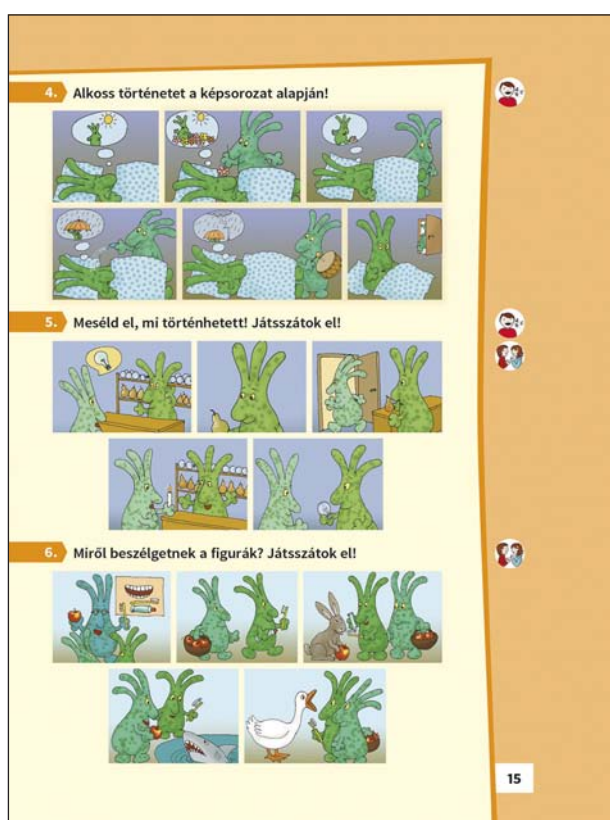
Képességfejlesztés és olvasás

Beszéd és kommunikáció

A nyelvi kompetenciák fejlesztése a beszédészlelés és a beszédmegértés, az alkotó nyelvhasználat, valamint a szóbeli kifejezőkészség területét öleli fel. Az olvasókönyvben és a munkafüzetben is ezzel az ábrával jelöltük meg a beszéd és a kommunikáció fejlesztésére irányuló gyakorlatokat:

Ezek a feladatok gyakran nagyon összetettek, és egyéb képességek, készségek fejlesztéséhez kapcsolva jelennek meg. Számos olyan gyakorlat került például a könyvbe, amely – a beszédfejlesztéssel párhuzamosan – fejleszti a vizuális figyelmet és emlékezetet is. Az olvasókönyvben található, néhány képkockából álló képregényekből célszerű elsőként szavakat, majd mondatokat gyűjtetnünk, végül összefüggő szöveget alkotnunk, összefüggéseket ismeretünk fel, és ezzel együtt fejlesztjük a gyermekek szóbeli szövegalkotását és gondolkodását is. A képregénykockák hősei azok az 1. osztályban már megismert kis alakváltoztató figurák, akik végigkísérték a betűtanulást:

A szókincs bővítését szolgálják a szógyűjtéses feladatok variációi: képről, adott hanggal, első szótaggal stb. Az olvasmányok előkészítő oldalain különféle feladattípusokkal értelmezzük a szövegben szereplő idegen szavakat, így a szókincs gyarapítása végigkíséri az olvasásórákat. Ilyen feladatok: szavak és értelmük egyeztetése aláhúzással, összekötéssel, szinonimák közül válogatással, szó-kép egyeztetések, mondatkiegészítések szavakkal stb.

A hangok helyes artikulációjára, a szavak helyes kiejtésére nagyon sok gyakorlatot készítetünk. Ide tartoznak a betűdifferenciálások artikulációs feladatai (melyeknél külön felhívjuk a gyermekek figyelmét a helyes ejtésre), vagy a szavak oszlopokban történő olvasásának feladatai. A szóoszlopok olvasásához gyakran hangsúlygyakorlatokat is kapcsolunk a helyes szóhangsúly fejlesztése érdekében. Ezen gyakorlatok alkalmával az utasításban is felhívjuk a gyermekek figyelmét a helyes hangsúllyal történő kiejtésre.

Ugyanígy a mondatolvasást gyakran kísérik a helyes hangsúlyozást és hanglejtést szabályozó feladatmegadások. Ezt célszerű a tanítóknak külön feladat nélkül is alkalmazniuk. A megfelelő légzéstechnika gyakorlása szintén szavak, mondatok, majd a szövegek szintjén történik:

7. Mondd el a mondókákat egy levegővétellel egyre gyorsabb tempóban!

E-ke-te pe-ke-te cu-ko-ta pé
 Á-bel-bá-bel do-mi-né
 Csi-szi á, csi-szi bé
 Csi-szi-cso-szi kom-po-dé.

Sár-ga bö-g-re,
 gör-be bö-g-re.

A beszéd és a kommunikáció fejlesztésének néhány típusfeladata:

- Adott téma köré építve beszélgetünk saját élményekről, emlékekről,
- Képről beszélgetjük a gyermekeket, szavakat gyűjtünk, összefüggő szöveget alkotunk,
- Olvasott szöveg tartalmát fogalmazzuk meg szóban,
- Közösén, frontálisan vagy pár-, illetve csoportmunkában értelmezzük és oldunk meg tankönyvi feladatokat szóban:

5. Olvasd el a szavakat, próbálj minél többet megjegyezni! Csukd be a könyved! Mondd el a párodnak, mire emlékszel! Cseréljetek!

száraz	zsiroz	zászló	ceruza
zenész	rizses	lándzsa	pizsama
cipész	színez	pezsgő	köszörű
madzag	zselés	mackó	vasaló
szokás	dodzsem	sóska	citera

Játsszátok el csoportokban némajátékkal a mesét! Keverjétek diafilmenként össze! Az osztály találja ki, melyik jelenet hova illik!

99

- Szósort, mondatokat, rövid mondókát ismételtetünk meg szó szerint, hangos, illetve néma olvasást követően,
- Képről, képsorról ahhoz kapcsolódó mondatokat alkotunk,

- Történetet alkotunk eseményképről (megadott szavak felhasználásával),
- Nyelvtörőket olvasunk és ismételünk emlékezetből,
- Szerepjátékokat játszunk,
- Olvasmányok tartalmára vonatkozó kérdéseket válaszolunk meg szóban.

A beszédtechnikai gyakorlatokat gyakran az olvasási gyakorlatokhoz kapcsoltuk. A feladatmegadásokba befoglalmaztuk a helyes beszédtechnikára vonatkozó utasításokat is.

A nyelvi normáknak megfelelő kiejtést a következő gyakorlatok által végezzük:

- Légzéstechnikai gyakorlatok,
- Artikulációs gyakorlatok,
- Beszédritmus-gyakorlatok,
- Időtartam-gyakorlatok,
- Hangsúlygyakorlatok:

3. Olvasd el a kifejezéseket! Ügyelj a szavak összetartozására!

a pecsenye eltűnt	fejüket törték
elementek borért	letették a pincébe
elősompolygott a macska	vacsorára pecsenyét eszik

3. Olvasd el a következő kifejezéseket! Ügyelj a szavak összetartozására!

csikorgó hóban jár	hópaplant szó
december deret fúj	csillag gyúl faágon

- Hanglejtésgyakorlatok,
- A beszédfolyamat-váltás gyakorlatai,
- Beszédszünet-gyakorlatok:

1. Olvasd el a verssorokat egy levegővel! Utána olvasd hangosan úgy, hogy minden szótagra tapsolsz egyet!

Jön az ősz

Jön az ősz – didereg,
Peregnek a levelek.
Zöldjük fáradt barnaság,
Pörén táncol a faág.

Csorba Piroska

Olvasástechnika a szövegértés szolgálatában

Az olvasástechnika fejlesztésére olyan nyomtatott és nyomtatható gyakorlóanyagot állítottunk össze, mely azoknak a gyermekeknek az olvasástechnikai szintjét is fejleszti, akiknek nincsenek olvasási problémáik, de a feladatokkal egyben lehetőséget nyújtunk a különböző olvasástechnikai és helyesírási nehézségek oldására is. Hangsúlyozzuk, hogy ezek a gyakorlatok, órák is a szövegértés szolgálatában állnak, csupán a fejlesztés fókuszában a megértés elősegítése, támogatása áll, nem maga a megértés, a szövegértés. Mindez megfordítva is igaz: a szövegértési órák egyúttal természetesen olvasástechnikai (és a helyesírást támogató) gyakorlatok is. A gyerekeknek mindebből semmit nem szabad észlelniük, a játékos feladatok és szövegek ugyanúgy a tanulási motívumok közé tartoznak, mint egy-egy érdekes vagy élményt nyújtó szöveggel való foglalkozás.

Az olvasástechnika szempontjából fontosnak tartjuk, s ezért folyamatosan gyakoroljuk az olvasás tempójának és pontosságának fokozását. Ennek céljából speciális szóanyagot, mondatokat és szövegeket olvastatunk.

Miután az 1. osztályban a látás és/vagy hallás alapján egymással téveszthető betűket tudatosan differenciáljuk és együtt is olvastatjuk, 2. osztályban olyan szóanyagot, szócsoportokat állítottunk össze, melyeknél az adott betűre jellemző valamennyi tévesztési lehetőséget figyelembe vesszük, és a betűket nagyobb csoportokba rendezve gyakoroltatjuk a pontos olvasást.

A differenciálendő hangok, a hangokat jelölő betűk és betűcsoportok a következők:

Magánhangzók (illetve azokat jelölő betűk):

a á e é i í
u ú ü ű ö ő
o ó u ú ü ű

Mássalhangzók-magánhangzók (illetve azokat jelölő betűk):

u v n i j

Mássalhangzók (illetve azokat jelölő betűk):

f t v sz c cs
t k v l n m h
zs z sz s dz dzs c
b d p h g k
gy j d g ny n
ly ny gy ty j l

1. A betűk

A differenciált betűkkel először mindig betűsorokat olvastatunk:

5. Mely betűk felolvasásakor nem morog a torkod? Mondj velük minél több szót!

f t sz c f v s sz cs t v s c
T F C CS V SZ S C SZ CS T F S

67

A betűket olvastató feladatok artikulációs feladatokként szerepelnek, és a helyes ejtés megkövetelésével a helyesírást is megalapozzák. A magánhangzók és a mássalhangzók olvasásával célunk a pontosság és a tiszta artikuláció elérése.

2. A szótagok

Szótagokat már csak mindig valamilyen egyéb képesség fejlesztéséhez kapcsoltan olvastatunk. A szótagok olvasásával a pontos, találgatás nélküli olvasást gyakoroljuk.

Szótagot olvasunk:

- szóalkotási feladatokban, ahol a szavak első, vagy utolsó szótagját olvassuk el, és minél több szót alkotunk belőlük (ezáltal mozgósítjuk a gyermekek szókincsét), kettő vagy több szótagból szavakat állítunk össze:

1. Alkoss szavakat a szótagokból! Színezd egyformára az összetartozó részeket! Írd le a szavakat a füzetedbe!

-ló csil- hol- -lag -ló füg-
ál- -göny szap- ol- -lat -pan

- szótagsorban az első szótaggal megegyező szótagot kerestetünk, hiányzó szótagot pótoltatunk kettőnél több szótagból álló szavakban:

3. Melyik szótag hiányzik a szóból? Írd be a hiányzó szótagot! Segítenek a képek.

lo _ _ _ ló do _ _ _ nő fű _ _ _ lő po _ _ _ ló

25

3. A szavak

Az olvasástechnikai órák tematikája a különböző szótípusok olvasásának gyakorlását öleli fel.

A szóanyag összeállításánál a szókincs bővítésére, és a helyes ejtés (hangsúlyozás, ritmus, tiszta és pontos artikuláció), a helyesírás fejlesztésére törekedtünk. A szavak, szócsoporthoz olvasásával a hangos és a néma olvasást is gyakoroltatjuk.

A tematikába a következő tartalmak kerültek be az egyes szótípusok olvasásából:

- 4 betűs (msh.-torlódásos) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **birs**, **pinty**);

- 6 betűs (3 betűs szótagból + 3 betűs szótagból álló) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **her-ceg**, Jáz-min);
- 6 betűs (2+4) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **Bá-lint**, Ro-land, ga-lamb);
- 7 betűs (2+2+3) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **ál-ar-cot**, szí-ne-zek);
- 7 betűs (2+3+2) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **nyu-lacs-ka**, há-zacs-ka);
- 8 betűs (2+3+3) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **ké-pes-lap**, Do-mon-kos);
- 8 betűs (3+2+3) szavak olvasásának gyakorlása (pl. **ver-se-ket**, ven-dé-gek);
- Mássalhangzó-torlódással kezdődő szavak olvasásának gyakorlása (pl. **fran**-cia, **troli**, **krokodil**);
- Összetett szavak olvasásának gyakorlása;
- Többszörösen összetett szavak olvasásának gyakorlása;

KALANDVÁRKASTÉLY

AHOL SOK KALAND VÁR!
Beleuntál a számítógép-monitor bámulásába?
A videójáték-nyomogatás sem érdekelt egy ideje?
A gyerektelevízió-csatornák meg már rég nem kötnek le?
Akkor gyere el hozzánk!

A szabadidő-eltöltés számtalan érdekes lehetőségét kínálja NEKED is a KALANDVÁRKASTÉLY!
Kopogtass be TE is a KALANDVÁR kapuján!
Rengeteg kaland vár minden vasárnap délután!
Gyerekhobbyi-ajánlások és szabadidőprogramok!

2 óra: Mozogj a dallamra és a ritmusra!
Nagycsoportosok dzsesszbalett-bemutatója, utána moderntánc-verseny mindenkinek;
helyszín: nagyterem

3 óra: Próbáld ki a hangszereket!
A Tücsökzenészó fúvós- és vonósnézenekar koncertje, utána ismerkedés a hangszerekkel;
helyszín: nagyterem

3 óra: Készítsd el magad!
Kézműves-foglalkozás kicsiknek és nagyobbaknak;
helyszín: KALANDVÁR-terem

4 óra: Ki a legjobb?
Kalandvárkastély-építési verseny építőkocka-játékból;
helyszín: KALANDVÁR-terem

4 óra: Tényleg az éhség a legjobb szakács?
Babfőzőverseny családok között.
Nevezni a következő ételekben lehet: szárazbablevés és zöldbablevés. Alapanyagot biztosítunk!
Helyszín: nagyterem

4 óra: Ki a szabadban Lovaglókaland pónilóhátán;
helyszín: a KALANDVÁRKASTÉLY kertje

Cím: KALANDVÁRKASTÉLY Községi Ház, 3112 Kisújháza, Nagydófa u. 2.
Mobiltelefonszám: 0690-333-0000

91

KALANDVÁRKASTÉLY

AHOL SOK KALAND VÁR!
Beleuntál a számítógép-monitor bámulásába?
A videójáték-nyomogatás sem érdekelt egy ideje?
A gyerektelevízió-csatornák meg már rég nem kötnek le?
Akkor gyere el hozzánk!

A szabadidő-eltöltés számtalan érdekes lehetőségét kínálja NEKED is a KALANDVÁRKASTÉLY!
Kopogtass be TE is a KALANDVÁR kapuján!
Rengeteg kaland vár minden vasárnap délután!
Gyerekhobbyi-ajánlások és szabadidőprogramok!

2 óra: Mozogj a dallamra és a ritmusra!
Nagycsoportosok dzsesszbalett-bemutatója, utána moderntánc-verseny mindenkinek;
helyszín: nagyterem

3 óra: Próbáld ki a hangszereket!
A Tücsökzenészó fúvós- és vonósnézenekar koncertje, utána ismerkedés a hangszerekkel;
helyszín: nagyterem

3 óra: Készítsd el magad!
Kézműves-foglalkozás kicsiknek és nagyobbaknak;
helyszín: KALANDVÁR-terem

4 óra: Ki a legjobb?
Kalandvárkastély-építési verseny építőkocka-játékból;
helyszín: KALANDVÁR-terem

4 óra: Tényleg az éhség a legjobb szakács?
Babfőzőverseny családok között.
Nevezni a következő ételekben lehet: szárazbablevés és zöldbablevés. Alapanyagot biztosítunk!
Helyszín: nagyterem

4 óra: Ki a szabadban Lovaglókaland pónilóhátán;
helyszín: a KALANDVÁRKASTÉLY kertje

Cím: KALANDVÁRKASTÉLY Községi Ház, 3112 Kisújháza, Nagydófa u. 2.
Mobiltelefonszám: 0690-333-0000

91

- A toldalékolt, hosszú, nehezebben átlátható, a látószög növelésére is alkalmas szavak olvasásának gyakorlása szópiramisokkal:

2. Olvasd fel hangosan a szópiramisokat! Takard le! Próbáld meg elmondani emlékeztető!

két	szabad	mer
kétség	szabadul	merít
kétségbe	szabadulhat	merítőháló
kétségbeesetten	szabadulhatott	merítőhálójával

- A kiejtéstől eltérő írásmódú szavak olvasásának gyakorlása;
- Idegen szavak olvasásának gyakorlása (pl. Father Christmas, interaktív tananyag);
- Hosszú mássalhangzót tartalmazó szavak olvasása (pl. **Ottó**, **Emma**, frö**cc**sen);
- Végig nagybetűs szavak, feliratok olvasása.

Az olvasástechnikai órák felépítése nagyon hasonló a szépirodalmi és népi szövegeket feldolgozandó órákéhoz. Ezeken az órákon nem csupán szavakat, hanem változatos műfajú szövegeket is olvastatunk. Az eltérés csupán annyi, hogy itt hosszabb előkészítés után olvastatjuk a szöveget, amely nagy mennyiségben tartalmazza a gyakorlandó szótípusnak, az elérendő olvasástechnikai célnak megfelelő szavakat – azaz a szavakat szövegbe helyezzük. Ezeknek a szövegeknek (különösen a versikéknek, nyelvtörőeknek) nem a költeményektől elvárható esztétikai élmény megszerzése az elsődleges célja, hanem a szavak szövegbe (ezáltal a mentális lexikonba is) helyezve olvastatása, emellett az intertextuális és nyelvi játék, az érzelmek felkeltése, a ritmus, a humor, a játék.

7. Tamkó Sírátó Károly verse adta az ötletet a Bódón Ödön című alkotáshoz. Mit veszel észre?

Börönd Ödön	Bódón Ödön
Börönd Ödön a Köröndön ül a kövön, ül a kövön fekete színű böröndön.	Mit keres a bódónödön Ökelme, ször Bódón Ödön? Mért ücsörög bódónödön Ökelme, ször Bódón Ödön?
Arra száll egy helikopter, lerádóz a riportert: Börönd Ödön! Börönd Ödön! Miért is ülsz itt a Köröndön fekete szín böröndön?	Mért nem kövön csücsül Ödön? Mért épp a te bódónödön? – Elüldözöm Bódón Ödönt! Ne üljön a bódónödmön!
Visszafelé Börönd Ödön csepp zsebrádió-adóján: Azért ülök a Köröndön fekete szín böröndömön, várom, hogy a tearóza kinyíljon az aszfaltkövön, s a 4-es busz begörögjön!	Ne üldözd el Bódón Ödönt! Azért ül a bódónödön, S nem ücsörög ő egy kövön, Mert a neve Bódón Ödön.

Körödi Bence

41

4. Fúsd végig a szemekkel a Fura hangok című szöveget! Mely neveket találkoztál ezek közül?

Kamili	Gellért	Lilla	Attila	Letta
Lotti	Mirella	Ditta	Ottokár	Emma
Dzsenna	Gizella	Nelli	Larissza	Donna
Dorottya	Anna	Ottó	Emmi	Babett

5. Olvassátok fel a verses formában íródott történetet két-soranként felváltva a padtársaddal! Amikor te olvasod, akkor a társad ismétlje el a hosszú mássalhangzót tartalmazó szavakat! Azután cseréljétek!

Fura hangok

Hallgatózott Ottó, Emma,
Felfigyelték furcsa zajra.
Mi lehet ott, hogy így roppan?
– Tanakodtak ketten hosszan.
Nemcsak roppan, hanem robban!
Reccsen, rogyggyan, pottyán, koppan!
Rottyan, fröccsen, lötytyen, lötytyán!
Mi lehet az? Miért loccsan?
Emma guggolt, szájál kukkolt,
De mit hallott, elhallgatott.
Ottó sem hall immár semmit,
Pedig fülelt, de még mennyit!
Kész az ebéd, Ottó, Emma!
– Szólt be anya a szobába.
Kész a polcod, Ottó, Emma!
– Szólt be apa a szobába.
Lógó orral, lassan ballag
A konyhába Ottó, Emma,
Rájöttek már könnyen akkor,
Honnán jöttek fura hangok.

Körödi Bence

137

A szöveg megértését a szöveget alkotó mondatok és szavak megértésével alapozzuk meg. A szöveghelyzetből következtethetünk ugyan a szavak hangulati tartalmára és a jelentésére, de gyakran külön értelmezést és magyarázatot is igényel például egy-egy szépirodalmi vagy ismeretközlő szövegben előforduló szó, hiszen ahhoz, hogy később az aktív szókincsbe kerüljön, és megfelelően használjuk, ismernünk kell pontosan a jelentését.

Az olvasási stratégiák közül a szavak olvasásánál több olyan feladatot készítettünk, ahol a kereső olvasás technikáját gyakoroljuk. Például akkor, amikor szósorokból hasonló írásmódú szavakat olvastatunk, és kerestetünk bennük kiemelt szavakat. Az ilyen típusú feladatoknál a lényeges információk gyors keresését és kiemelését is gyakoroljuk:

1. Olvasd el a könyvborítókön a címeket és a szóártyákon lévő szavakat! Melyik könyvben találod meg ezeket?

Ezt a stratégiát nem csupán a szavak olvasásánál alkalmazzuk, hanem azoknál a feladattípusoknál is, amikor a szöveg teljes, szöveggént való megismerését megelőzően kerestetünk a szövegben egy-egy onnan kiemelt mondatot.

A látószög növelésére fokozatosan hosszabb szavakat olvasunk, szópiramisba helyezve. Ezek a feladatok általában az olvasmányok hosszabb szavaiból épülnek fel, azért is, hogy olvasásuk a szövegkörnyezetben már ne okozzon problémát.

Gyakoroljuk a különböző betűtípusokkal írt, valamint a nyomtatott nagybetűs szavak, kézírással írt szavak olvasását, hiszen a gyermekek a hétköznapi életben különféle feliratokkal, szövegekkel találkozhatnak az utcán, az újságok lapjain vagy a könyvekben. Célunk, hogy ezek olvasását is előkészítsük, megalapozzuk, gyakoroljuk:

[illegible]

KALANDVÁRKASTÉLY

A Sötétben Látó
Tündér

Figyelem! Játékos pályázat sok értékes nyeremény!
Február elsején indul az

ÁLARCOT SZÍNEZEK
pályázat.

Az olvasmányok előkészítő oldalain olyan feladatokat állítottunk össze, amelyek fejlesztik az olvasástechnikát, és később segítik a szöveg megértését.

Ezért az olvasandó szöveget előzően átvizsgálva (és tanulócsoporthoztól függően módszertanilag javasoljuk ezt a tanító kollégáknak is az ő gyerekeikhez mérten megtenni), gyakran kiemeltük belőle

- azokat a szavakat, amelyek túlságosan hosszúak, és ezért nehézséget okozhat olvasásuk,
- azokat a szavakat, amelyek kevésbé ismertek, és ezért nehezen értelmezhetőek,
- a tájnyelvi és a régies szavakat, amelyek külön értelmezést igényelhetnek,
- a szókapcsolatokat, amelyek helyes hangsúlyozása problémás lehet még ebben az életkorban,
- a szaknyelvi szavakat.

A szavakat változatos feladatokhoz kapcsolva értelmezzük.

- hiányos mondatokat fejezünk be az értelmezendő szavakkal, vagy mondatba helyezettjük,
- szavakat olvastatunk, értelmezzünk rajzos formában,
- szavakat olvastatunk, értelmezzünk szinonimasorba helyezve:

Olvasd el a szavakat! Melyik nem illik a sorba?

billeg	inog	lipinkázik	mozdulatlan	dülöngél
--------	------	------------	-------------	----------

- szavakat olvastatunk, értelmezzünk mondatokkal:

1. Olvasd el a szavakat! Mi a közös bennük? Válaszolj egy szóval! Mondj úgy mondatokat a szavakkal, hogy a mondatok összefüggjenek!

meglepetés	fenyőfa	hal
ajándék	sütemény	díszít

2. Melyik szó mit jelent?

pelyhedzik	Távíratok továbbítására régebben használt vezeték az út mentén.
sürgönydrót	Pataknál kisebb, keskenyebb folyóvíz.
csermely	Finom pihék kezdenek nőni rajta.

- összetett szavakat alkotunk kettő vagy három szóból,
- szóoszlopból közös tulajdonság alapján a többitől különbözőt választjuk ki,
- képek segítségével értelmezzünk szavakat, szókapcsolatokat:

2. Értelmezd a következő szavakat és a kifejezést!

cilinder	kucsma	
cinégét fog az orrával		

- főfogalmak szerint csoportosítunk és rendezünk szavakat,

- szavak szinonimáit keressük:

2. Keresd meg a szósorban a kiemelt szavak rokon értelmű kifejezéseit!

lustálkodik	hever mulatozik lődörög tétlenkedik lopakodik henyél
rendületlenül	kitartóan rendesen tántoríthatatlanul elszántan megrendülve
belezavarodik	összezavarodik belekeveredik elakad belefut belebonyolódik
véletlenül	ügyetlenül nem véلve akaratlanul meggondolatlanul nem szándékosan
sandít	gyanakodva néz alattomosan pillog sántít bizalmatlanul ráteking

- szavakat értelmezünk mondatalkotással.

A szavak olvasása esetén is sok olyan feladat került a könyvbe, amelyek célja a pontos, találgatás nélküli olvasás automatizálása. Az ilyen feladatok általában az olvasmányok hosszú szavait, a kiejtéstől eltérő írásmódú szavakat, a mássalhangzó-torlódásos, magánhangzó-torlódásos szavak pontos olvasását, helyes ejtését igénylik. Ezeket a szavakat nem csupán kiemeljük az olvasmányokból, hanem mindig valamilyen képesség (pl. vizuális figyelem, vizuális emlékezet, alak-háttér differenciálás, alakkonstancia stb.) fejlesztéséhez kötjük.

4. A szókapcsolatok, mondatok

A szókapcsolatok, mondatok olvasásának feladattípusai a következők:

- az olvasmányból kiemelt hosszú, bonyolult szerkezetű, több tagmondatból álló mondatokat mondatpiramisba helyezve olvassuk,
- szövegből kiemelt mondatot kerestetünk a szövegben, annak előzetes átolvasása nélkül,
- állandósult szókapcsolatokat, szólásokat, közmondásokat olvasunk és értelmezünk,
- hiányos mondatokat olvasunk és fejezünk be megadott szavakkal,
- ismeretlen szövegből kiemelt mondatokat olvasunk és értelmezünk más szavakkal:

3. Hogyan mondanád másképp? Beszélj meg a pároddal!

A röpülés nem neki való tudomány.

Elég ennyi tudomány egy napra.

Kitanítja velük az iskolát.

- párbeszédes szövegrészből kiemelt mondatokat egyeztetünk szereplőkkel,
- tagolatlan mondatot tagolunk szavakra,

- a szóolvasást megfordítva: mondatokat egyeztetünk szavakkal:

3. Olvasd el a szómagyarázatokat! Válaszd ki a szavak közül azokat, amelyek magyarázatát olvastad!

Szellemi vagy művészeti verseny, melynek során a benyújtott alkotásokat zsűri értékeli és díjazza.

pályázat feladat kirakat papiros tudomány

Sorsoláson vagy játékban elnyerhető pénz vagy tárgy.

rakomány nyugalom buborék nyeremény feladat

62

- összetett mondatok tagmondatait egyeztetjük,
- kérdő mondatokat olvastatunk és válaszoltatunk meg képek segítségével,
- találós kérdéseket olvasunk és egyeztetünk képekkel:

1. Melyik képhez melyik találós kérdés tartozik?

Szürke szárnyú nagy madár, szürke lesz a nagy határ,
ha ősszel a földre száll.

Hol vizet önt, hol havat hint, hol jeget szór fejedre,
majd elszáll nyugatra, keletre.

Földre esem, de nem fáj, minden növény engem vár.

Gyöngye gyöpre heveredtem, gyémántjaim elvesztettem,
Hold kereste, megtalálta, reggel a Nap mind fölfalta.

- mondatok összekeveredett szavait rakjuk sorba.

5. A szövegek

Az olvasókönyvben található szövegek a 8–9 éves korú gyermekek érdeklődésének megfelelő szépirodalmi, ismeretközlő, publicisztikai olvasmányok. Egyaránt kerültek közéjük népköltészet és műköltészeti alkotások, versek és prózák.

A fent említett módon minden szöveg megismerését változatos feladatokkal készítjük elő. A feladatok képesség- és készségfejlesztő jellege mellett célunk, hogy felébresszük a gyermekekben a kíváncsiságot, majd a vágyat a szöveg elolvasására. Olyan feladatokat készítettünk az előkészítő oldalakra, amelyekkel játékos formában megteremtjük a feldolgozáshoz szükséges ismeretek közös kiinduló szintjét.

Az RJR-modellre (ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás, bővebben I. lejjebb) és kooperatív technikákra épülő tanulásmódszertan, valamint a munkafüzet által támogatott tankönyv hagyományos tananyag-feldolgozási módszerei mellett a tankönyv alapvető jellegzetessége, hogy a ráhangolódást és tanulási motivációt segítő tematikus kép, a kontextusba helyezés és az ilyen feladatok mellett **minden olvasandó szöveget** – két irányból is – **előkészít**.

Az egyik irány az **olvasástechnikai előkészítés**, melynek során a nehezebben olvasható, pl. kevésbé ismert, hosszabb vagy idegen szavakat és szókapcsolatokat változatos feladatok során, még **a szöveg megismerése előtt** gyakoroltatjuk. Így az ezidáig a betűzgetésre, silabizálásra pazarolt figyelem, amely megakadályozta a kognitív funkciók működését, a megértést, az értő olvasást, ezek után a szó, a szöveg megértésének és megjegyzésének, visszaidézhetőségének irányába tolódik el az olvasás során, azaz a gyerekek szövegértése és szövegalkotása is fejlődik, olvasási kedvük növekedik.

A másik irány a **kommunikációs előkészítés**. A szövegekben viszonylag gyakran olyan szavak is előfordulnak, amelyeket a gyerekek – életkori sajátágaikból vagy szociális viszonyaikból, környezetükből adódóan – nem ismernek, nem ismerhetnek. Ezeknek a szavaknak, kifejezéseknek az értelmét különféle feladatok segítségével a gyerekek maguk fedezik fel, így utána, a szöveg olvasása közben a mondat, a bekezdés és végső soron a szöveg megértését az ismeretlen szavak nem akadályozzák.

A szövegolvasás és szövegfeldolgozás lehetőségeit lejjebb, több tanulmányban is részletezzük.

FARKAS ANDREA

A szerkesztés gyakorlata és az olvasóvá nevelés

Hazánk a 70-es években kapcsolódott be a nemzetközi szintű szövegértés-felmérésekbe. Azóta sokat változott az olvasás megítélése, s változtak a mérések kritériumai is, de egy dolog változatlan maradt, hogy még mindig nem megfelelő szintű a magyar tanulók szövegértési szintje.

Ennek okait nemcsak a társadalmi változásokban kell látnunk, hanem abban is, hogy a hazai olvasástanításban azok a nemzetközi tapasztalatok még mindig nem tudtak meggyökerezni, amelyek más országok statisztikáin jelentősen tudtak változtatni. A lényeg azonban nem a statisztikai adatok látványos változtatásán van, sokkal inkább azon a törekvésen, hogy megtanítsuk a gyerekeket egy ismeretlen szöveg értelmezésére, és felkészítsük – már egészen kicsi kortól – a tanulókat arra, hogy különböző tanulási eljárásokon keresztül a lehető legjobban és legkönnyebben értelmezni tudják egy ismeretlen szöveg új információit. Ezeket az új ismereteket integrálni tudják az előzetes tudásukkal, és felismerjék az utakat a hiányzó információk megszerzéséhez.

Úgy is megfogalmazhatjuk ezt a problémát, hogy az olvasás technikai tudásának elsajátítása önmagában nem elég a jó szövegértés kialakításához. A hagyományos lineáris olvasás helyébe a problémamegoldás célú információkeresés lépett. Fontos, hogy a gyerekek tanulási stratégiákat is elsajátítsanak, melyek felkészítik őket a felsőbb évfolyamok és a felnőtt lét kihívásaira.

Ennek elsajátítására, alapozására vállalkoztunk már a második osztálytól. Ezen az évfolyamon alapozzuk az olvasási stratégiák bizonyos elemeivel az értő olvasás fejlesztését, hogy ezeket a technikákat megismerve a gyerekek minél többet tudjanak meg az olvasás céljáról, az ismeretek kiszűréséről és rendszeréről.

Eredményességet csak úgy érhetünk el, ha az olvasás célját is tudatosítjuk, és megismerjük a leghatékonyabb stratégiákat az ismeretlen szövegek feldolgozásához.

A 2. osztályos tanulók számára készült új generációs tankönyvcsalád olvasókönyvének szerkesztése során ezen az úton indultunk el.

Tevékenykedtető olvasástanítás

Az olvasókönyv szerkezetét a fejlesztési koncepció alapján úgy építettük fel, hogy többet nyújtson egy szöveggyűjteménynél. Ne csak az olvasástechnika fejlesztéséhez szolgáljon alapul, hanem segítsen az olvasandó szövegek jobb megértésében, előkészítse az olvasmányokat.

Arra törekedtünk, hogy már ebben az életkorban tudatosítsuk a következőket:

- az olvasásórákon olyan irodalmi alpműveltséget szerez a gyermek, mely egy életre meghatározza az irodalomhoz való viszonyát,

- megismeri a magyar irodalmi kulturális örökséget, a kisebbségek és más népek irodalmi alkotásait, a kortárs magyar irodalom alkotásait,
- az új információkat ki tudja szűrni, és előzetes ismereteivel össze tudja kapcsolni,
- technikákat tanul az új ismeretek elsajátításához,
- adott esetben a saját életvezetésével kapcsolatban hozhat felismeréseket,
- hasznos időtöltéssé válhat (motiváció felébresztése),
- a tankönyv olvasmányainak feldolgozása majd ismeretlen szövegek feldolgozását is megkönnyíti számára (struktúrában gondolkodás, jegyzetelés, ok-okozati összefüggések felismerése és megfogalmazása).

A kommunikációs képességek fejlesztése

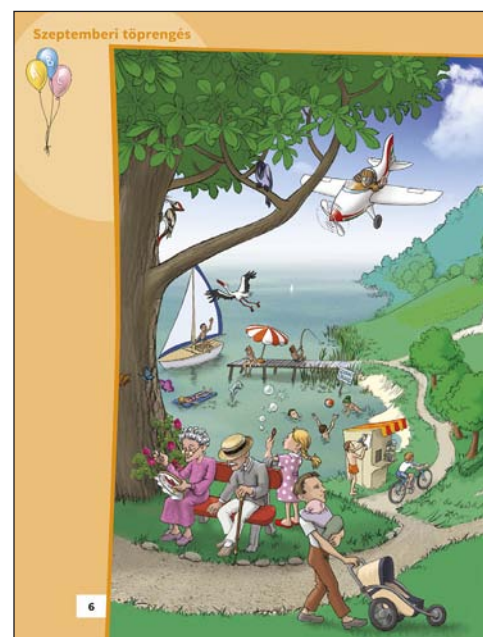
A tankönyvcsalád alapvető célja (beleértve a nyelvtant és a matematikát is), hogy beszéltesse a gyerekeket, és saját élményeikből kiindulva, megtapasztalva fogalmazzanak meg következtetéseket az elmondottak vagy az olvasottak alapján. Az olvasókönyvben ennek egyik eszköze a nyitó tematikus képek szerepeltetése.

Az ismeretlen szövegek feldolgozásánál hátráltató tényező lehet a szegényes szókincs, az asszociatív gondolkodás hiánya, a tájnyelvi, régies kifejezések érthetatlensége, a történetek térben és időben való elhelyezése.

A szövegfeldolgozáshoz kapcsolódó problémafelvetésekkel, szituációs játékokkal, a nyitó eseményképekkel olyan helyzeteket teremtünk, melyekben a tanulók önállóan megfogalmazhatják véleményüket, s ezáltal fejlődhet szóbeli kifejezőkészségük is. A pedagógus pedig feltérképezheti a gyerekeknek a témával kapcsolatos előzetes ismereteit, melyekre alapozva bővítheti tovább a szövegek nyújtotta tudásukat.

Az olvasmányokhoz kapcsolódó feladatok zömében olyan nyitóképek szerepelnek, melyek alkalmasak arra, hogy kommunikációra, személyes véleményük, élményeik megfogalmazására készítsék a diákokat.

Az olvasástechnikai órák nyitóképei általában szokatlan helyzeteket mutatnak be. Segítségükkel a gyerekek beszédkészségük mellett a kreativitásukat fejleszthetik, a fantáziájukat kiélhetik.

Szókinszfejlesztés

A szépirodalmi szövegeknél fontosnak tartottuk az eredeti szövegek szófordulatainak, nyelvi megoldásainak és szóhasználatának megőrzését. Ritkán éltünk az átdolgozás eszközével. Inkább arra törekedtünk, hogy négy szinten is megtámogassuk a szókinszfejlesztést:

- az olvasmányok előtti feladatsorokban rendszeresen előkészítjük az új, ismeretlen, tájnyelvi stb. szavakat;

3. Értelmezd a következő szavakat!

tarsoly	Egy település széle, vége.
észrevétlen	Vállra vehető lapos bőrtáska.
határ	Amit vagy akit nem vesznek észre.

4. Olvasd el a szópiramisokat!

tarsoly	gesztenye	sárga	vidít
tarsolyba	gesztenyefa	sárgul	felvidít
tarsolyába	gesztenyefán	sárgulnak	felvidítlak

28

- az olvasmányban kék színnel kiemeljük a magyarázatra szoruló, régies vagy tájnyelvi szavakat;

szépszerével:
↔ erővel, nehezen

megszomorodtak:
elszomorodtak,
búsulni kezdtek

- és a margón ismételjük, magyarázzuk (szókapcsolattal, szinonimával, antonimával, grafikával);
- a munkafüzetben is feladatok kapcsolódnak hozzájuk.

A használt szavak jelentésrétegeit, stílusértékét különböző helyzetekben megfigyeltetjük, alkalmazzuk.

Olvasás-szövegértés fejlesztése az olvasásstratégiai módszer segítségével

Már maga a könyv felépítése is nagyban támogatja a szövegértés fejlesztését. Az előkészítő és feldolgozó, illetve az összefoglaló kérdések kialakításánál is figyelembe vettük ezt a célt. Vizuális szinten (grafikai szövegszervezők, illusztrációk, mesekártyák) is törekedtünk arra, hogy segítsük az értelmezést, és az összefüggések felismerését. A szövegeket megszakítás nélkül, de ún. megállók (piros nyilakban elhelyezett számok) beépítésével tagoltuk. A megállók a tanító számára útjelzőül szolgálnak, és szabadon kezelhetők.

Az olvasási stratégiák és az olvasási szintek elsajátítására, alkalmazására tervezetten kialakított eszközök:

Előzetes áttekintés	✓
Érzékszervi képek alkotása	✓
Anticipáció	✓
Explicit állítások megértése, értelmezése, értékelése	✓
Egyszerű következtetések levonása	✓
Grafikus szervezők	✓
Összefoglalás	✓

Az óraszervezésnél a következő algoritmust javasoljuk:

- A ráhangolódást segítő feladatsorok minden esetben megelőzik az olvasmányokat. Javasoljuk, hogy beszélgessenek a nyitó tematikus képekről, a gyerekek engedjék szabadon a fantáziájukat és meséljenek.
- A feladatok általában egy-egy kulcsszóra utalnak. A kulcsszavakból lehet következtetni, jósolni az olvasandó szöveg tartalmára, mondanivalójára, az olvasás céljára. Pl. A só című mesénél: nyitókép – élet a palotában, király, királylány, királyság; feladatok: szeretet, főzés, ételek (sós, édes).
- Olvasás előtt fussuk át a szöveget! Ez az olvasmányról alkotott vizuális benyomás segít eldönteni a szöveg típusát. Olvasás nélkül is azonosítsuk, hogy összefüggő szöveget olvasunk-e, rövid verssorokat, párbeszédes részeket tartalmazó szöveget vagy pl. plakátot. Még bele sem olvastunk, már vannak információink a szövegről! Megnézhetjük például a mondatvégi írásjelek gyakoriságát is. Az átfutás során azonosítjuk, hogy verset, mesét, ismeretközlő szöveget, újságcikket, plakátot stb. olvasunk.
- Vessünk egy pillantást az illusztrációkra!
- Olvassuk el a címet és a szerző nevét!
- Ítéljük meg, mennyi idő szükséges a szöveg elolvasásához, esetleg több órán keresztül foglalkozunk vele.
- Érdekes olvasás előtt átfutni a kékkel kiemelt szavakat, és a margón társított jelentést (magyarázat, szinonima, antonima, kép) azonosítani.
- Ezután kezdhetjük az olvasást.
- A piros nyilak a nagyobb tematikai egységeket jelentik. Jó, ha megállunk, összegezzük az eddig olvasottakat, felismerjük a már tudott elemeket (pl. mesénél az állandó meseszámokat, szereplőket), és jóslatunk, vajon hogyan folytatódik tovább a történet. Segítenek az összegzésben a szövegek végén a sorszámozott nyilakhoz társított kérdések is.
- A szövegfeldolgozás végén is átfuthatjuk a kérdéseket.
- Ha van a szöveghez illő mesekártya (olvasókártya), érdemes kirakni a vázlatláncot, vagy valamilyen játékot játszani a kártyákkal. Ha nincs a csomagban társítható kártya, a gyerekek alkothatnak is újakat.
- Sokat segít a történet megértésében, ha minden narratív történetnél készítünk vázlatkört is.

- A kapcsolódó szövegek, feladatok az egyes olvasmányok végén tágitják a területről alkotott ismereteket.
- Amennyiben a szöveg alkalmas a dramatikus feldolgozásra, mindenképp ajánlatos megpróbálni.

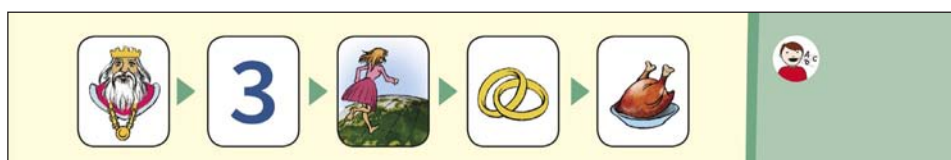
Az olvasókártyák

A tankönyv egyik újdonsága az olvasókártyák szerepeltetése a margón. Ezek az olvasókártyák az olvasmányok memóriafogasai. Alkalmasak a szövegek szereplőinek memorizálására, az olvasásstratégiai módszerben is fontos szerepet játszó grafikus szövegszerkesztők feltöltésére, kommunikációs készségfejlesztésre. Átalluk könnyen kirakható és áttekinthető lesz az olvasmány, és narratívá válik a történet. A kártya segítségével könnyebben elmesélhető a történet még azoknak a gyerekeknek is, akik nehezebben nyílnak meg, vagy szerialitási gondjaik vannak.

A kártyák már első osztályban is megjelennek, de szerepük a 2. évfolyamon válik didaktikailag hangsúlyosabbá. A 2. évfolyam olvasókönyvében található olvasmányok margóján számos helyen találkozhatnak a gyerekek kártya alakú képekkel. Ezek egy része szerepel kártyaként a nyomtatásban is megjelent csomagban.

Az olvasókártyák célja:

1. A gyerekek könnyebben megjegyezzék az olvasmányok szereplőit.
2. A kártyák támogatják az olvasási stratégiák elsajátítását elősegítő vizuális szervezők használatát. Ezekkel kirakható a vázlatlánc, kitölthető a vázlatkör.
3. A kártyák egy része nem titkolt céllal az absztrakciós folyamatot segíti. Ezáltal a mesék tipikus szereplői, azok szimbolikus tulajdonságai, a meseszámok, a mesefordulatok és a tanulságok is könnyebben sajátíthatók el, illetve adaptálhatók is más olvasási vagy élethelyzetekre a gyerekek számára.
4. A kártyák által fejleszthető a kommunikációs és kreatív készség, valamint az egyszerűbb szövegszerkezetekben való gondolkodás. Az éppen olvasott, konkrét történettől elvonatkoztatva a kártyák önálló meseszövéssre alkalmas elemekké válnak.

A kártyacsomag

64 elemből áll: 5 db dicséretkártya (l. lent), 59 db olvasókártya.

Javaslatok az olvasókártyák használatához

1. Vázlatlánc

Válasszunk ki egy mesét! Keressük meg azokat a kártyákat, melyekből a történet jól felidézhető! Tegyük le megfelelő sorrendben! Meséljék el a gyerekek!

(Pl. a Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj című meséhez: Nyakigláb, Asztal, Kocsmáros, Csere, Csupaháj, Szamár, Csere, Málészáj, Botocska.)

2. Vázlatkör

Alkossunk a táblán vagy csomagolópapíron egy megfelelő méretű vázlatkört! A kártyák ezen az ábrán elhelyezhetők, illetve a vázlatkör kiegészíthető újabb rajzokkal, feliratokkal.

3. Hiányzó láncszem

Kirakjuk a vázlatláncot a kártyákból úgy, hogy közülük néhányat hátlapjával illesztünk be. A gyerekeknek ki kell találniuk a hiányzó láncszemet.

4. Meseszövés

- a) A tanító a már korábban megismert mesét kártyalapokból kirakja. Ezután a gyerekeknek kell felidézniük, melyik mesére gondolt a tanító, és ez alapján kell elmondaniuk a történetet.
- b) A tanító kiválaszt néhány kártyát a csomagból. Egymás mellé illeszti. A gyerekeknek ehhez kell mesét szöniük.
- c) A gyerekek húznak 4-5 lapot a kártyákból. Ez alapján találnak ki mesét.
- d) Valamennyi kártya már az asztalon fekszik. A történet kezdete ezáltal kötött. A folytatáshoz a gyerekek választhatnak a csomagból, vagy kitalálhatnak egyéni befejezéseket is.

5. Jóslás

Az olvasott mese kártyáit az adott olvasmányrészig kirakjuk. Hogyan folytatódik a mese?

6. Variációk

Hogyan lehet ugyanazt a mesét többféleképpen kirakni? A csomagban lévő szimbolikus elemek segítenek ebben.

7. Kártyakészítés

A csomagban található olvasókártya-készlet kevesebb, mint amennyire szükség lehet. Ha valami hiányzik, több elemre van szükség, vagy egy adott kártya több ízben fordul elő, akkor a legegyszerűbb megoldás, ha kartonból kártyaméretet kivágva megkérjük a gyerekeket, hogy alkossanak új elemet.

A csomag tartalma

Dicséretkártyák (l. lent): Mosolyjelek (A legjobban együttműködő csoport voltatok.); Fejére mutató mosolyjel (Ma te adtad a legjobb ötletet.); Nyitott olvasókönyv (Ma te olvastál a legszebben.); Együttműködő fiú és lány (A legügyesebben dolgoztatok a pároddal.); Méhecske (Órai munkáddal a legjobban segítetted a közös tanulást.).

Olvasókártyák: Királynő, Kislány, Királyfi, Kisfiú, Király, Mátyás király, Szegény ember (okos, lusta, kapzsi stb.), Gazdag ember (buta, kapzsi stb.), Okos lány, Kocsmáros (cselszövő), Tündér (varázslat, csodatevés), Idős ember (bölcs), Boszorkány (ártó varázslás), Sárkány (a gonosz), Kutya (hűség, szolgálat), Farkas (csacsi, pórul jár, szabad stb.), Medve, Róka (a furfangos, ravasz), Kastély (vár), Jégpalota (üvegpalota), Hintó, Macska, Egér, 3 (meseszám, pl. 3 kívánság, 3 leány, 3 próba) 7 (meseszám, pl. hétfejű sárkány, hétmérőföldes léptek, 7 próba), Csere-bere, Szív (szerelem), Gyűrű (esküvő, lakodalom), Futó lány (világgá megy), Agyafúrt, furfangos (jó gondolat, ötlet), Mentőőv (segítségnyújtás), Könnyecsepp (bánat), Bilincs (rabság), Aranytojás (teljesült csoda, jólét), Mag (élet, vmi kezdete stb.), Kincs (gazdagság, hatalom), Só (érték), Kolbász, Pipa, Gombolyag, Lyukas korsó, Toll, Aranyhal, Hajszál, Tulipán, Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj, Terülj, terülj, asztalkám!, Aranyat tüsszentő számár, Üssed, üssed, botocskám!, Hókirálynő, Gerda, Kay, Rablóleány, Finn asszony, Gonosz manó (ártó szellem, ördög), Rén-szarvas, Varázslóasszony.

Változatos szövegtípusok megismerése

A gyermek életkorának megfelelő szövegtípusok (versek, kiszámolók, találós kérdések, közmondások, mesék, mondák, szólások, szóláshasonlatok, nyelvtörők, illetve a gyermeki környezetről és az állatvilágról szóló ismeretközlő szövegek) súlyuknak megfelelő arányban szerepelnek. A könyv nagy hangsúlyt fektet a hétköznapi szövegek beépítésére, olvastatására. A szépirodalmi, prózai és verses alkotások előkészítő kérdésekkel és tipográfiai megoldásokkal is elkülönülnek az ismeretközlő, hétköznapi szövegektől.

Az elsősorban szépirodalmi válogatás szemelget hazai klasszikusok és kortárs szerzők, prózaírók, költők, mesegyűjtők műveiből, emellett a hazai kisebbség, illetve a nemzetiségek irodalma is szerepel a válogatásban.

A szépirodalmi szövegek mellett ismeretterjesztő olvasmányok is megtalálhatóak az olvasottakkal szoros összefüggésben.

A természet kincse

Testünk nagy része vízből, még hozzá sós vízből áll, mint a tengerek. Só és víz nélkül nem tudnánk létezni. Testünk azon dolgozik, hogy ne veszítse el a sót. Akinek sóhiánya van, fáj a feje. Gyengének, erőtlennek érzi magát. A só gyógyító hatása még a gondolkodásunkat is segíti.

A tankönyvben sokféle szövegtípus szerepel: plakát, képregény, műsorújság stb.

Fontosnak tartottuk a klasszikus és kortárs irodalmi művek szerepeltetését a gyűjteményben. A mai gyerekek gondolkodásmódjához jóval közelebb áll, nemcsak problémafelvetésében, de nyelvi megfogalmazásában is a kortárs gyermekirodalom. Ezért szerepel, ha még csak ajánlásként is, az *Anyám tyúkjá* című vers parafrázisa, Lackfi János *Apám kakasa* című verse. De több ilyen irodalmi párhuzamot is vontunk. Tamkó Sirató Károly *Bőrönd Ödön* című műve mellett ott szerepel Kóródi Bence *Bödön Ödön* című alkotása, vagy *A csökönyös kiselefént* című mese után Szutyeyev *Micsoda madár ez!* című meséjével vontunk párhuzamot. A célunk itt is, de a kártyák esetén is az volt, hogy a gyerekek minél több visszatérő elemet ismerjenek fel, és lássák azt is, hogy ugyanaz a probléma más és más író által is megfogalmazódik, más-képp, más szavakkal.

Alapvető célunk az volt, hogy a szövegválogatás alapot teremtsen a biztos és értő szövegolvasáshoz, miközben helyzeteket teremt a kommunikációs, kreatív és a problémamegoldó készség fejlesztéséhez, alapul szolgál ahhoz, hogy a gyerekek kapcsolatot teremtsenek az olvasottak és saját életük között, és megszeressék az olvasást.

A szövegértést fejlesztő feladatok stratégiai megközelítése előkészíti a felsőbb évfolyamokat. A gondos szókincsfejlesztés pedig hozzájárul ahhoz, hogy az olvasmányokat könnyebben értelmezzék, és szándékunk szerint beépül a mindennapi szóhasználatba. A szólások, közmondások, illetve az állandósult szókapcsolatok fókuszba helyezése is ezt a célt szolgálja.

N. CSÁSZI ILDIKÓ

Az olvasmányfeldolgozások metodikai alapjai és elméleti háttere

Az RJR tanulási modell

Az RJR tanulási modell a konstruktivizmus és metakogníció elméletére épül. A konstruktív pedagógiai elmélet (Nahalka István 1997) lényege, hogy az emberi megismerés nem az információk tárolását jelenti a tudatban, hanem a tudás létrehozása, bővítése, konstrukciója, ami személyes, aktív értelmezési folyamatként a megismerő elmében zajlik a már birtokolt tudás bázisán. A konstruktív gondolkodásmódban alapvető szerepet játszik a tapasztalatokat értelmező, megismerő ember. Az ember tudatában létező mentális térkép (vagy világmodell) fogadja be az új ismereteket úgy, ahogy azt képes beilleszteni a meglévő ismeretek közé, vagyis saját struktúrájának megfelelően konstruálja meg az új ismereteket. Ennek a gondolkodásnak lényeges eleme a bennünk lévő modell, amely bizonyos (kisebb-nagyobb) pontossággal tükrözi a világot.

Az induktív ismeretszerzési eljárásokkal szemben (pl. a felfedeztetés alkalmazására épülő módszerekkel) ez a modell a gyermek meglévő kognitív struktúráiból kiinduló tanulási folyamatokat helyezi előtérbe. A gyermeket konstruktivista értelemben aktív tevékenységre kell serkenteni, vagyis úgy kell cselekedtetni, hogy az mozgásokhoz vezessen a gyermek belső világában is. Ez általában fizikai cselekvést is jelent, de elsősorban a meglévő szellemi struktúrák mozgását és a hiányok pótlását, átalakítását, újraépítését. Kiemelt jelentőségük van a tanulásban a társas viszonyoknak, hiszen ezek a konstrukciók nem teljesen egyéni produkciók, ezekben szerepet játszanak a tanár mellett a diáktársak is. Fontos szerepe van a csoportos és páros munkának, főleg akkor, ha ezek erős kommunikációs kényszerrel hatnak.

A metakognitívitás az emberi intelligencia legfontosabb része, ez az a mód, ahogyan eljutunk gondolatainkhoz, érzéseinkhez. Új ismereteinket a tanulás, azaz a személyes tudás megteremtése, megkonstruálása során beépítjük a már meglévő tudásrendszerünkbe, ezért a saját tudásunkról, a saját tanulásunkról való tudásunk az eredményes és hatékony tanulás egyik alapfeltétele. Az új jelentések megteremtéséhez, feltárásához interaktív és reflektív magatartásra van szükség, azaz folyamatosan át kell strukturálnunk meglévő tudásrendszerünket (Bárdossy Ildikó et al. 2002). Az ún. RJR-modell három fázisa foglalja magában a tanulási folyamatot. A ráhangolódás (R) az első fázis. A folyamat ezen szakaszában történik az adott témával kapcsolatos előismeretek felidézése, a motiváció, a problémafelvetés. A második szakasz a jelentésteremtés (J). Ebben a fázisban kerül sor az új ismeret befogadására, megértésére, az új és régi ismeretek összekapcsolására, strukturálására. A harmadik szakasz a reflektálás (R). Ekkor szilárdulnak meg, válnak maradandóvá az új ismeretek azáltal, hogy a diákok számot adnak a szerzett új ismeretekről, tapasztalatokról; megosztják

egymással a gondolataikat, saját nyelvükön megfogalmazva a tanultakat. A tanulók és a tanár egyaránt szembesül az eredményekkel, illetőleg az esetleges problémákkal.

A kritikai gondolkodás fejlesztése

A kritikai gondolkodás fejlesztése (RWCT) az a komplex gondolkodási folyamat, amely az információ megszerzésével kezdődik és a döntés meghozatalával ér véget. Egyfajta kérdés-központú tanítás-tanulási folyamat, leghatásosabb eszköze a kérdésfeltevés. A kérdés a megbeszélés leglényegesebb eleme. A tanulóktól azonnali választ vár, függetlenül attól, hogy verbális vagy nonverbális formában, illetve milyen mondatban realizálódik. Interaktív kapcsolat csak akkor alakulhat ki tanár és diák között, ha a diákok is kérdeznek, illetve kérdezhetnek. Ez természetesen minden oktatási szinten igaz. A terméketlen, rossz kérdés érintetlenül hagyja a gondolkodást. A helyes kérdésfeltevés híd a tanítás és a tanulás között. Az olyan kérdések, amelyek a tanulók gondolkodását egyszerűen a lecke felmondásra készítetik vagy kényszerítik, azt hitetik el a tanulóval, hogy saját gondolkodása fölösleges. Az ösztönző kérdések emelik a tanulók gondolkodási szintjét, és abban erősítik meg őket, hogy gondolkodásuk igenis értékes. Az ilyen kérdéstípusok gyakorlásával a tanulók megtapasztalják, hogy a tudás sohasem „merev”, a gondolatok pedig nagyon is képlékenyek. Ezért a tanulókat reflektálásra, találgatásra, átalakításra, elképzelésre, alkotásra, mérlegelésre biztatjuk. A jó kérdések fejlesztik a gyerekek ismereteit, szókincsét, értelmi képességét. A jó kérdés definíciójába beletartozik, hogy intellektuális követelményt állítson elének, Piaget szóhasználatára szerint: „kognitív konfliktust” ösztönözzön.

A kérdés célja, funkciója szerint megkülönböztetünk: érdeklődés- és figyelemfelkeltő; diagnosztizáló és ellenőrző; információt kérő; szervező; instruáló; gondolkodtató; strukturáló; vélemény, érzelmeket feltáró kérdéseket. Az elvárható válasz jellege szerint pedig konvergens kérdéseket (ezekre egyetlen vagy néhány jól körülhatárolt válasz adható, a tanulótól általában korábbi ismereteinek felidézését igényli), illetve divergens kérdéseket, amelyekre több egyaránt jó válasz adható (Falus 2003).

Robert Fisher szerint a kérdések alapvetően vagy gondolkodásra készítetik a gyereket, vagy pedig ellenőrzik az ismereteket. Előbbiek kíváncsiságot és érdeklődést keltenek, illetve gondolatokat, érzéseket és tapasztalatokat hívnak elő, miközben összpontosítják a figyelmet, vagy vitát gerjesztenek, utóbbiak pedig ellenőrzik a megértést, és rátapintanak a nehézségekre, vagy ismétlik a tanultakat, és kapcsolják az új tananyaghoz (Robert Fisher 1999: 30.). A gyerekek kérdései indítják el a közös gondolkodást, a tanár a rendszerezésben, az álláspontok következetes kifejtésében és az összehasonlításban segít saját kérdéseivel, ezáltal tudja irányítani a beszélgetést, és tud mintát szolgáltatni a gyerekek számára a gondolkodáshoz. Programunkban ügyeltünk a változatos kérdésfeltevésre, hogy ne csak ismeretlenőrző kérdésekkel, hanem minél több gondolkodásra készítő kérdéssel is találkozzanak a gyerekek.

A befogadás-központú irodalomtanítás

Bókay Antal elmélete abból indul ki, hogy az irodalom tanításának úgy kell felépülnie, hogy az egyes ember hermeneutikai fejlődését kövesse. Ez a diákok élményvilágára épül, megvalósításához feltétlenül ismerni kell az adott korosztály, esetünkben a 6–10, de különösen a 7–8 éves gyermek élményvilágát, s ezen élményeket kiváltó (művészeti) jelenségeket (pl.

képregény, videoklip, animációs film, akciófilm). Az ilyen szemléletű irodalommegközelítés az egyén önismereti fejlődését támogatja, s nem alapelve a „közös tudás”.

Az élmény az ember érzelemmel telített, belsővé vált tapasztalata a körülötte lévő világról. Ez a tapasztalat azután törvénnyé is válhat, hiszen hozzá mérheti magát az ember. Az irodalom mint művészet az effajta belső törvények megalkotását segíti elő. Az élményközpontú tanítás magára a befogadóra koncentrál, és az irodalmi mű kibontásakor a személyes élmény felszabadítására törekszik, úgy gondolja, hogy a mű legfontosabb emberi üzenete – önmagunk megismerése.

A tanító fő feladata fejleszteni a tanulóban az empatikus érzékenységet, hogy mélyebben meg tudják érteni magukat és másokat (vö. Zrinszky László 2002.). Ez arra a gadameri tézisé reflektál, amely szerint azáltal tudatosíthatjuk leginkább a másik másságát, annak individualitását, ha magunkat helyezzük a helyébe.

Az élményközpontú irodalomtanítás (Fűzfa Balázs) olyan szemléletmód, mely mindenekelőtt az irodalommal kapcsolatos élményszerzést tartja fontosnak. A tanítási folyamatot elsősorban nem az intellektuális teljesítmény, hanem az érzelmi-értelmi gazdagodás, a melegség, a szeretet felől tekint. A mű közvetítette értékek közül azok a legfontosabbak, melyeket a diák akár egész életére szólóan magával visz, s választási, döntési helyzeteiben majd segíteni tudják őt. Egyfajta magatartásminták ezek, erős töltésű szimbólumok, emberi határhelyzetek emlékei, érzelmileg telített, gazdag szövegek vagy egyszerűen csak hangzó szépségükkel megragadó szavak, mondatforgácsok. Ezt a folyamatot már alsó tagozatos korban meg kell ízlelniük a diákoknak, erre már akkor érzékenyvé kell tenni a tanulókat. Ebből kifolyólag tanítási programunk alapelve a problémacentrikusság, amelyben a tanítási folyamatot kell olyan kreativitást-nyitottságot lehetővé tevően megtervezni, hogy a diákok saját szubkultúrája es élményvilága is megjelenhessen.

Drámapedagógia

Drámázás során (itt a szó semleges értékű, nem a drámára mint műnemre utal, hanem egyszerűen a szerepbe lépésre, szerepjátékra, beleélésre, cselekvő attitűdre stb. vonatkozik) a pedagógus egyfelől arra törekszik, hogy tanítványaiban a személyes élmények asszociációs sorát elindítsa, amelynek eredményeképpen felfedezik a mű által önmagukat, másfelől az is a célja, hogy tanítványai képesek legyenek önmaguk felismerésének megfogalmazására szóban és írásban is. E cél eléréséhez a legmegfelelőbb módszer a cselekedtető, bevonódásra, érintettségre, saját élményre törekvő drámapedagógia (Gabnai Katalin).

Valamennyi irodalmi alkotás esetén alkalmazható (vers vagy próza, lírai alkotás vagy dráma, népmese, monda, novella, regény), a lényeg az, hogy ne a mű illusztrálása történjen, hanem az adott világba való belépés (szerepbe lépés) után önálló, egyéni döntések szülessenek. A drámapedagógia eszköztárát mindenki szabadon használhatja, egymás ötleteit, játékait, óraterveit kötetlenül átvehetik egymástól a drámatanárok (Baji-Gál Ferencné), hiszen a feladatuk az, hogy a tanult, látott elemek alapján létrehozzák saját óratervüket, de maga az óra teljes valóságában csak az adott helyen, időben és a döntéshozó szerepkörű résztvevőkkel fog létrejönni. A drámapedagógia csak a közvetlen tapasztalás útján ismerhető meg igazán, és létformája is maga az élményszerző gyakorlat.

A kooperatív tanulás

A kooperatív tanulás (Spencer Kagan) vagy inkább életszemlélet kölcsönös tiszteletre alapozott együttműködést és a közösség minden tagjának egyéni teljesítményét előtérbe állító szemléletet jelent. Ellentétben áll a versenyszellem hangsúlyozásával, ahol az egyének a csoport többi tagját igyekeznek túlszárnyalni. Előfeltétele a közösség tagjai közötti kooperáció eredményeként létrejövő konszenzus. A kooperatív tanulást alkalmazó tanulók a „verseny helyett együttműködést” hirdető szemléletet átviszik az élet más területeire is, ami alapvetően meghatározza az emberekkel való kapcsolatukat. A kooperatív tanulási forma a tanulók (4-6 fős) kiscsoportokban végzett tevékenységén alapul, és az ismeretek és az intellektuális képességek fejlesztésén túl (azaz együtt határozzák meg a problémát, a kérdéseket, a megoldás lépéseit és a résztvevőket is) kiemelt szerepet játszik a szociális kompetencia, azaz a tanulók szociális készségeinek és együttműködési képességeinek kialakulásában és fejlődésében is. A tanulók a csoportmunka keretében közösen dolgoznak, ez együttes felelősséget jelent a csoport eredményéért, tehát nemcsak a saját, hanem a csoporttársak munkájáért is (Benda József 2002.).

A kooperatív tanulás mint módszer ugyancsak a konstruktív tanulási elméletre épül, amely szerint az ismeretek elsajátítása mindig alkotó, azaz konstruktív módon történik: az emberi agy az ismereteket nemcsak befogadja, hanem szortírozza, rendszerezi, átalakítja, újjáteremti. A kooperatív tanulási forma – ahogy a többi cselekvő tanulási forma is – a hagyományos tanulási módszerekkel szemben nemcsak megengedi, hanem kifejezetten stimulálja az emberi agy ezen alkotómunkáját, konstruktivitását. A tanítás helyett a (tapasztalati) tanulásra kerül a hangsúly. A tudás forrása nemcsak a tanító és a tankönyv, hanem a komplex nevelési helyzet is.

A kooperatív tanulási formák alkalmazása a tanulási órákon megváltozott tanári szereppel jár együtt. A tanár felszabadul a hagyományos ismeretközli szerep alól, és egyrészt segítőként, támogatóként (mentor) mint a tanulókkal együtt dolgozó „munkatárs” (partner) vesz részt a csoportok munkájában, másrészt koordinátorként irányítja is azt. A kooperatív tanulási módszerek alkalmazása a tanórákon lehetővé teszi a különféle képességű, felkészültségű és érdeklődésű tanulók individuális tanulását, egyéni tanulási utak kialakítását. A résztvevők informális véleménycseréje egyrészt segíti a tanulást elősegítő oldott, játékos légkör kialakítását, másrészt elősegíti a témára való ráhangolódást. A gyakorlat további célja a pedagógusok tanulókkal szembeni pozitív attitűdjének kialakítása: elsősorban ne a hiányosságaikra, hanem erősségeikre, fejleszthető és fejlesztendő pozitív tulajdonságaikra figyeljenek fel. A kooperatív tanulási formák alkalmazásának célja nem a hagyományos módszerek felváltása, hanem azok kiegészítése.

Szakirodalom:

BAJI-GÁL Ferencné: *Drámapedagógia alkalmazása: foglalkozásminták az alsó tagozaton*. Pedellus, Debrecen, 2004.

BÁRDOSSY Ildikó et al.: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és a reflektív tanulás lehetőségei*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs–Budapest, 2002.

BENDA József: *A kooperatív pedagógia szocializációs sikerei és lehetőségei Magyarországon II. Új Pedagógiai Szemle*, 2002/10. sz.

BÓKAY Antal: *Az irodalomtanítás irodalomtudományi modelljei – Vázlat az irodalomtanítás elméletéhez*. In: *Irodalomtanítás az ezredfordulón*. Főszerk.: Sipos Lajos. Pauz-Westermann Könyvkiadó, Celldömölk, 1998. 73–105.

FALUS Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 2003.

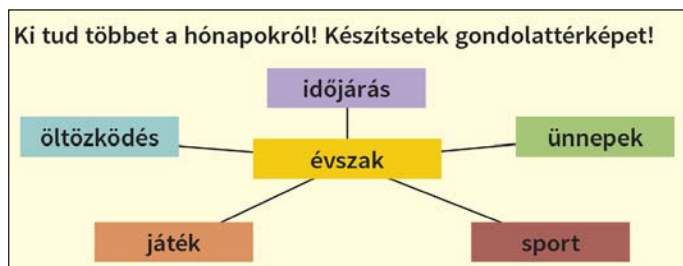
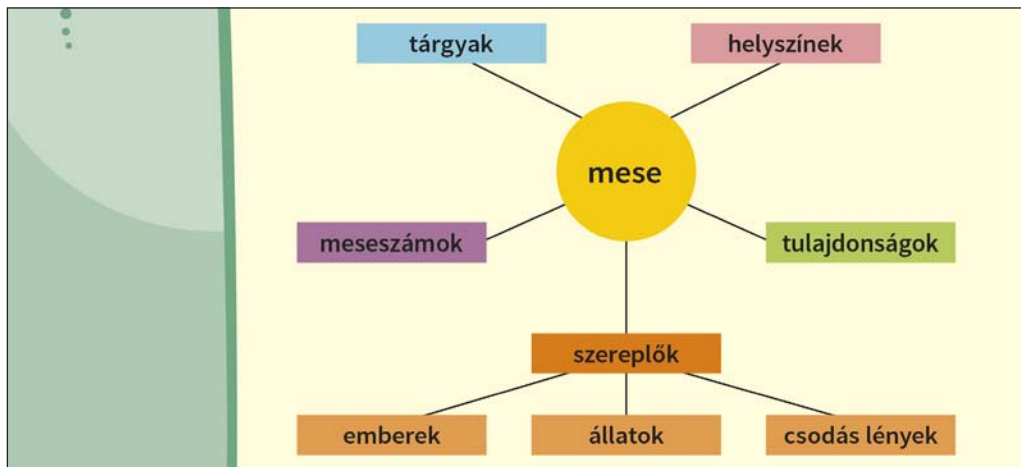

- FISCHER, Robert: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni?* Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- FÜZFA Balázs: *Az élményközpontú irodalomtanítás néhány lehetősége.* In: Irodalomtanítás az ezredfordulón. Főszerk.: Sipos Lajos. Pazu–Westermann Kiadó, Celldömölk, 1998. 334–346.
- GABNAI Katalin: *Drámajátékok gyerekeknek, fiataloknak, felnőtteknek.* Budapest, 1987.
- KAGAN, Spencer: *Kooperatív tanulás.* Budapest, Önkonet Kft. 2001.
- NAHALKA István: *Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron.* Iskolakultúra, 1997. 2., 3., 4. sz.
- ZRINSZKY László: *A hermeneutika pedagógiai megértéséről.* In: Iskolakultúra 2002/12: 24–27.

A nyitóképek, nyitóbeszélgetések nem csupán a konkrét előzetes tudás megjelenítését célozzák, hanem előfordul, hogy asszociációkra, érzelmekre építve előrevetítik a kulcsszavakat, az olvasmány fő gondolatát. Ilyen feladattal találkozhatnak például az I. kötet 58. oldalán is, A tücsök és a hangya című olvasmánynál. Az asszociáció segítségével eljuthatunk a gyűjtögetés, összegyűjtöttek, egy kupacba hordtak megállapításhoz. A kép érdekessége, hogy egy kupacba rakott zöldségek, gyümölcsök, termések egy emberi arcot formálnak.

A nyitófeladatok egy másik típusa a gondolatterkép. A grafikus megoldás jól alkalmazható egyrészt az előzetes tudás előhívására, valamint az összegzésre, rendszerezésre is. A ráhangolódási szakaszban fokozatosan tanítjuk meg a gyermekeket gondolatterkép létrehozására. Kezdetben konkrét segítséggel, mintaadással, fő fogalmak megjelenítésével, majd csoportban, társak segítségével történik a feladat megoldása. Célunk, hogy a későbbiekben alkotó módon alkalmazzák a diákok a gondolatterképet mint a saját tanulási folyamatuk fontos eszközét.

A ráhangolódási szakaszban jelennek meg olyan feladatok is, amelyek előkészítik a jelentésteremtést, vagyis a szövegfeldolgozást, szöveg megértését segítik, támogatják. Természetesen ezeknél a feladatoknál is megjelenik a kommunikáció. Kíváncsiak vagyunk a gyermekek véleményére, hogyan látnak bizonyos helyzeteket, de már tudatosan irányított kifejezések, szóösszetételek jelennek meg, előrevetítve a szómagyarázatot, a nehezen olvasható, hosszú kifejezéseket.

 2. Keresd meg a szósorban a kiemelt szavak rokon értelmű kifejezéseit!

lustálkodik	hever mulatozik lődörög tétlenkedik lopakodik henyél
rendületlenül	kitartóan rendesen tántoríthatatlanul elszántan megrendülve
belezavarodik	összezavarodik belekeveredik elakad belefut belebonyolódik
véletlenül	ügyetlenül nem véve akaratlanul meggondolatlanul nem szándékosan
sandít	gyanakodva néz alattomosan pillog sántít bizalmatlanul ráteking

 2. Ahogy nincs két embernek egyforma hangja, úgy a madarak közül is mindegyik másképp „szól”. Melyik milyen hangot ad?

A fecske			fecseg.
A bagoly			károg.
A varjú			cserreg.
A gólya			huhog.
A szarka			kelepel.

 3. Értelmezd a következő szavakat!

tarsoly	Egy település széle, vége.
észrevétlen	Vállra vehető lapos bőrtáska.
határ	Amit vagy akit nem vesznek észre.

Az első szakaszban kap helyet az olvasástechnika fejlesztését célzó, nehezen olvasható szavak kiemelése. Szópíramisokat, szóoszlopokat olvastatunk. Játékos feladatok által fejlesztünk figyelmet, emlékezetet, alak- és formaészlelést, szerialitást.

 4. Olvasd el a szópiramisokat!

tarsoly	gesztenye	sárga	vidít
tarsolyba	gesztenyefa	sárgul	felvidít
tarsolyába	gesztenyefán	sárgulnak	felvidítlak

28

 3. Válassz ki mindegyik csoportból egy szót! A kiválasztott szót foglald mondatba, majd kerekíts köré egy rövid történetet!

virrad	néz	hall
virradjon	nézhessen	hallott
megvirradjon	szétnézhessen	hallottak

 2. Keresd a szóoszlopokban a megkopott szavakat! Hol talál-
tad meg? Így határozd meg például: a 2. oszlop 2. sorában!

elégedetlenkedett fehér pontokkal mulatságtokon
szökdécseltek ezüst foltokkal

kiakasztunk	kiakasztották	kalpagjában
büszkélkedett	vendégségbe	fehér pontokkal
ezüst foltokkal	vidámságukat	szökdécseltek
mulatságtokon	hancúroztak	elégedetlenkedett

 2. Értelmezd a következő szavakat! Mutasd meg a képen!

párkány
tornác
eresz
nádtető

A tetőnek a falon túlnyúló pereme.
Nádkévékből készült háztető.
Falusi ház hosszanti oldalának eresz alatti, nyitott része.
Vízszintes rész az épületen, pl. ablakpárkány.

Ugyanitt megjelennek a konkrét szómagyarázatokat célzó feladatok is, hiszen a második osztályos gyermekek aktív szókincse nem tartalmazza például a régies, vagy a különböző mes-
terségekhez kapcsolódó kifejezéseket, a ritkán használt szavakat.

 4. Keresd meg a szavak jelentését!

nesz	Fehér, megőszült (haj).
levetkezik	Tavaszi.
kikelet	Évszak a nyár és a tél között.
ősz	Békés, barátságos ember.
szelíd	Enyhe, kellemes (idő).
	Leveszi a ruháját.
	A fülnek alig hallható zaj.

 3. Keresd a szómagyarázatokat!

beleolvad	Táncra csábító, ütemes zene.
sopánkodik	Apró, ügyetlen léptekkel megy, lassan lépeget.
talpalávaló	Tehetetlenül, erőtlenül panaszkodik, aggodalmaskodik.
totyog	Alkalmazkodik a környezetéhez, abba beilleszkedik.

Ezeket a szavakat magyarázatokkal, mondatba foglalással, képi támogatással igyekszünk beilleszteni a tudáselemek közé.

A ráhangolódási szakasz kontextusteremtő feladatát az óra fő része, a jelentésteremtés követi. A második osztályos tankönyv, tanmenet lehetőséget nyújt arra, hogy a tanítók az osztályuk fejlettségi szintjének megfelelően, az osztály tudásához mérten dolgozzák fel az olvasmányokat. A hosszabb szöveget lehet két órában, akár közösen, kooperatív technikákkal fűszerezve feldolgozni. A feldolgozás minden esetben részekre osztva történik, megállókat építettünk be az olvasmányokba. Ezek a megállók és a hozzájuk kapcsolódó kérdések a jelentésteremtést könnyítik, támogatják.

64

1. Miért haragudott a kiselefánt a világra?
2. Miért nem akart a kiselefánt többé gazella lenni?
3. Hogyan játszottak a majmok a kiselefánttal? Miért nem tetszett ez neki?
4. Hogyan tanította repülni a papagáj a kiselefántot?
5. Miért akart mégis elefánt maradni? Osszátok ki a szerepeket! Játsszátok el a történetet! Jól tette-e a kiselefánt, hogy így viselkedett?

A jelentésteremtés egyik kiváló módja a jósló olvasás, előzetes jóslások figyelembevétele. Könyvünk tudatosan épít erre a módszerre, hiszen a jóslás az értő olvasás, a kreatív szövegfeldolgozás, a befogadás elengedhetetlen eleme. Változatos módon találkozunk a gyermek az előzetes jóslásokkal, amely feladatok egyben kommunikációs gyakorlatokká válnak, hiszen a gyermeknek meg kell fogalmaznia a gondolatait. Nemegyszer a gondolatok megfogalmazását indoklással is egybe kell kötni. Mindemellett a jóslás a kíváncsiság felkeltésére, valamint a folyamatos motiváltság megteremtésére is lehetőséget biztosít.

1. Mire készül a költő? Miért hívta magához Lacit?
2. Szerinted mit fog csinálni az ember?

1. Hogyan nézett ki az oroszlán?
2. Szerinted mit fog tenni a sakál?
3. Szerinted hogyan folytatódik az oroszlán és a sakál története?

➡

➡

61

1. Szerinted igaza volt a királynak, hogy megharagudott a királykisasszonyra? Mi történik ezután a királylánnyal?
2. Miben hasonlít egymásra a két fiatal, amikor találkoznak? Miben különböznek? Miért? Szerinted mi történik ezután?

A tankönyvcsaládban található munkafüzet feladatai mind a jelentésteremtést támogatják változatos, sokszínű módon. Ezek közül az időrendbeli sorrend megállapítása, a szerepekhez kapcsolódó tevékenységek, tulajdonságok számbavétele mind-mind a jelentésteremtést segíti.

2. Jelöld nyilakkal a történet sorrendjét!

ülj meg itten... körülnézett... volt egy ember...
 mezőre ballag... beleönté a veder vizet... átázott...
 kimászott... Itt van...

3. Mit csinált az ember? Mit csinált az ürge? Kösd össze a szavakat a képekkel!

elment
 szalad
 kimászott
 körülnézett
 odanyargal

Több esetben komplex módon, táblázatba foglalva jelenik meg a történet kulcsfontosságú eleme. A táblázat segít az összefüggések meglátásában, valamint támogatja a logikus gondolkodás fejlesztését is.

1. Mivel töltötték a nappalt és az éjszakát az állatok? Töltsd ki a táblázatot!

		
	_____	_____
	_____	_____

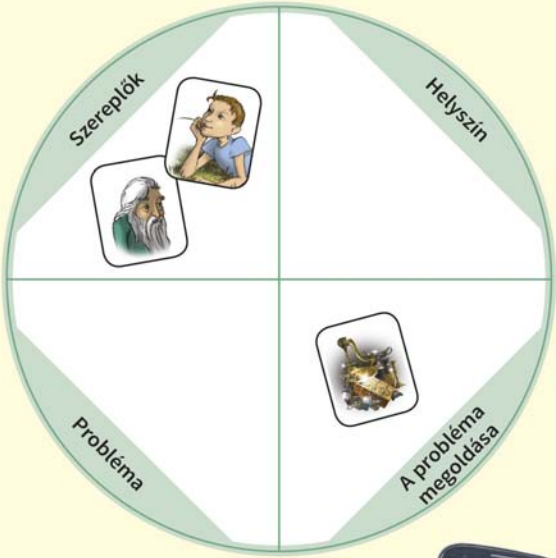
A kulcsszavak kiemelését, a történet mondanivalójának könnyebb megértését segítik a kártyák, illetve a kártyákhoz kapcsolódó játékos feladatok. A kártyák használatához módszertani útmutató, segédlet is társul.

A jelentésteremtés során tudatosan alkalmazzuk a magyar népköltészet remek kincsét, a szólást, közmondást. Számos esetben találkoznak a tanulók szólásokkal, közmondásokkal az olvasmányt megelőző szakaszban. Ezek célja a tudás gyarapítása, illetve a már meglévő tudáselemek közötti kapcsolatteremtés. Számos esetben jóslást támogató szerepe is van, hiszen utal az olvasandó szövegben történetekre.

Melyik kártya hiányzik a vázlatláncból?

Egészítsd ki a vázlatkört!

Számos esetben a reflektálás szakaszában a gyerekek megoszthatják személyes véleményüket, esetleg alkotó, építő jellegű vitára okot adó kérdések segítségével belső világukat, kifejezőmódjukat is megismerjük.

1. Miért hívták a hegyet Nagy-Kopasznak? Mit gondolsz, ez mindig így volt? Milyen lehetett a hegy korábban?

2. Szerinted tetszett a hegynek a sok dicséret? Gyűjtsetek érveket mellette és ellene is!

100

A reflektálás szakaszában is megjelennek a szólások, közmondások. Ezek általában az olvasmány kulcsszavát, mondanivalóját támasztják alá. Változatos módon lehet alkalmazni, akár szókincsfejlesztéshez, vázlatpontkészítéshez, tartalommondáshoz.

Ölébe hull a szerencse.
Várja a sült galambot.
A szerencse forgandó.

A tankönyvben megjelenik a tanulás tanítására való törekvés. Igaz, még a fiatal korosztály számára pontokba szedve, szoros segítséget adva, de már jól használható elemként megjelenítve. A tankönyvben leírtak, illetve a munkafüzet feladatai összhangot teremtvén lehetőséget adnak az önálló tanulásra, az önálló szövegfeldolgozásra.

Hogyan tanulj?

- Olvasd el az olvasmány címét! Gondold át, miről szólhat!
- Fusd át a szemeddel a szöveget! Állapítsd meg: verset, mesét, ismeretközlő szöveget olvasol-e!
- Olvasás közben az ismeretlen szavakat jelöld meg pálcikával, vagy olvasd el a szómagyarázatokat!
- Rajzolj a korongodra ✓ jelet! Tedd oda, amiről már tudtál!
- Rajzolj a korongodra + jelet! Tedd az új ismeret mellé!
- Készíts vázlatot!

A rét muzsikál

1. Olvasd el A rét muzsikál című szöveg egy részletét! Húzd alá az ismeretlen szavakat!

2. Tegyéi ✓-t az ismert, általad tudottak után, majd tegyéi + jelet az új információt tartalmazó mondatok után!

A szöcske

A fűrészlábú szöcske nagy testű rovarnak számít. Teste közel 10 cm hosszú. Csápja is igen hosszú, majdnem eléri a teste hosszúságát. Magas füvel benőtt réteken él. Zöld színével nagyon jól tud rejtőzködni. Lábai akár össze is téveszthetők a fűszálal.

Mellső lábai feltűnően fogazottak. A nevét is innen kapta. Ragadozó állat, főleg kisebb sáskákkal táplálkozik. Zsákmányát lassú, imbolgó mozgással cserkészi be, és tüskés elűső lábaival, majd éles rágóval ragadja meg.

Érdekes, hogy csak nőstény fűrészlábú szöcskék vannak. A nőstény him nélkül, petékkel tud szaporodni.

Törekedtünk a tantárgyi koncentráció megteremtésére, komplex látásmód támogatására. Így a kevert szövegek és ismeretközlő szövegek mellett nem csupán az irodalom, hanem a képzőművészet és a zene is megjelenik a tankönyvben.

7. Tanuld meg Weöres Sándor Sárkány paripa című versét! Hallgassátok meg! Énekeljétek el!

Sár - kány pa-ri-pán vág - tat - tam,

Gyé-mánt ma-da-rat mos - dat - tam,

Gön - cöl sze-ke-ret ker - get - tem,

Hold - fény ha-jú lányt el - vet - tem.

93

JORDÁNNÉ TÓTH MAGDOLNA

Differenciálás és csoportmunka az óraszervezés során

A tanulók az iskolába különböző családi háttérből, eltérő képességekkel – érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás – érkeznek. Különböznek egymástól a tanuláshoz való hozzáállásban, motiváltságban, attitűdben. Más-más az érdeklődési körük, más-más tanulási stílus jellemzi őket, és ez a különbség megmutatkozik a különböző agyfélteke-dominancia, érési tempó terén is. Mindez megnehezítheti a hatékony tanulási-tanítási folyamatot. A sikeres elsajátításhoz elengedhetetlen a differenciálás.

A differenciálás egyik formája az iskola profiljából, szociokulturális közegéből, illetve az osztály összetételéből adódó heti óraszám megválasztása. Tankönyvcsaládunkhoz készült heti 7, illetve heti 8 órás tanmenet. A heti 8 tanóra lehetőséget nyújt a lassabb haladási tempóra, a hosszabb, több új információt tartalmazó szövegekben való elmélyülésre.

Célunk volt az is, hogy a kiemelkedő és jó képességű tanulók is találjanak kihívást, számukra megfelelő szintű feladatot a tankönyvben. Természetesen a tankönyv feladatait nem lehet, és nem is kell átgondolt tervezés nélkül, automatikusan „letanítani”. Lehetőséget nyújtunk a feladatok közti válogatásra, valamint a munkafüzeti feladatok alkalmasak differenciálásra is. Mindenképpen javasoljuk, hogy a tankönyv ráhangolódási részében megjelenő első feladatokat ne használják differenciálásra, hiszen ezek a feladatok a jelentésteremtést támogatják. Tovább haladva a szómagyarázatot támogató, illetve az olvasástechnikai gyakorlatokat nyugodtan tervezhetjük az adott osztály szókincséhez, tudásához megfelelő módon. Kiegészíthető, illetve szűkíthető a felkínált szókészlet, magyarázatok mennyisége.

A hosszabb szövegek gondot okozhatnak a lassabban olvasóknak, esetleg olvasási nehézséggel küzdő tanulók számára. Ilyen esetben mindenképpen javasoljuk a hallás utáni szövegfeldolgozást. Akár tanítói bemutatás, bemutattatás is segítségünkre lehet. Ha a jól olvasók segítségét kérjük a szöveg megismerése, megismertetése során, már tettünk valamit a differenciálás terén. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a hosszabb szövegek feldolgozása során csak a jól olvasók jutnának szerephez. Támogatjuk, javasoljuk a különböző olvasási technikák alkalmazását, mint például a csillagolvasását, ahol a jobban olvasó gyerekek kaphatnak nagyobb szerepet. Az apály-dagály olvasás során a jól olvasók kapcsolódnak be hamarabb, illetve a gyengébben olvasókat hamarabb választhatjuk az apadó részben.

A hosszabb szövegek feldolgozása során javasoljuk a hagyományos szövegfeldolgozás kombinálását a kooperatív mozaiktechnikával. A szöveg egy részét, a bevezető, problémafelvető részt együtt olvasva, együtt haladva dolgozzuk fel. Ezt követően a szöveg további részét csoportokra osztva, részletekben dolgozzák fel a tanulók. Az egyes csoportok munkájuk végeztével bemutatják saját szövegrészüket. Erre a technikára jó lehetőséget mutatunk be a második kötet kezdetén Andersen A Hókirálynő című meséjében. Ezt a technikát alkalmazhatjuk a hosszabb szövegek részekre osztására, feldolgozására.

A változatos munkaformák alkalmazásával sokat tehetünk a sikeres jelentésteremtés érdekében. A frontális osztálymunka mellett az egyik legtöbbször alkalmazott munkaforma a csoportmunka. A csoport lehet heterogén, illetve homogén összetételű. Nincs jó recept a csoportválasztáshoz. Mindkét csoportképzési módot alkalmazhatjuk, ezt minden esetben az óra feladata, típusa határozza meg. Egy igazán hosszú, nehezen feldolgozható, új ismeretet közlő óra során célszerű heterogén csoportok szervezése, hiszen a tudáselemek minden esetben a már meglévő tudáshálóba épülnek be. Ha a gyermekek nagyon különböző tudással dolgoznak együtt, akkor ilyen esetben a jelentésteremtés nem mindenkinél menne végbe. A mozaiktechnikával kiegészített szövegfeldolgozás során a homogén csoportok kialakítása lehet jobb megoldás. Egy ismereteket rendszerező, átfogó óra esetében a heterogén csoportok tanulói jobban tudják segíteni, támogatni a nehezebben haladó társakat. A csoportszerepek – irányító, jegyző, szóvivő, rajzoló – kiosztása szintén a differenciálás eszközévé válhat. Mindenki a neki megfelelő szintű, stílusú feladatot, csoportszerepet kapja! Ha tanulóink már jártasak a csoportmunkában, szerepekben, természetesen meg lehet ismertetni a gyerekeket a tőlük kicsit idegenebb szereppel.

A csoportmunka remek formája lehet a kerekasztalmódszer. Ismeretek számbavételénél, rendszerzésénél használhatjuk. A csoport közösen használ egy lapot, íróeszközt. A lap közepére kerül az adott téma kulcsszava, pl. mese. Minden tanuló felír egy szót a lapon szereplő szóval kapcsolatban, majd az eszközöket továbbadja a társának. A csoportok adott ideig dolgozhatnak, majd bemutatják az elkészült munkákat. Csoportban használhatjuk a feladat-készítés, feladatküldés technikáját is. Az adott csoporttagok együtt készítene feladatot a többiek számára. A feladatmegoldás, a megoldókulcs kerüljön fel a feladatkártya hátoldalára. A feladatkészítést követően forgószínpadszerűen adjuk tovább a csoportoknak az elkészült feladatokat. A megoldást minden esetben az önellenőrzés kövesse! Ezt a technikát szeretik a gyerekek, hiszen saját feladatot készíthetnek, kreativitásukat megcsillantva.

Változatossá tehetjük óráinkat a különböző drámatechnikákkal is. A dráma módszerével a tanuló szerepbe lép, helyet adva a tapasztalatoknak, érzéseknek. Ezzel a módszerrel megtudjuk a véleményét az adott olvasmánnyal, szereppel kapcsolatban.

Ilyen dráamódszer lehet a szerep a falon játék, amelyet az I. kötet 151. oldalának 1. feladatánál láthatunk. A szereplő képét, körvonalát felrajzoljuk egy lapra.

1.

Alkossatok csoportokat! Milyenek gondoljátok Tökmag királyfit? Rajzoljátok egy királyfit, csak körvonallal! A vonalon belülre írjátok Tökmag belső tulajdonságait, kívülre a külső tulajdonságokat! Mutassátok be munkátokat a többieknek!

A sziluetten belülről összegyűjtjük, majd beírjuk a választott szereplő belső tulajdonságait, majd kívülről a külső tulajdonságok kerülnek. A szövegfeldolgozást segítheti a táblójáték, amellyel a történet egy-egy kulcsjelenetét ábrázoljuk pillanatfelvételné, táblóné. A csoportok kiválasztanak egy jelenetet, majd bemutatják a társaknak, majd a többieknek ki kell találniuk, melyik jelenetet látták. A bemutatást, kitalálást követően sorrendezhetik a történet szerint a megjelenített táblókat, így a tartalommondást, vázlatkészítést is segítjük.

A dráma módszerhez kapcsolódik a szituációs játék, amelyben egy adott olvasmánnyal kapcsolatos helyzet, vélemény jelenik meg. Ez a feladattípus kiváló a kommunikáció fejlesztésére is.

A felsorolt módszerek, játékok mindegyikét használhatjuk arra is, hogy a nehezebben haladó, tanulási nehézséggel küzdő gyerekeknek ne kelljen elolvasniuk a teljes szöveget. A szöveg egy részét kiemelve, társak által bemutatva, szerepjátékban megjelenítve tárhatjuk eléjük a történetet.

PIRISI ANNA

Az olvasás és az olvasmány célja, kulcsfogalmai

1. Ismét együtt! Ismételjünk!

Táska, iskola

Beszédértés, kifejezőkészség, szóbeli szövegalkotás, összefüggő beszéd gyakorlása. A beszédkedv és a beszéd-bátorság felkeltése. Vizuális észlelés, megkülönböztetés, emlékezet fejlesztése. A rész-egész egyeztetése tárgyak felismerésekor. Térbeli tájékozódás fejlesztése, téri irányok felismerésének gyakorlása térképolvasással. A hangos olvasás gyakorlása szótagolt szövegen. Megfigyelőképeség fejlesztése. Jelek használata a tájékozásban. Ismerkedés a második osztályos olvasókönyvvel és munkafüzettel.

Olvasmány címe: Miklya Zsolt: Táska, iskola Tk.: 3. o., Mf.: 3–5. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, szótag, szó, versszak, verssor, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás

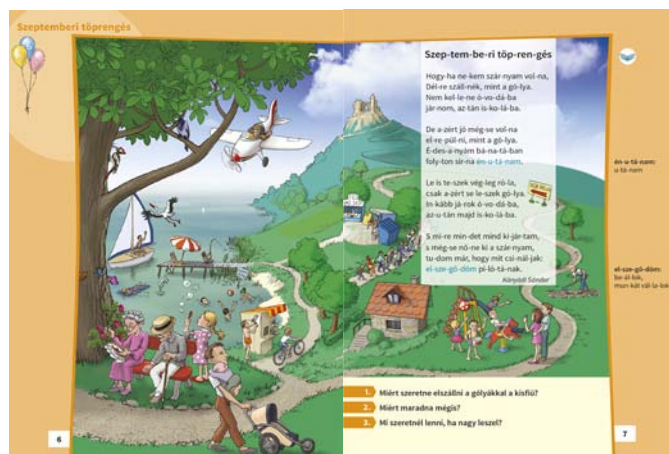
Ismét együtt, ismételjünk! Szeptemberi töprengés

Szóbeli szövegalkotás, összefüggő beszéd gyakorlása eseményképek segítségével. Alak-háttér differenciálás, főfogalom gyakorlása. Térbeli tájékozódás fejlesztése. Vers és prózai szövegek közti különbség megfigyeltetése. Olvasás gyakorlása, szókincsbővítés.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Szeptemberi töprengés Tk.: 6–7. o. és Mf.: 6–7. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, ismétlés

Beszédhangok és betűk

Beszédhangok, hangkapcsolatok tiszta ejtése, a helyes artikuláció megfigyelése. Hangok hosszúságának megkülönböztetése, érzékeltetése, differenciálása. Szókincsbővítés. Auditív tagolás és differenciálás fejlesztése. Szóbeli szövegalkotás gyakorlása. Vizuális észlelés és emlékezet, vizuális differenciálás fejlesztése.

Olvasási cél: olvasástechnika fejlesztése

Kulcsfogalmak: hang, betű, szótag, szó, szünet, hangerő, hangsúly, testtartás

Szótagok és szavak

Szavak szótagokra bontásának gyakorlásával az elválasztás előkészítése. Szavak ritmusának érzékeltetése tapssal. Szókincsbővítés. Auditív tagolás fejlesztése. Rész-egész felismerése. Alak-háttér differenciálás. Asszociációs készség és fantázia fejlesztése olvasott szavakhoz képzetársítással. Memóriafejlesztés vers tanulása által.

Olvasmány címe: Tamkó Sirató Károly: Törpetánc Tk.: 10–11. o. Mf.: 11–12. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás, tanulási célú olvasás

Kulcsfogalmak: hang, betű, szótag, szó, mondat, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, tekintet, testtartás

Szavak és mondatok, Gesztenyéző

A változások megfigyeltetése a képen. Összehasonlítás a Tk. 6–7. oldal eseményképével. Képzet fejlesztése hiányos mondatok által. Szókincsbővítés. Beszédkészség fejlesztése. Hangos olvasás fejlesztése, információfeldolgozás olvasottak alapján. Rajzos feladatok az olvasott mondatoknak megfelelően. Irodalmi művek, prózai szövegek megkülönböztetése. A vers jellemző jegyeinek gyakorlása, versszak, verssor.

Olvasmány címe: Gyárfás Endre: Gesztenyéző Tk.: 12–13. o. Mf.: 13–14. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: betű, hang, szótag, szó, mondat, vers, költő, versszak, verssor, rím, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás

Tavalyi olvasmányaim

Vizuális észlelés és emlékezet fejlesztése képek részleteinek megfigyelésével és felidézésével, a látottak megfogalmazásával. A hangos, értő olvasás gyakorlása. Mondatanalízis, mondatok szavakra tagolása. Az emlékezet fejlesztése. Mesék, történetek felidézése szereplők segítségével. Történetek keresése az ábécéskönyvben. Eligazodás a könyvben a tartalomjegyzék alapján. Dramatikus játék. Ismerkedés a vázlatlánc fogalmával. Tk.: 14–15. o.

Olvasási cél: kereső olvasás

Kulcsfogalmak: emlékezet, tempó, ritmus, szünet, olvasmány

Év eleji szövegértés felmérése

Rövid szöveg önálló megértése néma olvasással. Egy-két mondatos vélemény megfogalmazása az olvasott szövegben megjelenő szereplők cselekedeteiről, magatartásokról. (L. Felmérők).

A vadgalamb és a szarka

Értő olvasás gyakorlása szarkáról szóló ismertetővel. Ismerkedés a lexikon, a szócikk fogalmával. Önálló ismeretszerzés, ismeretbővítés. Látószögnövelő gyakorlatok. Artikulációs gyakorlat nyelvtörő segítségével. Szókincsbővítés szinonimákkal: rossz, silány, hitvány. Szövegfeldolgozás kérdések segítségével. Anyanyelvi fejlesztés közmondások értelmezésével. Tk.: 16–17. o.

Olvasmány címe: A vadgalamb és a szarka

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: „Ha tudod, csináld!”, segítségnyújtás, okoskodás, humor

Kulcsfogalmak: író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, tanulság

2. Ősz

Dalocska

Előzetes ismeretek alkalmazása: évszakok, évszakok változása, hónapok. Tanulási technikák, tanulási stratégiák alkalmazása: gondolattérkép. Csoportmunka a kooperatív készség fejlesztése érdekében. Ritmus, szótag összefüggése, ritmusgyakorlatok. A vers jellemző jegyeinek felismerése: versszak, verssor, rím. Vers és próza, valamint költő-író közti különbség kiemelése.

Olvasmány címe: Csukás István: Dalocska Tk.: 21–22. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, mondat, írásjel

Almaszüret

Az eseménykép valóságos és mesebeli részleteinek megfigyelése. Ennek megfogalmazása indoklással. Szókincsbővítés. Auditív tagolás fejlesztése, szóanalízis-feladatok. Olvasástechnika fejlesztése, az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. Szógyűjtés a, á, e, é, i, í hangokkal, szókincsbővítés. Artikulációs gyakorlatok a, á, e, é, i, í betűsor olvasásához kapcsolva. Az a-á-e-é-i-í hangok helyes ejtésének gyakorlása izoláltan és szavakban. 3 betűs egytagú szavak olvasása. Téri irányok tudatosítása olvasási gyakorlatokhoz kapcsolva. Hosszú és rövid hangok megkülönböztetése. Állandósult kifejezések értelmezése. Memóriafejlesztés, verstanulás által.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Alma, alma Tk.: 22–23. o., Mf.: 15. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: valóság, mese, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, irányok

Maszat-hegyi naptár

Beszédképesség fejlesztése a természet őszi változásaival kapcsolatos előzetes ismeretek fel-
elevenítésének során. A megfigyelőképesség fejlesztése. Önálló szóbeli mondatalkotás já-
tékos formában a gyümölcsök már ismert tulajdonságainak alapján. Kapcsolódási pont a
vizuális kultúrához. Finommotorika, esztétikai igényesség fejlesztése. Ismert szavak betűinek
sorba rendezése. A vers hangulatának megállapítása, formai sajátosságainak megfigyelése.
Szókincsfejlesztés.

Olvasmány címe: Varró Dániel: Maszat-hegyi naptár Tk.: 24–25. o., Mf. 16–17. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly

Ősszel elköltöznek a fecskék

Beszédképesség fejlesztése. Kérdő mondatok alkotása képek segítségével. **Kányádi Sándor:**
Valami készül c. versének olvasása. A vers hangulatának megállapítása. Szókincsfejlesztés:
ismeretlen, ritkán használt szavak jelentésének magyarázata a Tk. segítségével. Ismeretter-
jesztő szöveg fogalmával való ismerkedés. A hangos olvasás fejlesztése. Frontálisan irányított
információszerzés irányító kérdésekkel a szövegek alapján. Tk.: 26–27. o., Mf.: 18. o.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Valami készül; Ősszel elköltöznek a fecskék, Téli vendé-
geink

Olvasási cél: élményszerző olvasás, ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: évszakok, ős, költöző madarak, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás

Kár, de kár

Kötetlen beszélgetés a madáretetésről, annak fontosságáról a képek alapján. A gyerekek ko-
rábbi ismereteinek előhívása beszélgetés során. Madarak hangadásának azonosítása. Hosz-
szabb, nehezebb szavak, szópiramisok olvasása. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifeje-
zések értelmezése. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi
nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése;
ritmusának érzékeltetése kopogással. A memoriter fejlesztése verstanulással.

Olvasmány címe: Szalai Borbála: Kár, de kár Tk. 28–29. o., Mf. 19. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: szópiramis, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Világgá ment a nyár

Képolvasás. Szóbeli kifejezőképesség fejlesztése. Hiányos mondatok kiegészítése. Szövegértés
fejlesztése. Szópiramisok olvasása. Az olvasás pontosságának, helyességének és tempójának
fejlesztése speciális gyakorlatokkal. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése.
Az olvasástechnika megszilárdítása, az értő, hangos olvasás gyakorlása. A beszélő szándéká-
nak érzékeltetése helyes hanglejtéssel a különféle mondatfajták olvasásakor.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Világgá ment a nyár Tk. 30–31. o., Mf. 20. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, előzetes áttekintés, tartalom, vázlat

A mókus

Csoportmunkában az előzetes ismeretek összegyűjtése, rendszerezése grafikus szervező segítségével. Ok-okozati összefüggések felismerése. Találós kérdések olvasása, megfejtése. Szinonimák keresése. Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről. A cím és tartalom viszonya. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Mondatok megfelelő sorrendbe rendezése az olvasmány alapján. Olvasástechnika fejlesztése. Tempó fejlesztése.

Olvasmány címe: A mókus Tk. 32–33. o., Mf. 21. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: Meglevő ismeret társítása és ütköztetése az új ismerettel

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

Levél

Logikus gondolkodás fejlesztése a képek közötti összefüggés felismerésének során. A levél fogalmával való ismerkedés. Néma értő olvasás fejlesztése differenciált munkaformában. Információk szövegből való kiválogatása tanítói kérdések segítségével. Kézírás olvasásának gyakorlása a kézzel írt levél olvasásának során. A levél formai jegyeivel való ismerkedés. Szóbeli szövegalkotás gyakorlása, levél egyéni befejezése. Kreativitás fejlesztése. Postai címezéssel való ismerkedés. A vers hangos olvasásának gyakorlása.

Olvasmány címe: Zelk Zoltán: Levél Tk. 34–35. o., Mf. 21–22. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás, élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: levél, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel

Üzenetek

Pontos, szöveghű néma olvasás gyakorlása. Kommunikációs és arcmimikai gyakorlatok. Szóbeli, írásbeli szövegalkotás az olvasott üzenetek alapján, üzenetek megfogalmazása, válaszüzenet. Szóanalízis, betűpótlások hiányos szavakba. Vizuális megfigyelőképesség fejlesztése. Memoriter: mondóka. Tk.: 36–37. o. Mf.: 23. o.

Olvasási cél: áttekintő olvasás

Kulcsfogalmak: üzenet, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

Itt van az ősz, itt van újra

A beszédképesség fejlesztése, helyes beszédlegzés, artikulálás, kiejtési gyakorlatok versrészlettel. Hosszabb, nehezebb szavak, szópiramisok olvasása; a szóvégek pontos olvasása. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memoriter fejlesztése verstanulással.

Olvasmány címe: Petőfi Sándor: Itt van az ősz, itt van újra... Tk. 38–39. o., Mf. 24. o.

Olvasási cél: élményszerző és tanulási célú olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, könyvtár, verseskötet, tartalomjegyzék
Erre csörög ...

Auditív tagolás és differenciálás fejlesztése. Vizuális emlékezet fejlesztése. Szókincsbővítés. Az o-ó-ö-ő-ü-ű hangok helyes ejtésének gyakorlása izoláltan és szavakban. Szövegemlékezet fejlesztése. Rész-egész viszonyának megfigyeltetése szótagpótlás gyakorlattal.

Olvasmány címe: Tamkó Sirató Károly: Börönd Ödön, Kóródi Bence: Bödön Ödön

Tk.: 40–41. o., Mf.: 25. o.

Olvasási cél: élményszerző és összehasonlító olvasás

Az olvasmány célja: Intertextuális játék felismertetése, a humor forrásának meghatározása, olvasástechnikai fejlesztés

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, mondat, írásjel, bekezdés

Őszi harmat, Jeles napjaink: október 6.

Szókincsfejlesztés: őszi természeti jelenségek. Találós kérdések, ritkábban használatos szavak, kifejezések értelmezése. Légzőgyakorlatok: szavak, szó szerkezetek, mondatok, találós kérdések. Téves mondatok helyreállítása. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memória fejlesztése verstanulással.

Olvasmány címe: Dénes György: Őszi harmat Tk. 42–43. o., Mf. 26. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Olvasmány címe: Jeles napjaink: október 6. Tk. 44.o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: Vers, költő, versszak, verssor, rím, könyvtár, betűrend, tartalomjegyzék, Magyarország, nemzet, ünnep, nemzeti ünnep, szabadságharc

3. Mese, mese, mátká...

Arany Lacinak

Beszédkésztség fejlesztése: beszélgetés adott témáról, a megadott szavakkal mondatalkotás, összefüggő szöveg alkotása. A mesék jellemzőinek megbeszélése. Ismeretlen szavak, kifejezések értelmezése. Olvasástechnika fejlesztése: szószerkezetek, mondatok megfelelő olvasása. A sorvégi átmenetek megszakítás nélküli olvasása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memoriter fejlesztése versrészlet megtanulásával.

Olvasmány címe: Petőfi Sándor: Arany Lacinak Tk.: 48–51. o., Mf.: 27. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, olvasó, mondat, írásjel, előzetes áttekintés

Állatok koncertje

Auditív tagolás és differenciálás fejlesztése. Az o-ó-u-ü-ű hangok helyes ejtésének gyakorlása izoláltan és szavakban. Rész-egész viszonyának felismerése szavakból kiemelt szótagok és képek egyeztetésével. Nyelvtörők olvasása a gyors és pontos artikuláció gyakorlására. A különböző toldalékok jelentést meghatározó szerepének megfigyelése. Tőmondatok alkotása szavakból. Szómagyarázatok és szavak egyeztetésével a szövegértő olvasás fejlesztése. Szótagokból összeolvasási feladatok, a hosszú szavak olvasásának előkészítésére. Az egy betűben eltérő, hasonló írású szavak olvasásának és értelmezésének gyakorlása. Tk.: 52–53. o., Mf.: 28.o.

Az olvasmány célja: olvasástechnika fejlesztése

Kulcsfogalmak: képregény, szerep, hang, szó, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás.

A farkas és a kutya

Anyanyelvi ismeretek gazdagítása, szókincsbővítés, szómagyarázatok. Magyar népköltészeti alkotások csoportja: közmondások. Közmondások jelentésmagyarázata. Értő olvasás gyakorlása. Mese történetének felidézése vázlatkör segítségével. Kommunikáció fejlesztése. Önálló véleményalkotás kérdések segítségével.

Olvasmány címe: A farkas és a kutya Tk.: 54–55. o., Mf.: 29.o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A farkas inkább a szabad életet, de koplalást választotta a jóléttel, de rabsággal szemben. Szabadság-szolgaság fogalma és ezek ambivalenciája, paradoxonja.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás

A holló meg a róka

Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről, ismeretbővítés kooperatív csoportokban. Állatok jellemzőinek azonosítása. Más népek meséi. Közmondások jelentésmagyarázata. Szókincs-bővítés. Kreativitás, írásbeli szövegrészlet alkotása, mese befejezése.

Olvasmány címe: La Fontaine: A holló meg a róka Tk.: 56–57. o., Mf.: 30. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A ravasz róka hízeltése kedvére való a hiú hollónak, és emiatt pórul jár. Ravaszág, hiúság, zsákmányszerzés. Tanulság megfogalmazása: ne higgy a hízeltgőnek!

Kulcsfogalmak: vers, verses mese, cím, költő, versszak, verssor, rím, szereplő

A tücsök és a hangya

Kommunikáció fejlesztése önálló véleményalkotással, érvelés. Írásbeli szövegalkotás, mese befejezésével. Közmondások, szólások, mint a magyar népköltészet kincsei. Irodalmi műfaji ismeretek gazdagítása, vers, mese, verses mese jellemzői.

Olvasmány címe: La Fontaine: A tücsök és a hangya Tk.: 58–59. o., Mf.: 31. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Amint vetsz, úgy aratsz. Hangyaszorgalom, tartalék képzése. A művészet megítélése: ebben a változatban a tücsök semmirekellő, és ennek meg is lesz a jutalma. Érdemes összevetni más változatokkal: a zenész tücsök szórakoztatja a dolgos hangyákat, akik cserébe megosztják vele, amit termeltek.

Kulcsfogalmak: verses mese, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Az oroszlán és a sakál

Szóbeli szövegalkotás képről. Önálló gondolatok megfogalmazása. Véleményalkotás, érvelés adott témával kapcsolatban. Közmondás-magyarázat. Természeti környezetről kialakított ismeretek gazdagítása. Szövegfeldolgozás, szövegértelmezés. Események sorrendjének felelevenítése. Önálló tanulási stratégiák alkalmazása, vázlatkör készítése.

Olvasmány címe: Az oroszlán és a sakál (kínai népmese) Tk.: 60–61. o., Mf.: 32. o.

Javaslat: Szutyjev: *Micsoda madár ez!* című meséjének otthoni elolvasása.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Jótett helyébe jót várj! Aki korábban segített neked, azt a bajban ne hagyd magára! Téma lehet az idősek, ellátásra szorulóknak megsegítése.

Kulcsfogalmak: népmese, szereplő, helyszín, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérdés, köszönetnyilvánítás

A csökönyös kiselefánt

Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről, ismeretbővítés kooperatív csoportokban. Állatok jellemzőinek azonosítása. Más népek meséi. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Olvasástechnika fejlesztése: a mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Emberi és állati tulajdonságok. Elfogadás, másság, identitástudat. **A csökönyös kiselefánt (afrikai népmese);** utalás Szutyjev: *Micsoda madár ez!* című meséjére, párhuzamok, azonosságok keresése.

Olvasmány címe: A csökönyös kiselefánt (afrikai népmese) Tk.: 62–65. o., Mf.: 33. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Fogadd el önmagad és másokat! Az indokolatlan másra vágyás következményei.

Kulcsfogalmak: népmese, szereplők, helyszín, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérdés, köszönetnyilvánítás

Filmgyár

Auditív tagolás és differenciálás fejlesztése. F, t, sz, c, v, és cs hangok pontos ejtése. Az olvasás pontosságának és megértésének gyakorlása. Szókincsbővítés. Rácsrendszerben való tájékozódás fejlesztése, mintának megfelelő betűk elhelyezésével. Összetett szavak alkotása, olvasásának gyakorlása. Betűkből szóalkotási feladatok. Az olvasmány kapcsán beszélgetés a riport, az újságcikk műfajáról.

Olvasmány címe: Visszautasította az elefánt a szerepét Tk.: 66–67. o., Mf.: 34–35. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: hang, szó, szóoszlop, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

Micimackó látogatóba megy és beleszorul

Kooperációs készség fejlesztése csoportmunkában való feladatvégzés során. Gondolattérkép-hez kapcsolt csoportmunka. Hangos olvasás. Szerepek szerinti kifejező olvasás gyakorlása. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Dramatikus játék. Könyvtárhasználat fejlesztése. Szövegértést segítő feladatok megoldása. Írásbeli szövegalkotás a mese befejezésével. Önálló véleményalkotás. Ellentétpárok keresése. Differenciált képességfejlesztés: néma, értő olvasás fejlesztése a Tudtad? c. rövid szöveg olvasásával. Ismerkedés a térképpel. Tájékozódási kísérletek a térkép segítségével páros munkában, játékos formában. Szituációs játékok: jegyvásárlás, érdeklődés.

Olvasmány címe: Milne: Micimackó látogatóba megy és beleszorul; Tudtad? Tk. 69–71. o. Mf. 36. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás, kereső olvasás

Kulcsfogalmak: szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, térkép

Az egérke, aki macskát evett

Csoportmunka, kooperációs készség fejlesztése. Grafikus szervező készítése: gondolattérkép. Értő olvasás előkészítése, fejlesztése. Magyar népköltészeti alkotások: közmondások. Közmondások értelmezése. Tanulást segítő módszerek tudatos alkalmazása: vázlatkör. Vázlatkör felhasználásával tartalommondás. Beszédkészség fejlesztése. Egyszerű mondatalkotási gyakorlat adott szöveggel, kérdéssel kapcsolatban. Önálló vélemény megfogalmazása az olvasottakkal kapcsolatban.

Olvasmány címe: Rodari: Az egérke, aki macskát evett Tk.: 72–75. o. Mf.: 37. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés kezdeményezése a dicsekvésről, a hengegésről.

Kulcsfogalmak: közmondás, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, vázlat, vázlatkör, nemzeti ünnep, jelkép.

Házi kedvenceink

Auditív tagolás és differenciálás fejlesztése. T, k, v, l, m, n, h hangok pontos ejtése. Egy betűben eltérő, hasonló írású szavak olvasásának gyakorlása, értelmezése. Vizuális differenciálás fejlesztése, matematikai kompetencia fejlesztése számlálással, megfigyeléssel. Az olvasás pontosságának, tempójának és megértésének fejlesztése. Alak-háttér differenciálással kiemelt szavak keresése betűsorokban. Olvasástechnika fejlesztése: szavak pontos kiolvasása. A mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről, ismeretbővítés. Főfogalmakhoz megfelelő szavak rendelése. Felkészítés a felelősségvállalásra.

Olvasmány címe: Házi kedvenceink Tk.: 76–77. o. és Mf.: 38. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: ismeretszerző szöveg, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

Három kívánság

A beszédképesség fejlesztése: beszélgetés megadott témáról – szegénység, a szegény ember életkörülményei, kívánságok, csodavárás. „Szegény legény vagyok én...” című dal eléneklése vagy meghallgatása. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Lényeges gondolattal kapcsolatos közmondások értelmezése, magyarázata, közmondással kapcsolatos véleményalkotás. Vizuális memória fejlesztése. Adott kártyák segítségével tartalommondás, rövid írásos vázlat összeállítása.

Olvasmány címe: Három kívánság Tk.: 78–79. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A szegénységből kiút a szorgalmas munka. Ha valamit el akarunk érní, ne várjuk tétlenül a szerencsénket. A szegénység a lustasággal, a gazdagság a szorgalommal is rokonítható fogalom. A tulajdonságaink és jellemzőink nem függenek feltétlenül és következményesen össze egymással, pl. szegény, ezért furfangos vagy szegény, tehát lusta.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Az okos lány

Ország és népismeret, népi mesterségek bemutatása. Vizuális differenciálás, megfigyelőképesség fejlesztése. Szövegértő olvasás gyakorlása a szöveg tartalmával kapcsolatos kérdések megválaszolásával. Alak-háttér differenciálás fejlesztése. Mondatalkotás összekevert szavakból, a szavak sorba rendezésével. A megfigyelőképesség fejlesztése: azonosságok és különbö-

zóságok keresése. Mesei fordulatok mondatainak összekötése, népmese jellemző jegyeinek megfigyeltetése. Mesekezdés. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés a tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolatok kiemelése. Olvasástechnika fejlesztése: a folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Felolvasás előzetes felkészülés után. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Az okos lány (magyar népmese), Találós kérdések Tk.: 82–85. o. és Mf.: 40. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A leleményesség mindig az ember segítségére lehet. A tulajdonságaink nem függenek feltétlenül és következményesen össze azzal, ahogy élnünk kell az életünket.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés, főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

A só

Beszédkedv felkeltése, szóbeli szövegalkotás: élet a palotában. Hasonlatok gyűjtése a fogalom megnevezése nélkül. Játék a fakanállal. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A mesék jellemzőinek megbeszélése. Rokon értelmű szavak megfigyelése és értelmezése. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Felolvasás előzetes felkészülés után. A természetes beszéd tempójához és hanglejtéséhez közelítő hangos olvasás. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Kártyák segítségével eseménysorrend készítése, tartalommondás. Természettudományos kompetencia gazdagítása, ismeretközlő szöveg feldolgozása.

Olvasmány címe: A só (magyar népmese) Tk.: 86–91. o., Mf.: 41. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Vannak olyan dolgok, amelyeket akkor tudunk a legjobban megbecsülni, mikor azok hiányát érezzük. Mese a szeretetről, a rossz döntésről, a szerencsés fordulatról.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Varázslat

Auditív és vizuális észlelés, emlékezet fejlesztése. Zs, z, s, sz, dz, dzs hangok helyes ejtése, hangképzés. Az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. Szóemlékezet fejlesztése szóoszlopok olvasásával, az olvasott szavak felidézésével. Az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. Szóbeli kifejezőkészség fejlesztése szómagyarázatokkal. Memoriter a vers.

Olvasmány címe: Weöres Sándor: Sárkány paripa Tk.: 92–93. o. és Mf.: 42. o.

Olvasási cél: olvasástechnika fejlesztése, élményszerző és tanulási célú olvasás

Kulcsfogalmak: hang, betű, szótag, szó, könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság

A kulcs

Szópiramisok olvasása a látószög növelésére, a hosszú szavak olvasásának előkészítésére. Mesei jellemzők, szófordulatok felelevenítése. Szövegelemzés gyakorlása a szereplők, a helyszín, az események szempontjából. A történet mondatainak sorba rendezése az időrend figyelembe vételével. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Kreatív szövegalkotás: a mese másféle befejezése.

Olvasmány címe: Benedek Elek: A kulcs Tk. 94–95. o., Mf. 43. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Csodavárás, megoldás nélkül. A munka az igazi megélhetési forrás.

Kulcsfogalmak: mese, író mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Az égisz égisz paszuly

Kommunikációs gyakorlat, szóbeli szövegalkotás. Téma: a vásár. Ismeretterjesztő szöveg olvasása a paszulyról. Rokon értelmű szavak és kifejezések értelmezése. Értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Olvasástechnikai gyakorlatok: folyamatos és pontos olvasás gyakorlása mondatok és szövegek hangos olvasásával. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Az égisz égisz paszuly (magyar népmese nyomán) Tk.: 96–99. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Soha semmit nem szabad alábecsülni addig, amíg nem tudunk róla eleget. A szegény embernek is lehet szerencséje. Akiről nem gondolnád, az is képes lehet csodálatos dolgokat véghezvinni. A bátorság és a kitartás új világokat képes megnyitni.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, átdolgozás, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

A szegény asszony és a fia

Auditív észlelés és differenciálás, auditív emlékezet fejlesztése. Olvasástechnikai óra: ny, gy, ty, j, t, l betűket tartalmazó szavak gyűjtése, olvasásának gyakorlása. Vizuális emlékezet fejlesztése olvasott szavak emlékezetbe vésésével, felsorolásával. Az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. Szavak azonosítása, kiválasztása szóhalmazból. Mondatalkotás megadott szavakkal. Értő olvasás fejlesztése fogalmak körülírásával – találós kérdés azonosítása képpel. Nyelvtörők. Tk. 100–101. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: olvasástechnika fejlesztése

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj

A megfigyelő- és összehasonlító-képesség fejlesztése. A beszédkészség fejlesztése, a rajzokon látható különböző karakterek külső tulajdonságainak megállapítása, lehetséges belső tulajdonságaiknak felsorolása, esetleges személyiségjegyeiknek megbeszélése. Szókincsbővítés, ellentétes jelentéstartalmú szó kiválasztása. Saját tapasztalatokon alapuló beszélgetés kezdeményezése a beszédkedv fokozásának érdekében. Az emberek sokféleségének felismerése, az empatikus magatartás, a helyes szociális magatartás fejlesztése. Szókincsfejlesztés: ismeretlen szavak értelmezése. Következtetés a cím alapján a szöveg tartalmára. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. folyamatos és pontos hangos olvasás gyakorlása. Vázlat készítése az adott mesekártyák felhasználásával. Önálló véleményalkotás. A tanulást segítő módszerek tudatos alkalmazása: vázlatkör készítése. Tartalommondás a vázlatkör segítségével. Események sorrendjének megállapítása.

Olvasmány címe: Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj (magyar népmese) Tk. 102–107. o., Mf. 44–45. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Az irigység és a gonoszság végül mindig elnyeri méltó büntetését.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

A görbe nyírfa

Kommunikációs készség fejlesztése, a motiváció felébresztése, fantázia megmozgatása, kreativitás, ráhangolódás az olvasmány témájára: Mi lehet a csodálatos tarisznyában? A megfigyelőképesség fejlesztése. Szókincsfejlesztés: rokon értelmű szavak megfigyelése és értelmezése, mondatalkotás megadott szavakkal. Frazológiai értelmezése, párosítás a jelentésükkel. Az értő olvasás fejlesztése: válogató olvasással. Az értő olvasás fejlesztése, a lényeges információk kiemelése. A szövegértő olvasás fejlesztése igaz–hamis állításokkal. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról, az események összefoglalása, a lényeg kiemelése.

Olvasmány címe: A görbe nyírfa (tatár népmese) Tk. 108–109. o., Mf. 46. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Ne dicsekedj a tudásoddal, maradj szerény! A kérkedőt hamar megleckéztetik. Ha szegény vagy is, a tudásoddal többet érsz másoknál. Ésszel is lehet győzni, nemcsak erővel.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Meselexikon

Az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. A betűrendről tanultak felidézése, megfogalmazása szóban. Képek neveinek betűrendbe sorolása. Alapvető ismeretek a lexikonról: szócikk, betűrend. A lexikonhasználat gyakorlása. Szóbeli kifejezőkészség fejlesztése szómagyarázatokkal. Betűrácsban értelmes szavak keresése.

Olvasmány címe: Meselexikon Tk. 110–111. o., Mf. 47. o.

Olvasási cél: ismeretszerző, kereső olvasás

Olvasmány célja: a meseszereplők és meseszók világos értelmezése, pontosítása, tudatosítása, olvasástechnikai gyakorlatok (l. mintaóravázlat, lejjebb)

Kulcsfogalmak: mese, meseszereplők, könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság

A bűvös fűszál

Csoportmunka, kooperációs készség fejlesztése. Megfigyelő-, összehasonlító-, leíróképesség fejlesztése a népviseletek megfigyelésén keresztül. Szóbeli szövegalkotás adott mesei szófordulatok felhasználásával. Dramatizálás. Kreativitás és fejlesztése bűvös tárgyak tervezésével.

Olvasmány címe: A bűvös fűszál (horvát népmese) Tk. 112–115. o., Mf. 48. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A szegénynek is lehet szerencséje. A szerencse forgandó. A lehetőséget könnyen eljátszhatja az ember.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

A körtemag

Beszédképesség fejlesztése: beszélgetés kezdeményezése adott témában: a becsületről, a közmondások értelmezésének kapcsán. Figyelem, memória fejlesztése a játék során. Szókincs bővítés: ismeretlen szavak jelentésének megbeszélése. Értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Értő olvasás fejlesztése a kérdések megválaszolásával. Szóhatárok megállapítása, közmondás értelmezése. Tartalommondás vázlatkör segítségével.

Olvasmány címe: A körtemag (kínai népmese), Az almamag (magyar népmese)

Tk. 116–118. o., Mf. 49. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Ne ítélkezz könnyelműen, mert könnyen kiderülhet, hogy neked is vaj van a füled mögött! A szegény ember furfanggal kimenti magát szorult helyzetéből.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Márton-nap

Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása. Az értő olvasás fejlesztése. Az információk összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Márton-nap Tk. 119. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

A pecsenye

Az olvasás pontosságának és megértésének fejlesztése. Szókapcsolatok alkotása, olvasásának gyakorlása és értelmezése. Szavak és szómagyarázatok egyeztetése az értő olvasás fejlesztése céljából. Hiányos szavak olvasása, kiegészítése. Szövegértő olvasás fejlesztése a szöveg tartalmával kapcsolatos kérdések megválaszolásával. Matematikai kompetencia fejlesztése tömegmérés eredményeinek összehasonlításával. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Beszédképesség fejlesztése: mondatalkotás megadott szavakkal. Ismeretlen, ritkábban használt szavak, kifejezések értelmezése. Rokon értelmű szavak megfigyelése és értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése. A szereplők cselekedeteinek értékelése,

következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A cím és a szöveg kapcsolata. Olvasástechnika fejlesztése: szó szerkezetek megfelelő olvasása. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Felolvasás előzetes felkészülés után. A természetes beszéd tempójához és hanglejtéséhez közelítő hangos olvasás. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Kolozsvári Grandpierre Emil: A pecsenye Tk. 120–121. o., Mf. 50. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Okossággal, furfanggal túljárhatsz mások eszén.

Kulcsfogalmak: mese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom, tanulság

Adjátok vissza a hegyeimet!

Megfigyelőképesség fejlesztése, képolvasás. Következtetés a szöveg tartalmára a kép alapján, jóslás. Logikus gondolkodás fejlesztése. Beszédkészség fejlesztése adott témában: titkaink. Ismeretlen, ritkán használt szavak jelentésének megismerése. Vizuális memória fejlesztése szavak megjegyzésével. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Önálló véleményalkotás indítványozása. Esetlegesen felmerülő különböző vélemények megvitatása.

Olvasmány címe: Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet! (részlet) Tk. 122–123. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Távol a szüleidtől, az otthonodtól is érezd magad biztonságban, hidd, hogy vigyáznak rád az égiek, és bízz magadban! Beszélgetés a határainkon túl élő erdélyi magyarságról.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, előzetes áttekintés, tartalom, vázlat

A lyukas zokni

Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról (önteltség, beképzelt), a megadott szavakkal. Az emberi tulajdonságok jellemzői, ráhangolódás az olvasmányra. Hasonló jelentésű szavak olvasása, a különböző jelentésű szavak kiemelése. Szavak magyarázatával a szóbeli kifejezőkészség gyarapítása. Vizuális figyelem és differenciálás fejlesztése. A cím és a szövegtartalom összefüggéseinek felismerése. A megfigyelőképesség fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Lázár Ervin: A lyukas zokni Tk. 124–125. o., Mf. 51. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A nagyravágyó elnyeri méltó jutalmát.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, előzetes áttekintés, tartalom, vázlat, mondanivaló

4. Tél

Nagyapa és a Mikulás

Beszédkésztség fejlesztése: beszélgetés adott témáról előzetes gyűjtőmunka alapján: szüleink, nagyszüleink Mikulás-élménye. Az értő olvasás fejlesztése kérdések segítségével. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása Felolvasás előzetes felkészülés után. A természetes beszéd tempójához és hangleadéséhez közelítő hangos olvasás. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Nagypapa és a Mikulás Tk. 128–129. o., Mf. 52. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés arról, hogy a Mikulás létezik-e. Hisz-e a mese gyermekszereplője a Mikulásban?

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, előzetes áttekintés, tartalom, vázlat

Advent

Ismeretlen szavak, kifejezések értelmezése. Ismeretlen szavak olvasástechnikai gyakorlása. Az információk összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A cím és a tartalom összefüggésének megfigyelése. Olvasástechnika fejlesztése: hosszú toldalékos szavak pontos kiolvasása, a mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Beszédkésztség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: adventi koszorú készítése.

Olvasmány címe: Fésűs Éva: December, december; Olvasmány Adventről

Tk. 130–131. o., Mf. 53. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: Advent, ismeretterjesztő szöveg, mondatok, írásjelek, tartalom

Holle anyó

Személyes élményhez kapcsolódó beszélgetés kezdeményezése a hóeséssel, havas játékokkal, sportokkal kapcsolatban. Motivációs bázis kialakítása, a mese iránti érdeklődés felkeltése. Ismerkedés a színlap fogalmával. Tér-irányok gyakorlása a színlap megfigyelésének, olvasásának során. A színlap tartalmának megbeszélése, az értő olvasás fejlesztése. Szókincsbővítés: az eddig nem ismert, ritkán használt szavak magyarázata. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szereplők és tulajdonságaik. Jó tulajdonságok kiemelése. A kooperativitás képességének fejlesztése közösen szervezett, rendezett színdarab megtervezése, kivitelezése során. Az értő olvasás fejlesztése kérdések segítségével. Vázlat készítése a mesekártyák segítségével.

Olvasmány címe: Grimm testvérek: Holle anyó Tk. 132–134. o., Mf. 54. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A szorgalom meghozza gyümölcsét, a lustaság elnyeri méltó büntetését. A kilátástalan helyzeteken a napi munkálkodás és a jövőbe vetett hit segít.

Kulcsfogalmak: mese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom, tanulság, színlap

Téli szokások: Lucázás, Regölés

Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Felolvasás előzetes felkészülés után. A természetes beszéd tempójához és hanglejtéséhez közelítő hangos olvasás. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése.

Olvasmány címe: Lucázás, Regölés, Regösének Tk. 138–139. o., Mf. 55–56. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: népszokások, népköltés, cím, lucázás, regölés.

Három székláb

Tájszavak, rokon értelmű szavak olvasásának gyakorlása. Hasonló jelentésű szócsoporthoz a különböző jelentésű szavak felismerése. A vers formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: kisgyermek hintáztatása; milyen hintákat ismerünk; miért készítenek hintaszéket? Szókincsbővítés: ismeretlen tájnyelvi kifejezések azonosítása. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memória fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Három székláb Tk. 140–141. o., Mf. 57. o.

Olvasási cél: információgyűjtő és élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Itt van a szép karácsony

A lényeges információk kiemelése az olvasott szövegből. Címadás: a szöveg és a cím kapcsolata. Beszédkészség fejlesztése: mondatalkotás szóban megadott szavakkal. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: karácsonyi készülődés, karácsonyfa állítása. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memória fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: Dsida Jenő: Itt van a szép karácsony. Találós kérdések ajándékcsomagokon Tk. 142–145. o., Mf. 58. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, páztorjáték, karácsony, könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság, szeretet, békesség

A Sötétben Látó Tündér

Mese feldolgozása. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel.

Olvasmány címe: Bagossy László: A Sötétben Látó Tündér I. rész Tk. 146–147. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Népmesék elemeinek felfedezése a műmesében.

Kulcsfogalmak: plakát, színház, színész, előadás, mese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő; tartalom, vázlat, vázlatkör

Szilveszteri, újévi népszokások

Beszélgetés kezdeményezése saját szilveszteri, újévi élményekről, előzetes ismeretek közös összegyűjtése, a beszédkészség fejlesztése. Népszokás, hagyomány fogalmának erősítése. Szövegértés fejlesztése rövid szövegek meghallgatásával, azok értelmezésével, hozzájuk tartozó feladatok megoldásával. Irányított szóbeli szövegalkotás az újévi jó kívánságokkal kapcsolatban.

Olvasmány címe: Ajándékozás, Tréfák, Tiltott dolgok, Szerencsehozó ételek, A szerencse jelképei Tk. 152–153. o., Mf. 59.o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: szilveszter, újév, népszokás, hagyomány, népköltés

Téli népköltések

Motivációs bázis alakítása: ismerkedés és játék a kártyanaptárral. „Keresgéljünk rajta!” (hónapokat, születésnapokat). Térirányok alkalmazásának fejlesztése a kártyanaptár tanulmányozásának során. Matematikai kompetencia fejlesztése számok olvasásával. Szövegértés fejlesztése a vers olvasása során. Természettudományos ismeretek bővítése a különböző csapadékok vizuális beazonosításával. Pontos, értő olvasás fejlesztése. A népköltés és a vers közötti legfőbb különbség megbeszélése. A szövegértés fejlesztése. Szereplők a népköltésekben. Szókincsfejlesztés.

Olvasmány címe: Téli népköltések (székely népköltés) Tk. 154–155. o., Mf. 60.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: népköltészet, népköltés, költő, versszak, verssor, rím, cím

Olvasmányok a téli szünetre

Beszélgetés kezdeményezése adott témában: Ki milyen időjárást szeret? Miért? Tudjuk-e befolyásolni az időjárás változásait? Saját élmények alapján. Beszédkedv felkeltése, szóbeli szövegalkotás. A könyvek szeretete, az olvasás fontosságának megvitatása. Miért jó olvasni? Mikor olvashatunk? Önálló gondolatok, vélemények meghallgatása.

Olvasmány: Tk. 156–157. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Bepillantás a kortárs gyermekirodalomba. Kedvcsináló az olvasáshoz.

Kulcsfogalmak: tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás

5. Gyermekvilág

Hókirálynő

Beszédkésztség fejlesztése irányított beszélgetéssel, adott témában: gondoskodás, törődés. Csoportmunkában tevékenykedtetés során a kooperációs készség fejlesztése. Szókincsbővítés szinonimák keresésével. Kreativitás, önismeret fejlesztése mimetikus játékkal. A néma, értő olvasás fejlesztése. A szövegértés fejlesztése. Vázlatkészítés csoportonként. A lényeges elemek kiemelésének gyakorlása. A szereplők jellemzése, legfontosabb tulajdonságaik felsorakoztatása. Erkölcsi ítéletalkotó-képesség fejlesztése a mesében olvasottak kapcsán. Beszédkedv fejlesztése. Szerialitás fejlesztése, események időrendbe állítása számozással.

Olvasmány címe: Andersen: Hókirálynő Tk./II. 6–13. o., Mf./II. 3–4.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés a barátság, az összetartozás erejéről, az önzés és gonoszság jelenlétéről a mesében.

Kulcsfogalmak: mese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő; helyszín, tartalom, vázlat

Kisbence titka

A hangos olvasás megfelelő ütemének és pontosságának alakítása. A versben való tájékozódás, a lényeges tartalmi elemek felismerése, a válogató olvasás gyakorlása. A vers formai jellemzőinek megfigyelése, a megfelelő légzéstechnika, hangsúlyozás, ritmizálás tanulása a vers olvasásakor. Szerialitás fejlesztése, események sorrendjének felismerésével, rendezésével. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A cím és tartalom viszonya. Pontos, értő olvasás fejlesztése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memória fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: Varga Katalin: Kisbence titka Tk./II. 14–15. o., Mf./II. 5–6.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Olvasmány célja: Beszélgetés arról, „hogyan képzeled most az életed felnőttként?”

Kulcsfogalmak: vers, költő, versszak, verssor, rím, írásjel, összefoglalás, előzetes áttekintés

Már iskolás vagyok

Szókapcsolatok alkotása és értelmezése, az összetartozó szavak egységben látása. Szómagyarázat szó-kép egyeztetéssel. Játékos szóalkotási feladatok szótagokból. Szem-kéz koordináció, iránytartás fejlesztése. Olvasásértés és lényegkiemelés gyakorlása. Beszédkésztség fejlesztése: beszélgetés adott témáról, az olvasás funkciójának tudatosítása, nagybetűs feliratok olvasása. Szavakból szószerkezetek majd mondatok alkotása. Szókincsbővítés: szavak és jelentésük, a többjelentésű szavak. Analizálóképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése kérdések segítségével. Olvasástechnika fejlesztése: mondat és szövegfonetikai eszközök alkalmazása hangos olvasáskor, különös tekintettel a párbeszédes részekre.

Olvasmány címe: Janikovszky Éva: Már iskolás vagyok Tk./II. 16–19. o., Mf./II. 7. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Olvasni tudni jó és fontos!

Kulcsfogalmak: szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, helyszín, szereplők, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Miért köszönjünk? Hogyan köszönjünk?

Fogalomalkotás, szövegértés fejlesztése szavak és mondatok egyeztetésével. Napszakok és a napszakoknak megfelelő köszönési formák megismerése, változatos használatuk adekvát előkészítése a spontán beszédben. Véleményalkotás, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: állatnévadás tulajdonságok alapján, képek és nevek azonosítása. Szókincsfejlesztés: ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése; illemszabályok és frazeológiák megkülönböztetése. Szociális kompetencia fejlesztése: udvarias magatartási szokások, nyelvi fordulatok a felnőttekkel és kortársakkal való érintkezésben. Olvasási készség fejlesztése: szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása. Toldalékos szavak pontos kiolvasása.

Olvasmány címe: Csukás István: Miért köszönjünk? Hogyan köszönjünk? Tk. 20–23. o., Mf. 8. o.

Olvasási cél: élmény- és ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: Illemszabályok, köszönési formák ismerete.

Kulcsfogalmak: tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérdés, köszönetnyilvánítás.

Andris beszélget az állatokkal

Motiváció: Beszélgetés kezdeményezése adott témában: különböző köszönések formája, helye, ideje. Kooperációs készség fejlesztése csoportmunkában való tevékenykedés során. Önálló szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Kreativitás fejlesztése párbeszédalkotásával. Folyamatos, pontos hangos olvasás fejlesztése. A vers hangulatának megállapítása. Vers formai jegyeinek megfigyelése. Sorvégi összecsengések, rímek keresése. A humor fogalmával való ismerkedés. Szókincsfejlesztés, ritkán használt kifejezések magyarázata, az értelmezett kifejezések újbóli felidézése, írásbeli rögzítése. Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Tanácsok, iránymutatás az önálló verstanuláshoz. A gyerekek véleménye, „praktikái”, tanácsai az önálló verstanuláshoz. Az emlékezet fejlesztése önálló verstanulással.

Olvasmány címe: Varró Dániel: Andris beszélget az állatokkal Tk./II. 24–25. o., Mf. /II. 21. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, ismétlődés, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérdés

Jó leszek

Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: helyes és helytelen viselkedés képek segítségével. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással, kooperatív páros munkában. Kreatív szövegalkotás: házirendkészítés otthonra. Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A versben előforduló információk sorrendisége. Megfigyelőképesség fejlesztése: analízisképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése.

Olvasmány címe: Házirend, Fecske Csaba: Jó leszek Tk. /II. 26–27. o., Mf./II. 9. o.

Olvasási cél: áttekintő olvasás; élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés a jóság fogalmáról, az elvárásokról, a szabályokról, a megfelelésről, ütköztetve a véleményeket.

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, házirend, tanulság, konfliktus, közmondás

Félévi összefoglalás 1–2.

A félév során elsajátított ismeretek rendszerezése, egységbefoglalása. Tanulást segítő technikák alkalmazása, tanulásszervezők, memória, figyelemgyakorlatok. Mf./I. 61–62.

Félévi szövegértés-dolgozat

Saroklakó

Beszélgetés kezdeményezése saját tapasztalatok alapján a helyes és a helytelen magatartási formákról. Erkölcsi ítélőképesség fejlesztése. A jó és a rossz fogalmának erősítése. Helyes erkölcsi értékrend fejlesztése. A hangos olvasás fejlesztése. Szóoszlopok olvasása. Szavak válogatása jelentéstartalom szerint. Szókincs bővítése. Szóalkotás szótagokból. Kreativitás fejlesztése, párbeszédalkotása. A vers formai jegyeinek megfigyelése. A vers ritmizálása tapssal. Költő, költemény. Rímek keresése, a páros rím. Néma, értő olvasás fejlesztése differenciált munkaformában.

Olvasmány címe: Vesztergom Andrea: Saroklakó, Janikovszky Éva: Ha én felnőtt lennék Tk./II. 28–31. o., Mf./II. 10. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmányok célja: Hogyan látja a gyermek önmagát? Mi a helyes viselkedés a gyermekek és a felnőttek szerint? Miért különböznek a nézetek? Beszélgetés a büntetésről: jogos vagy nem az; kell vagy nem. Szabad véleménynyilvánítás, ítélkezés nélkül.

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, tanulság, konfliktus, közmondás

Négyeshatos

Beszélgetés kezdeményezése saját élmények alapján, adott témában: Jártál-e már Budapesten? Mondatalkotás a kép segítségével. Megfigyelőképesség fejlesztése, a közlekedési eszközök jellemzése. Szólások értelmezése, szókincsbővítés. Kooperációs képesség fejlesztése csoportban tevékenykedtetés során. Szóbeli kifejezőkészség fejlesztése, párbeszédalkotása, előadása. Kreativitás fejlesztése. Szövegértés fejlesztése, kérdések segítségével. Ismerkedés a térképpel, a térkép fogalmának alakítása. Egyszerű térképolvasási gyakorlatok, természet-tudományos kompetencia fejlesztése.

Olvasmány címe: Erdős Virág: Négyeshatos Tk./II. 32–35. o., Mf./II. 11–12. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés a fővárosról, a közlekedésről.

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly

Lakóhelyeink

Hosszú szavak olvasásának gyakorlása, a betűrendbe sorolás ismételése. A szövegek pontos olvasása; a helytelen betűrendbe sorolás javítása. Megkülönböztetés, összehasonlítás, különbség megfigyelése, felismerése szavak olvasásakor. A különböző toldalékok jelentésmódosító szerepének felfedezése. Szavak és szómagyarázatok egyeztetésével a szókincs bővítése. Események sorba rendezése. Megfigyelőképesség fejlesztése: hosszú szavak azonosítása a két mezőben. A különbség megtalálása. Szókincsfejlesztés: szavak értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással: információk megtalálása a szövegben. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Lakóhelyeink Tk./II. 36–37. o., Mf./II. 13. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: Különböző kultúrák, korok más-más életkörülményeinek megismerése. Hasonlóságok és különbségek felfedezése.

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, cím, mondat, írásjel, bekezdés, előzetes áttekintés, lényegkiemelés

A mi utcánk

Vizuális megfigyelés és differenciálás fejlesztése. Fogalomalkotás fejlesztése, szókincs bővítése. Játékos szóalkotási feladatok, a szintézis műveletének gyakorlása. Alakkonstancia fejlesztése különböző betűtípusok olvasásával. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról: városi élet: kisváros, nagyváros; azonosságok és különbözőségek. Szókincsfejlesztés: ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Ismeretek a gyerekek hétköznapi környezetéről. Képek és fogalmak azonosítása. Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása a kisszótár ismereteinek olvasásakor. Toldalékos szavak pontos kiolvasása. A megfigyelőképesség fejlesztése: szóépítés összekevert, megadott betűkből. Olvasástechnika fejlesztése: mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Móra Ferenc: A mi utcánk 1. rész Tk./II. 38–41. o., Mf. II/14. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A vidéki élet nyugalma, a nyüzsgő nagyvárosi élettel szemben.

Kulcsfogalmak: szócikk, rövidítés, író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Farkas, város, lábas

Az értő hangos és néma olvasás gyakorlása. A szövegben történő gyors tájékozódás alakítása. A szövegben szereplő szavak vizsgálata, csoportosítása szógyűjtésekkel, szócsoportok alkotásával. Szójelentések megértése, fogalomalkotás fejlesztése, a szókincs és a változatos, választékos kifejezőmód gyarapítása. A lényeges tartalmi elemek megértése, felidézése, megfogalmazása. Nyelvi fordulatok a nyelvhasználatban. Ismeretek a gyerekek nyelvhasználatából. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Analizálóképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése. Az információk összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Szókincsfejlesztés, szótárhasználati készség fejlesztése.

Olvasmány címe: Farkas, város, lábas Tk./II. 42–43. o., Mf. 15. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: A szavak eredetének ismerete, a szavak üzenete.

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, cím, írásjelek, bekezdés, előzetes áttekintés, lényegkiemelés

Birs, Hárs, Pinty

Sorrendiség, helyhatározót kifejező viszonyszók értelmezése, használatának automatizálása. Alak-háttér kiemelése, vizuális megfigyelő-, és differenciálóképesség fejlesztése. Szavak különböző toldalékos alakjainak olvasásával a jelentésváltozások megfigyelése. Matematikai kompetenciák fejlesztése számlálással, válogatással, csoportosítással. Szó-kép egyeztetéssel szókincs bővítés. Analizálóképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása. Toldalékos szavak pontos kiolvasása. Különböző betűtípusok olvasása. Értő olvasás fejlesztése: szó szerkezetek, szavak pontos olvasása, azonosítása képpel. Szavak értelmezése körülírással.

Olvasmány címe: Játékszabály Tk./II. 44–45. o., Mf./II. 16. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: A játékszabályok ismerete, figyelemfejlesztés. Mássalhangzó-torlódásos szavak olvasása (l. fentebb).

Kulcsfogalmak: játék, társasjáték, cím, mondat, írásjel, bekezdés, előzetes áttekintés, lényegkiemelés

A jó orvosság

Beszédképesség fejlesztése: beszélgetés adott témáról képek alapján. Kreatív szövegalkotás szóban. A megfigyelőképesség fejlesztése: betűk összekötése értelmes szavakká, azonosítás szóhalmazban. Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása. Toldalékos szavak pontos kiolvasása. Analizálóképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről.

Olvasmány címe: Móra Ferenc: A jó orvosság

Tk. /II. 46–49., Mf. /II. 17.o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A vidéki élet gyógyító nyugalma.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

A mindentudó kalap

Képsor alapján történetalkotás, a történet továbbgondolása, befejezése, fantázia és kreativitás fejlesztése. Szó sorok olvasása, szó-kép egyeztetéssel, szavak jelentésének értelmezésével a szókincs gyarapítása. A hosszú szavak olvasásának gyakorlása. Szavak jelentésének magyarázata szótár segítségével. Matematikai kompetencia fejlesztése méréssel, becsléssel,

összehasonlító számolással. Beszédkészség fejlesztése: szóbeli szövegalkotás eseményképek alapján, kreatív szövegalkotás: a történet befejezése egyénileg. Értő olvasás fejlesztése: Szavak értő olvasása, azonosítása képpel. Mondatjelentésnek megfelelő szókértá kiválasztása. Szókincsfejlesztés szótárhasználattal. A cím és tartalom viszonya, jóslás a cím alapján. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. *A kis hercegből* hozott feladat: óriáskígyó „nyitva” és „csukva” ismét a gyermekek és a felnőttek világról való gondolkodásának másságát mutatja. Kreativitást fejleszt, a humor alapja lehet.

Olvasmány címe: Gárdonyi Géza: A mindentudó kalap Tk. /II. 50–53., Mf. /II. 18. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Mese és valóság, csodavárás. Gyermei szemléletmód.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

A kis herceg nagy sikere

Megfigyelő-, összehasonlító- és megkülönböztetőképesség fejlesztése. A gyerekek előzetes ismereteinek előhívása beszélgetés formájában. Beszédkedv fejlesztése. Szósortok olvasása, mondatok alkotása adott szavakkal. Értő, pontos olvasás fejlesztése. Szavak pontos olvasása, szótagolás gyakorlása. Matematikai kompetencia fejlesztése: reláció felállítása. Szókincsbővítés: szavak és jelentésük összeegyeztetése. Önálló véleményalkotás, beszédbátorság fejlesztése. Értő, folyamatos olvasás fejlesztése. Hiányos rajzok kiegészítése, vizuális emlékezet fejlesztése. Szereplők megnevezése írásban.

Olvasmány címe: A kis herceg nagy sikere Tk./II. 54–55. o., Mf./II. 19.o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom, újságcikk, tudósítás

Dühös vagyok

Beszélgetés kezdeményezése a gyerekek saját tapasztalataira alapozva a képen látható érzelmi megnyilvánulásokhoz kapcsolódva. Az értő, pontos olvasás fejlesztése, a jelentésük alapján nem odaillő szó kiválasztása. Mondatok befejezése szóban, saját érzelmi indíttatás alapján. Az esetlegesen felmerülő negatív érzelmek megfelelő formában való kinyilvánításának módjai. A negatív érzelmek, belső konfliktusok lehetséges megoldási stratégiáinak felsorakoztatása, azok megbeszélése a képek alapján. Az önálló szóbeli szövegalkotás, beszédkedv fejlesztése. A folyamatos, értő olvasás fejlesztése.

Olvasmány címe: K. László Szilvia: Dühös vagyok Tk./II. 56–57., Mf./II. 20.o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Az érzelmek, indulatok megjelenése, kiváltó okai és kezelése.

Kulcsfogalmak: vers, költő, versszak, verssor, rím

Óra-mese

Szókincsfejlesztés: rokon értelmű kifejezések értelmezése; több jelentésű szó (óra) különféle jelentéseinek értelmezése. Mondatszók kiválasztása; mondatalkotás megadott szavakkal. Az értő olvasás fejlesztése kérdések feldolgozásával. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: **Hervay Gizella: Óra-mese** Tk./II. 58–60. o., Mf. /II. 22. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Légy koncentrált! Ha a feladatra összpontosítasz, több időd marad játszani.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Mióta mérjük, mivel mérjük az időt?

Történelmi és szövegértési kompetenciák fejlesztése szakaszos feldolgozással. Technika és életvitel. Szókincsfejlesztés: rokon értelmű kifejezések gyűjtése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással: információk megtalálása a szövegben. Szókincsfejlesztés: ismeretlen vagy ritkábban használt szavak értelmezése. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: **Mióta mérjük, mivel mérjük az időt?** Tk. /II. 61. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Az olvasmány célja: Az idővel, az időméréssel kapcsolatos ismeretek bővítése, visszatekintés a múltba, korok és szerkezetek összehasonlítása.

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, cím, írásjelek, bekezdés, előzetes áttekintés, lényegkiemelés

Farsangi álarcok

Hosszú szavak olvasásának gyakorlása, előkészítése szótagoló olvasással. Összehasonlítás, viszonyítás, matematikai fogalmak használatának gyakorlása. 2+2+3 szavak hangsúlyos olvasásának gyakorlása szóoszlopokban. Szavak szótagokra bontásának előkészítése szótagtapssal. Szómagyarázatok egyeztetése szavakkal, szókincsbővítés. Időbeli tájékozódás fejlesztése dátumok felismerésével, egyeztetésével. A szöveg lényeges információinak kiemelése, a lényeglátás, felismerés fejlesztése. Szóanalízis-gyakorlatok, rész-egész viszony felismerésének gyakorlása. Hosszabb, nehezebb szavak olvasása; a szövegek pontos olvasása; szavak viszonyítása egymáshoz a hosszúságuk alapján. Értő olvasás fejlesztése: szavak pontos kiolvasása szóoszlopban, kép és szó azonosítása a szóoszlopban. Válogató szóolvasás: a szó és jelentésének párosítása. Megadott dátum és megfelelő írásmód azonosítása. Dokumentumszöveg olvasása: információk megtalálása a szövegben. Lényeges elemek kiválogatása. A pályázathoz plakát készítése: kép és szöveg informális tartalma, könnyebb áttekinthetősége.

Olvasmány címe: **Álarcot színezek – plakát** Tk. /II. 62–63. o., Mf./II. 23. o.

Olvasási cél: kereső olvasás

Kulcsfogalmak: farsang, felhívás, pályázat, cím, írásjelek, bekezdés, előzetes áttekintés, lényegkiemelés

Képeslapok

Vizuális megfigyelőképesség és differenciálás fejlesztése. Kézírások közötti hasonlóságok, különbségek felismerése. Szinonimák olvasása, egyeztetése, választékos kifejezőmód kialakítása. Környezetismereti kompetencia fejlesztése a térképhasználat megbeszélésével, magyarországi helységnevek megismerésével. Szövegértő olvasás fejlesztése, a szöveggel kapcsolatos feladatok megoldásával. A megfigyelőképesség fejlesztése: a szóelőfordulás száma, szavak csoportosítása: egyszerű vagy összetett szó. Analizálóképesség fejlesztése: szavak szótagokra bontása. Mondatalkotás a megadott szavakkal. Pontos, értő olvasás fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése: különféle betűtípusok olvasása, az aláírások és a kézírások párba állítása. A kézírás szerepének tudatosítása. Szókincsfejlesztés: szavak értelmezése. Azonos vagy más jelentésmezőbe tartozó szavak megkülönböztetése. Olvasott szavakkal kapcsolatos képzettársítások, asszociációk szóbeli megfogalmazása. Szókincsbővítés szavak és szómagyarázatok egyeztetésével.

Olvasmány címe: Képeslapok szövege Tk./II. 64–65.o., Mf./II. 24. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: képeslap, címzés, megszólítás, írásjelek, szöveg, tartalom

6. Tavasz

A pitypang meséje

Vizuális figyelem és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése leírás, jellemzés megfogalmazásával szóban. Szótagokból szóalkotás a sorrendiség fontosságának és a szintetizálóképesség fejlesztésének céljából. Eseményképről történetalkotás szóban megadott szavak felhasználásával. Vizuális figyelem és megkülönböztetőképesség fejlesztése. Fogalomalkotás, tárgyképek csoportosításával, megnevezésével. Az értő olvasás fejlesztése: az utasításnak megfelelő szavak kiválasztása. Mondatalkotás megadott szavakkal.

Olvasmány címe: Tompa Mihály: A pitypang meséje, Devecseri László: Pitypang

Tk./II. 68–71. o., Mf. /II. 25–26.o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Cseresznyevirág I.

Motiváció: Beszélgetés kezdeményezése a kép alapján adott témában. A tavasz. Beszédkészség fejlesztése. Szócikk fogalmával való ismerkedés, szókincsbővítés. Szócikk önálló olvasása, értő olvasás fejlesztése. Megfigyelő- és összehasonlító-képesség fejlesztése, rajzok aprólékos megfigyelésével, összehasonlításával. Mesékre jellemző, már a korábbiak során megismert szófordulatok segítségével önálló mondatalkotás. A kreativitás, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A szövegértés fejlesztése kérdések segítségével. Jóslás a mese folytatására vonatkozóan az I. rész ismeretében. Szövegértő olvasás fejlesztése a szöveggel kapcsolatos feladatok megoldásával. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Válogató olvasás, külső tulajdonságok gyűjtése. Események időrendbe állítása. Rövid vázlat készítése a mesekártyák segítségével. A lényegkiemelés képességének fejlesztése, tömörített tartalommondási kísérletekkel.

Olvasmány címe: G. Joó Katalin: **Cseresznyevirág (1–2. rész)** Tk./II. 72–73. o., Mf./II. 27. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Népmesei elemek felismerése a műmesében. Tanulságok megfogalmazása.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Néma tulipán

Kötőjellel összekapcsolt kifejezések helyes artikulációja, hangsúlyos ejtése. Hosszú szavak olvasásának előkészítése hangsúlygyakorlatokhoz kapcsolva. Olvasott szöveg folytatása a fantázia, kreativitás és a szóbeli szövegalkotás fejlesztésére. Az olvasott szöveggel kapcsolatban vélemények alkotása, érvek, elképzelések megfogalmazása. Beszédkészség fejlesztése: történetmondás megadott szavakkal. Megfigyelőképesség fejlesztése: virág-sorozat folytatása, a megfelelő elem kiválasztása a szóoszlopból. Szókincsfejlesztés: szerzőszámok megnevezései és képei, használatuk – beszédkészség fejlesztése. Beszédtechnikai gyakorlatok: légzőgyakorlatok, szavak, szókapcsolatok pontos olvasása, helyes hangsúlyozása. Szókincsfejlesztés: szétszaktatott szóösszetételek és jelentésük párba állítása. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: **Néma tulipán** Tk. /II. 76–79. o., Mf. /II. 28. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Beszélgetés az elfogadásról, a másságról, az egyéniségről. Önhatalmú rendelkezés az egyén tisztelete nélkül tiltakozást von maga után.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Tavaszköszöntő

Hiányos mondatok kiegészítése szóban a tavasz témaköréhez kapcsolódó szavakkal. Szókincsbővítés: ismeretlen, ritkán használt szavak egyeztetése a jelentésükkel. Megfigyelő-, összehasonlító-képesség fejlesztése, ugyanolyan keresése. A vers hangulatának érzékeltetése. A vers formai jegyeinek megfigyelése. A versszak, verssor fogalmak erősítése. Ritmusának érzékeltetése kopogással. Pontos, értő olvasás fejlesztése. Költői szóhasználat értelmezése, összehasonlítása a gyermekek szóhasználatával. Értő, pontos olvasás fejlesztése.

Olvasmány címe: László Gyula: **Tavaszköszöntő** Tk./II. 80–81. o., Mf./II. 29. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím, köszöntő

Madarak iskolája

Értő olvasás fejlesztése: állatok és kedvenc ételeik párosítása. Szókincsfejlesztés: ismeretlen vagy ritkábban használt szavak értelmezése. A művészi nyelvhasználat értelmezése. Szövegértelmezés rajzzal. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Javasoljuk, hogy az olvasásstratégiai módszer segítségével feldolgozott munkafüzeti oldalakat időről időre vegyék elő az órán, illetve házi feladatként is adhatják. A Mf. 50–55. o.-ig itt érdemes átlapozni, és beszélni a módszer

visszatérő elemeiről, viszont az ezeken az oldalakon található olvasmányokhoz tankönyvi lecke is tartozik. A Mf. 56–61-ig tankönyvfüggetlen gyakorló vagy felmérő szövegek találhatóak. A módszer segítségével kiépítjük azt a rendszert, mellyel egy ismeretlen szöveg feldolgozása sem ütközik majd nehézségbe, és ezáltal már most kezdjük ráhangolni a gyerekeket a felső tagozat elvárásaira.

Olvasmány címe: Móra Ferenc: Madarak iskolája, Devecseri Gábor: Állatkerti útmutató Tk./II. 82–85. o., Mf. 30. o., Mf. 56–61. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A tanulás tanulása.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

A tulipánná változott királyfi

Beszédképesség fejlesztése adott témáról: jó cselekedetek. Hosszabb, nehezebb szavak, szópiramisok olvasása; a szövegek pontos olvasása. Helyesírási készség fejlesztése. Szövegértési készség fejlesztése: a szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaira, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Az események sorrendjének megállapítása. Beszédképesség fejlesztése: az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. A természetes beszéd tempójához és hanglejtéséhez közelítő hangos olvasás. A történet feldolgozása, dramatizálása.

Olvasmány címe: A tulipánná változott királyfi (magyar népmese) Tk. /II. 86–88. o., Mf. /II. 31. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Az átváltozás, mint új, eddig nem olvasott népmesei elem, jelentősége. A más alakot öltés mint változás és csodás elem.

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Nemzeti ünnepünk

Az ünnep fogalmának mélyítése. Az ünnepélyes magatartás ismérveinek részletezése által, az ünnephez méltó, helyes magatartásforma alakítása. A nemzet fogalmának erősítése. A nemzeti ünnep tartalma. Versrészlet meghallgatása. Zenehallgatás.

Olvasmány címe: Petőfi Sándor: Nemzeti dal Tk./II. 89. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Történelmi ismeretek: forradalom, szabadságharc, a nemzeti hovatartozás erősítése, nemzeti érzelmek.

Kulcsfogalmak: nemzeti ünnep, jelkép, vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Szabadidős programok

Motiváció: beszélgetés kezdeményezése a gyerekek szabadidős tevékenységeiről – ki mit szeret a szabad idejében csinálni? Ismerkedés a plakát fogalmával. A plakát vizuális jegyeinek megismerése. Az esztétikai érzék fejlesztése. Beszédkészség, megfigyelőképesség fejlesztése. Plakát figyelemfelkeltő tulajdonságainak felismertetése, a megfigyelések önálló megfogalmazása. Az értő olvasás fejlesztése, a plakát szövegének néma olvasása. A szövegértés ellenőrzése a szöveghez, kapcsolódó kérdésekkel: Te melyik programon szeretnél részt venni? Miért? Hány órákor kezdődik? Motiváció ébren tartása a személyes érintettség fenntartásával. Milyen információk olvashatók le a már felsoroltakon kívül a plakátról? A lényeges információk kiemelése.

Olvasmány címe: Kalandvárkastély – plakát 90–91.o.

Olvasási cél: kereső olvasás

Az olvasmány célja: Kevert szöveg olvasása, megértése, információ kigyűjtése, többszörösen összetett szavak olvastatása

Kulcsfogalmak: szabadidő, szabadidős tevékenység, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás

Húsvét

Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása: Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Az információk összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Hosszabb, nehezebb szavak olvasása; a szövegek pontos olvasása.

Memoriter: Locsolóversek

Olvasmány címe: Miért ünnepeljük más-más naptári napon a húsvétot? Mit ünneplünk húsvétkor? Locsolóversek Tk./II. 92–93. o., Mf./II. 32. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: ismeretterjesztő szöveg, tartalom, lényegkiemelés, népköltések, vers, locsolóvers, költő, versszak, verssor, rím könyvtár, gyermekújság

7. Mesés természet

Kedves Dönci!

Szólépcsők olvasása. A pontos, értő olvasás fejlesztése. Szókincsbővítés az ismeretlen vagy ritkán használt szavak értelmezésén keresztül. Összetett szavak alkotása szókárttyák segítségével. Szociális kompetencia fejlesztése, a rokoni kapcsolatok értelmezése szó- és mondatkárttyák összetartozásának megállapítása során. Szókincsfejlesztés képek és szavak összeegyeztetése révén. Műfaji ismeretek bővítése, a levél lényeges jegyeinek felfedeztetése, megbeszélése által. A kézírás olvasásának gyakorlása. A hangos olvasás gyakorlása. Az értő olvasás fejlesztése a levélhez kapcsolódó feladatok megoldása során.

Olvasmány címe: Kedves Dönci! – kézírásos levél Tk./II. 96–97. o., Mf./II. 33. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: szólépcső, levél, megszólítás, tartalom, bekezdés, vázlat

A hegy meg az árnyéka

Szavak jelentése közötti hasonlóság és különbség felismerése szócsoportokban. Az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos vélemények, érzelmek megfogalmazása szóban, ezáltal a szóbeli kifejezőkészség, és a lényeglátás, a logikus gondolkodás fejlesztése. Mondatok jelentésének értelmezése rajzos formában. A szereplők tulajdonságainak értékelése, vélemények szóbeli megfogalmazása. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. A cím és tartalom viszonya. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Mészöly Miklós: A hegy meg az árnyéka Tk./II. 98–101. o., Mf. 34–35. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Mese a nagyravágyásról, az irigységről, az önérvényesítésről és annak következményeiről.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Hány véka a Gellért-hegy?

Értő olvasás fejlesztése. Szókincsfejlesztés régies kifejezések értelmezése. A monda jellemző jegyeinek kiemelése. Mese és monda összehasonlítása.

Olvasmány címe: Hány véka a Gellért-hegy? (monda) Tk. II/102–103. o., Mf./II. 36. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A csavaros észjárás dicsérete.

Kulcsfogalmak: monda, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

A Balaton születése

Irodalmi ismeretek nyújtása. Népköltészeti alkotások fajtái. A monda jellemző jegyeinek megfigyeltetése. Mese és monda összehasonlítása. Értő olvasás fejlesztése.

Olvasmány címe: A Balaton születése (monda) Tk./II. 104–105., Mf./II. 37. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A tó keletkezésének mondája. Valóság és mese.

Kulcsfogalmak: monda, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

A Szent Anna-tó legendája

Irodalmi ismeretek nyújtása. Népköltészeti alkotások fajtái. A legenda jellemző jegyeinek megfigyeltetése. Mese és a legenda összehasonlítása. Értő olvasás fejlesztése, történeti sorrendiség megállapítása.

Olvasmány címe: A Szent Anna-tó legendája (legenda) Tk./II. 106–107. o., Mf./II. 38. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: A tó keletkezésének legendája. Mese és valóság.

Kulcsfogalmak: monda, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

A gombakirály

Rokon értelmű szavak válogatása, keresése, kifejezőkészség fejlesztése. Hosszú szavak olvasásának előkészítése szótagoló olvasással. A cím és a tartalom összefüggéseinek megfigyelése. Értő olvasás gyakorlása, a lényeges információk kiemelésével, felhasználásával feladathelyzetekben. A szöveg megértését, elemzését segítő műveletek gyakorlása. A megfigyelőképesség fejlesztése. Hosszabb, nehezebb szavak, szópiramisok olvasása; a szövegek pontos olvasása. Analizálóképesség fejlesztése. Pontos, értő olvasás fejlesztése. Szókincsfejlesztés: Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése jóslással, szakaszos szövegfeldolgozással, kérdésekkel. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése.

Olvasmány címe: A gombakirály (lengyel népmese) Tk./II. 108–109. o., Mf./II. 39. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Milyen tulajdonságok jellemzik azokat, akiket mindenki elfogad?

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Piros kalapos békák

Válogató olvasás és lényegkiemelés, a szövegértő néma olvasás gyakorlására. Mondatbefejezések a szöveg mondanivalójának megértésére. Kérdő mondatok olvasása feleletválasztással a szövegtartalom megértésének ellenőrzésére. Vizuális megfigyelőképesség és differenciálás fejlesztése kiemelt kép összehasonlító vizsgálatával. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése, azonosítása közmondással. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása.

Olvasmány címe: Piros kalapos békák (lengyel népmese) Tk. /II. 110–113. o., Mf./II. 40. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Hogyan járnak pórul a kisbékák, akik mások akarnak lenni, mint amilyenek a természet megteremtette őket? Üzenet: Fogadd el önmagad olyannak, amilyen vagy!

Kulcsfogalmak: mese, népmese, mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő, tanulság, bekezdés, vázlat, tartalom

Anyám tyúkjá

A hangos olvasás megfelelő ütemének és pontosságának alakítása. A versben való tájékozódás, a lényeges tartalmi elemek felismerése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memória fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: Petőfi Sándor: Anyám tyúkjá Tk./II. 114–115. o., Mf./II. 41. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, költő, versszak, verssor, rím

Anyák napja

Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. Hiányzó szöveg kiegészítése képek segítségével. Szövegértés rajzolással vagy anyák napi ajándék készítése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Pákolitz István: Anyámnak, Létay Lajos: Édesanyámnak, Serkenj fel... (népdal) Tk./II. 116–117. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, költő, versszak, verssor, rím

Darázs-garázs

Mondat-kép egyeztetéssel az értő olvasás fejlesztése. Hiányos mondatok olvasásának gyakorlása, kiegészítése megadott szavakkal. Téri helyzetek felismerése. Kiemelt szavak olvasása, számlálása. A vers tartalmával, megértésével kapcsolatos kérdések megválaszolása, megfogalmazása írott formában. Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről: állatfajták és jellemzőik azonosítása. Mondatok értő, pontos olvasása. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással.

Olvasmány címe: Tamkó Sirató Károly: Darázs-garázs Tk./II. 118–119. o., Mf./II. 42. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Meddig ér a rigófütty?

Beszédfejlesztés: légzőgyakorlat, mondókák utánamondásával. Szókincsfejlesztés: ismeretlen, ritkábban használatos szavak, illetve rokon értelmű szavak értelmezése. Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Szövegértési készség fejlesztése: A cím és tartalom viszonya. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra, kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Az események sorrendjének megállapítása, összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása.

Olvasmány címe: Kányádi Sándor: Meddig ér a rigófütty?, Őri István: Rigóünnep Tk./II. 120–123. o., Mf./II. 43. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés

Pünkösöd

Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása: Az értő olvasás fejlesztése. Az információk összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Pünkösöd Tk./II. 124–125. o., Mf./II. 44. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

8. Nyár

A tizenkét hónap

Szókincsfejlesztés: ellentétes értelmű szavak megfigyelése, értelmezése. A gondolkodás fejlesztése: képek, hónapok és évszakok azonosítása, összekötése. Beszédkészség fejlesztése: beszélgetés adott témáról, rokon értelmű szavak stilisztikai különbsége. Szókincsfejlesztés: ismeretlen vagy ritkán használt szavak értelmezése: padka, sündörgött, puttony, lóca, zsém-beskedik, vájkal. Beszédkészség és gondolkodás fejlesztése.

Olvasmány címe: A tizenkét hónap (görög mese) Tk./II. 128–131. o., Mf./II. 45. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Az olvasmány célja: Értékelni, elismerni, szeretni mások értékeit sokféleségükben.

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Pinokkió és Kanóc titokban útra kel

Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Az értő olvasás fejlesztése: válogató olvasással. Beszédkészség fejlesztése: a szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Az értő olvasás fejlesztése: válogató olvasással. Beszédkészség fejlesztése: a szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. A történet feldolgozása, dramatizálása.

Olvasmány címe: Collodi: Pinokkió Tk. /II. 132–135. o., Mf./II. 46. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Ottó, Emma

Meghatározások és szavak egyeztetése feleletválasztással. Szó-kép egyeztetéssel szókincsbővítés. Olvasott szavak mozgásos megjelenítése. Kiemelt szavak keresése szósorokban, látási megkülönböztetőképesség fejlesztése. Szótagokból szószintézis, a szótagok sorba rendezésével. Szövegértő olvasás gyakorlása. A vers hangulatának, ritmusának megfelelő előadásmód, olvasás gyakorlása.

Olvasmány címe: Kóródi Bence: Ottó, Emma Tk./II. 136–137. o., Mf./II. 47. o.

Olvasási cél: történetkövető olvasás

Olvasmány célja: elkülöníteni az élményszerző verset a versformában megírt egyszerű történettől, olvasástechnikai gyakorlás: hosszú mássalhangzók olvasása

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, versszak, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Misi Mókus kalandjai

Az értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Az értő olvasás fejlesztése: válogató olvasással. Beszédkészség fejlesztése: a szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Tersánszky Józsi Jenő: Misi Mókus kalandjai Tk. /II. 138–141. o., Mf./II. 48–49. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: író, cím, szöveg, szereplők, helyszín, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, tartalom

Vasúti menetrend

Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása: Az értő olvasás fejlesztése. Értő olvasás fejlesztése. A lényeges elemek, szükséges információk kiválogatása. Téri, időbeli tájékozódás képességének fejlesztése a menetrend tartalmának értelmezése során. Szókincs bővítés a menetrendekben előforduló szavak megismerése, azok használata a menetrend értelmezése során.

Olvasmány címe: Vasúti menetrend Tk./II. 142–143. o., Mf. /II. 50–51. o.

Olvasási cél: kereső olvasás

Kulcsfogalmak: menetrend, tájékozódás, sorok, oszlopok

Az erdő fái alatt

Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása: Az értő olvasás fejlesztése. Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről. Az információk értelmezése, a lényeges elemek kiemelése. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor.

Olvasmány címe: Turistajelzések Tk./II. 144–145. o., Mf./II. 52–53. o.

Olvasási cél: kereső olvasás

Kulcsfogalmak: turista, turistaút, turistajelzés

A rét muzsikál

Ismeretek a gyerekek természeti környezetéről: a szöcskék jellemzői. Az értő olvasás fejlesztése: olvasás jelekkel, a lényeges információk kiemelése. Az értő olvasás fejlesztése: állatok, képek és hangjuk azonosítása, összekötése. Beszédkészség fejlesztése: beszédtechnikai gyakorlat, bővülő mondatok olvasása egy levegővel és helyes, pontos artikulációval. Irodalmi

ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memoriter fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: M. Simon Katalin: A rét muzsikál Tk./II. 146–147. o., Mf. 54–55. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Várom már a vakációt

Irodalmi ismeretek nyújtása, esztétikai értékek közvetítése. A művészi nyelvhasználat megfigyeltetése, értelmezése. A vers hangulatának, képeinek felismertetése; ritmusának érzékeltetése kopogással. A memoriter fejlesztése memoriterrel, verstanulással.

Olvasmány címe: Mészely József: Várom már a vakációt Tk./II. 148–149. o.

Olvasási cél: élményszerző olvasás

Kulcsfogalmak: vers, cím, költő, versszak, verssor, rím

Finomságok

Motiváció: Beszélgetés kezdeményezése: Te is szeretsz finomakat enni? Ismeretterjesztő szöveg feldolgozása: Az értő olvasás fejlesztése.

Olvasmány címe: Jégkrém, Kókuszgolyó, Bodzás limonádé – receptek, Fekete bodza – ismeretközlő szöveg Tk./II. 150–151. o.

Olvasási cél: ismeretszerző olvasás

Kulcsfogalmak: receptek, tartalom, lényegkiemelés, tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly.

Könyvajánló

A könyvek szeretetének, az olvasás fontosságának megvitatása. Miért jó olvasni? Mikor olvashatunk? Önálló gondolatok, vélemények meghallgatása. Beszédkedv és bátorság fejlesztése.

Olvasmányok címe: Csukás István: Pom Pom meséi, Téli tücsök meséi, Geronimo Stilton: A nevem Stilton, Geronimo Stilton; Astrid Lindgren: Juharfalvi Emil, Harisnyás Pippi hajóra száll, Fésűs Éva: A palacsintás Király; Marék Veronika: Kippkopp mesék, Lackfi János: Apám kakasa Tk. /II. 152–154. o.

Kulcsfogalmak: könyvajánló, író, cím

Tanév végi összefoglalás

A tanév során elsajátított ismeretek rendszerezése, egységbefoglalása. Tanulást segítő technikák alkalmazása, tanulásszervezők, memória, figyelemgyakorlatok. Mf./I. 61–62. o. Mf. /II. 62. o.

Mintaóravázlatok

Műveltségi terület: Magyar nyelv és irodalom

Tantárgy: Olvasás

Osztály: 2.

Az óra témája: Világgá ment a nyár

Célok, feladatok:

Az olvasás pontosságának, helyességének és tempójának fejlesztése speciális gyakorlatokkal. Ismeretlen, ritkán használt szavak, kifejezések értelmezése.

Szövegértési gyakorlatok: képek behelyettesítése a mondatba; visszakeresés, újraolvasás.

Az olvasástechnika megszilárdítása, az értő, hangos olvasás gyakorlása.

A beszélő szándékának érzékeltetése helyes hangletéssel a különféle mondatfajták olvasásakor.

I. Ráhangelódás

1. Beszédtechnikai gyakorlat

A légzéstechnika fejlesztésének a lényege: a belégzési idő csökkentése, majd a kilégzési idő növelése. (Az 1. osztályban a különbség még kicsi: 2–3 másodpercnyi belégzési és 4–5 másodpercnyi kilégzési idő. Az utóbbit másodikban 7–8 másodpercre lehet növelni, természetesen mindez az adott körülményektől függ.)

a) **Légzőgyakorlat**

Belégzés orron át, közben háromig számolunk, kifújás szájon keresztül 6–8 mp-ig, 3-szor

b) **Mondóka – differenciálás 1.**

Mondd egy levegővel a verssorokat!

Ősszel a táj piros, sárga,
Százféle színt ölt magára,
Zengő levél hull a fákról,
S újra itt az első vándor.

Vagy:

c) **Mondóka – differenciálás 2.**

Mf. 20. o., 1. feladat

Mondd egy levegővel a verssort!

Esik eső csendesen, lepereg az ereszen.

d) *Mondd el egy levegővel a verssort úgy, hogy hangosan indítod, és folyamatosan halkuljon!*

e) *Mondd el egy levegővel a verssort úgy, hogy halkán indítod, és folyamatosan erősödjön!*

2. Beszédkészség fejlesztése

Hogyan változik a természet ősszel?

Spontán megfigyelések meghallgatása

3. Olvasástechnikai készség fejlesztése

- a) Mondatok olvasása – hiányos mondat kiegészítése képek segítségével (tk. 30. o.)
Melyik kis kép tartozik a mondatokhoz? Kösd össze!
Olvasd el hangosan az így kapott mondatokat!
- b) Hosszabb szavak pontos olvasása (Tk. 30. o.)
 Olvasd el a szópiramisokat!
 Válassz ki mindegyikből egy szót! Mondj velük egy összefüggő, rövid történetet!

4. Szókincsfejlesztés

Ismeretlen vagy ritkán használt szavak összekötése a jelentésükkel (tk. 30. o.)

Értelmezd a következő szavakat!

megvirrad, avar, bükkmakk, kikerics, úrfi

II. Jelentésteremtés (Kányádi Sándor: Világgá ment a nyár)

1. Célkitűzés

A mai olvasmányunk címe: *Világgá ment a nyár*

2. Reflexiók a címről

(A gondolkodás fejlesztése; az emlékezet fejlesztése; korábbi olvasmányélmények felidézése)

Honnan ismerjük a címben használt kifejezést: „világgá ment”?
Kikre szoktuk mondani?

3. Bemutató olvasás

A megfigyelőképesség fejlesztése; a hallás utáni szövegértés fejlesztése; olvasás követése)

- a) Megfigyelési szempontok csoportoknak (2 × 3 csoport alkotása):
 - Hol és mikor játszódik a történet?
 - Kik a történet szereplői?
 - Milyen hangokat hallhatunk a történetben?
 (ezek illusztrálása drámapedagógiai módszerekkel)

- b) A csoportok válaszainak meghallgatása, a csoportok válaszainak összehasonlítása, ütköztetése
- c) Ismeretek a természetről

A mesében szereplő növények bemutatása képeken *(forrás: wikipédia)*

A bükk termése:

A csertölgy termése:

A mogyoróbokor termése:

- d) Feladatok a munkafüzetből (Mf. 20. o.)
 - A történet szereplőinek leírása,
 - Szókapcsolatok olvasása – szókapcsolatok társítása a szöveg szereplőjével (válogató olvasás),
 - Szókapcsolatok eljátszása némajátékkal párokban.

4. A szövegértés fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással

(A jól olvasó gyerekek olvassanak egy-egy részt, kb. 4 mondatot.)

A 2-2 kérdést külön-külön csoportnak, illetve padsornak is adhatjuk.

- a) Hogyan aludt a nagy bükkfa az éjjel?
Miért várta a nagy bükkfa, hogy megvirradjon? Húzd alá a szövegben!
- b) Hogyan ébredtek a mókusok?
Miért örültek a mókusok a bükkmakknak? Húzd alá a szövegben!
- c) Milyen növények voltak az erdőben?
Melyik fa volt magányos? Húzd alá a szövegben!
- d) Milyen volt a rét a patak mentén?
Mit láttak a fák a réten? Húzd alá a szövegben!
- e) Hogyan haladt az úrfi a réten? Mit csörgetett?
Ki volt az úrfi? Húzd alá a szövegben!

5. Szintetizáló olvasás. Az olvasástechnika fejlesztése – a szöveg újraolvasása hangosan

Hangos olvasás különféle módszerekkel (lánc-, csillag-, szerepek szerinti olvasással vagy érintéses kiválasztással);

Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a hangos olvasáskor;

A beszélő szándékának érzékeltetése helyes hanglejtéssel a különféle mondatfajták olvasásakor.

III. Reflektálás

1. A globális szövegértelmezés ellenőrzése (Mf. 20. o.).

Melyik szó nem illik a történethez? Húzd alá!

2. Differenciálás – képességek szerint

Az események sorrendiségének megállapítása (Mf. 20. o.).

Számozd be a mondatokat a helyes sorrend szerint! Mondd el a mesét a saját szavaiddal! Használd fel benne a beszámozott mondatokat is!

Írd le a füzetedbe az olvasmány címét! Készíts hozzá illusztrációt!

Írányok megfigyelése (Mf. 20. o. 7. feladat)

Milyen irányban keresik a mókusok a bükkmakkot? Karikázd be azokat, amelyek balra keresik a makkot!

Műveltségi terület: Magyar nyelv és irodalom

Tantárgy: Olvasás

Osztály: 2.

Az óra témája: Népmesék, mesefeldolgozás: A só 1. rész

Az óra cél- és feladatrendszere:

Beszédkedv felkeltése, beszédképesség fejlesztése, szóbeli szövegalkotás adott téma kapcsán. Népmese jellemző jegyei: szereplők, mesekezdés, mesebefejezés. Értő olvasás fejlesztése szakaszos szövegfeldolgozással.

Az óra didaktikai feladatai:

Ismeretszerzés, ismeretek alkalmazása, a népmese jellemző jegyei kapcsán. Gyakorlati alkalmazás szakaszos szövegfeldolgozás során.

Tantárgyi kapcsolatok: Természetismeret – Sókristályok

Felhasznált források: Olvasókönyv 2. I. kötet 86–87. oldal, Olvasás munkafüzet 2. I. kötet 41. oldal (OFI kísérleti tankönyv).

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégia			Megjegyzések
		Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök	
0-5'	Motiváció: Jó éjszakát játékkal	Magyarázat, ellenőrzés, értékelés	Csoport-munka	Szókártyák, lapok	4 fős csoportok alakítása, majd csoporttagok „beszámozása” 1-től 4-ig. Játékvezetői utasítás: Jó éjszakát mindenkinek! (Mindenki lehajtja a fejét a padra, becsukja a szemét!) Következő játékvezetői utasítás: 1-esek, jó reggelt! Az 1-es számú tanulók – de csak ők – felemelik a fejüket, a tanítóra néznek. A tanítónál lévő 2 szó-kártyát alaposan megfigyelik, megjegyzik a rajta olvasottakat. Játékvezetői utasítás: Jó éjszakát, 1-esek, jó reggelt, 2-esek! A 2-esek szintén megjegyzik a nekik mutatott szavakat. Így tovább, mind a 4 játékkal. Végül játékvezetői utasítás: Jó reggelt mindenkinek! A gyerekek felemelik a fejüket, és leírják az általuk megjegyzett szavakat a közös lapra. A lapon lévő szavakból mondatot kell összeállítani. 1-esek szavai: az, király 2-esek szavai: belépett, öreg 3-asok szavai: ajtón, legkisebbik 4-esek szavai: az, leánya Az összeállított mondatok alapján szerintetek mit fogunk olvasni? Kik lesznek a történet szereplői? Ma egy népmesével fogunk megismerkedni, a népmese szereplőit már ki is találtátok. Hol játszódhat a történet? Milyen lehet az élet egy királyi palotában?

Műveltségi terület: Magyar nyelv és irodalom

Tantárgy: olvasás

Osztály: 2.

Az óra témája: Olvasástechnikai gyakorlatok: Házi kedvenceink

Az óra cél- és feladatrendszere:

Olvasástechnikai gyakorlatok. Pontos, szöveghű olvasás technikájának elsajátítása. A hangos és a néma olvasás technikájának elsajátítása. A szövegértő olvasás megalapozása.

Az óra didaktikai feladatai: Ismeretszerzés, ismeretközlő szöveg feldolgozása. Gyakorlati alkalmazás: magán- és mássalhangzók, szótagolás.

Tantárgyi kapcsolatok: Természetismeret

Felhasznált források: Olvasókönyv 2. I. kötet 76–77. oldal, Olvasás munkafüzet 2. I. kötet 38. oldal (OFI kísérleti tankönyv).

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégia			Megjegyzések
		Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök	
20-23'	Mese kezdő részletének felolvasása	Tanítói bemutatás	Frontális	Tk. 87. old.	Megfigyelési szempont: A mese hallgatása közben figyeljétek meg, hogy milyen fontos kérdés hangzott el! Igaza volt-e a királynak? Mit tettek volna a helyében?
23-25'	Mese feldolgozása részenként 1. rész	Beszélgetés	Frontális		Szerintetek hogyan folytatódik a történet?
26-33'	Mese 2. részletének önálló olvasása	Önálló olvasás	Egyéni		Milyen tulajdonságokkal rendelkeznek a fiatalok? Töltsétek ki a táblázatot a csoport véleménye alapján!
34-37'	Mese feldolgozása részenként 2. rész	Megbeszélés, vita	Csoportos	Tk. 88./2.	A csoport munkájának bemutatása röviden.

Műveltségi terület:

Magyar nyelv és irodalom

Tantárgy: Olvasás

Osztály: 2.

Az óra témája: A Meselexikon c. olvasmány olvasása és feldolgozása (a zs-z-s-sz-dz-dzs-c betűk olvasásának gyakorlására), zs-z-s-sz-dz-dzs-c hang- és betűdifferenciálás

Tk.: 110–111. o. , Mf.: 47. o. és interaktív tananyag

Feladatok

Megismerkedünk néhány könyvtípussal és néhány lexikon tartalmával.

A zs-z-s-sz-dz-dzs-c betűket szöveg olvasása által differenciáljuk.

Betűfelismerési gyakorlatokat végzünk a zs-z-s-sz-dz-dzs-c betűk differenciálására.

Megtanuljuk a lexikonok használatát, és gyakoroljuk a tájékozódást a lexikonok oldalain.

Gyakoroljuk a folyamatos olvasást és a válogató olvasást.

A betűfelismerést, betűdifferenciálást a vizuális észlelés és differenciálás, a vizuális emlékezet képességét növelő játékos feladatok által fejlesztjük.

Szósorból kiemelt szó keresésével fejlesztjük a látási megkülönböztetőképességet.

I. Motivációs játék a zs-z-s-sz-dz-dzs-c hang és betűdifferenciálás előkészítéséhez

Gyorspostajáték

1. Álljunk fel egy sorban egymás mellé! Sűgok egy szót a mellettem állónak. Ezt kell tovább-sűgni a következőnek. Amikor megkaptad a postádat, meghallottad a szót, és továbbadtad a társadnak, ülj a helyedre, és írd le a füzetedbe, amit hallottál!

Szándékosan nem szabad megváltoztatni a szavakat!

Szavak: százszázalékos, szabadedzés, csapatzászló, szárazsütemény

A szavakat egyenként sűgjuk a gyerekek fülébe!

2. Ellenőrizzuk a feladatot a szavak helyes artikulációval történő felolvasásával, majd soroltassuk el a szavakat emlékezetből is!

Melyek azok a betűk, amelyek mindegyik szóban szerepelnek? Karikázzátok be a leírt szavakban ezeket a betűket!

II. Motivációs feladat a Meselexikon c. olvasmány előkészítésére

A tanári asztalra többféle könyvet válogattam nektek. Nézzük meg, hogy milyen típusúak ezek, rendezzük csoportokba őket!

Magyarázzátok el, hogy mi szerint csoportosítottok!

Az asztalon legyen mindenből 2-3 db: verseskötet, mesekönyv, lexikon, tankönyv.

III. A Meselexikon c. olvasmány előkészítése a megismerését megelőzően

1. A könyvek címeinek közös értelmezése: a *lexikon* szó megfelelő használatát, a különböző lexikonok tartalmát értelmezzük, beszéljük meg.

Olvassuk fel hangosan a címeket!

Vajon miről olvashatunk, tájékozódhatunk a képen látható lexikonokban?

2. Felidézzük és gyakoroljuk az ábécérendet, megfigyeljük a lexikonok szerkezetét (ábécérendbe szedett kifejezéseket), gyakoroljuk az ábécérendnek megfelelő lexikonhasználatot.

Mit vagy kit látsz a képeken? Sorold fel a nevüket! Hol találkoztál már a kép szereplőivel?

Mondj olyan mesecímeket, amelyekben szerepeltek a képen látható figurák!

A meseszereplők közül melyik szimpatikus számodra? Miért? Magyarázd el társaidnak!

IV. A Meselexikon c. olvasmánnyal való megismerkedés, a lexikonban való tájékozódás gyakorlása

Olvassátok fel hangosan a Meselexikon oldalt!

V. A Meselexikon c. olvasmány feldolgozása, értelmezése

1. Értelmezzük az olvasottakat saját szavainkkal történő magyarázattal.

2. Gyakoroljuk a zs-z-s-sz-dz-dzs-c betűket tartalmazó szavak, mondatok másolását, azokat az olvasmányból kiemelve.

3. Differenciáljuk a zs-z-s-sz-dz-dzs-c betűket egyeztetéssel, színezéssel, betűrácsban értelmes szavak keresésével (mf).

4. Szókapcsolatokat alkotunk és értelmezzük az olvasott szöveg alapján.

Barkochba-játék

Gondoltam egy betűre a ma gyakorolt betűk közül. Tegyetek fel kérdéseket a betűvel kapcsolatban. Ki kell találnotok, hogy melyik betűre gondoltam!

Kérdezhetek a betű tulajdonságaira, mint például: egyjegyű, kétjegyű; morog, nem morog; az ábécében melyik betű előtt, ill. után található stb. Aki kitalálta a betűt, amire gondoltam, az gondolhat a következő betűre.

KÓRÓDI BENCE

A mérés-értékelés és a dicséretkártyák

A pedagógiai mérés és értékelés

A szűkebb értelemben vett és mára már önálló diszciplínává vált pedagógiai értékelés mint oktatási-nevelési módszer a tanulásszervezés egyik igen lényeges összetevője, ennek ellenére ez a tanórak szintjén is nélkülözhetetlen komponens – noha a felismerés maga több évtizedre tekinthet vissza – mintha manapság is még háttérbe szorulna az oktatás folyamatában.

Holott nyilvánvaló, hogy a tanítási folyamatba beépülő és azt jelentékenyen támogató folyamatos és időszakos mérés nélkül nem állapítható meg, mi az oka annak, ha mondjuk egyik vagy másik tanuló ideiglenesen vagy hosszabb távon lemarad a többiektől (azaz hol, miben, hogyan kell a pedagógusnak lépnie a fejlesztés-felzárkóztatás során), de az sem világos, hogy az úgymond jobban teljesítő tanulónak mire van szüksége ahhoz, hogy önmagához képest fejlődni tudjon (azaz hol, miben, hogyan kell a pedagógusnak haladnia a gyermekkel a fejlesztés-tehetség gondozás területén).

A pedagógiai értékelés tehát már nemcsak a tanulási folyamat eredményeinek feltárását, hanem a tudatos fejlesztést is magában foglalja: fejlesztésselvűség jellemzi. A tanulók képességeinek és tudásának fejlesztése a felmérésekben kapott eredmények értékelésével együtt zajlik.

Michael Scriven brit származású tudós, a modern tanulói értékelés módszereinek – teóriájának és gyakorlatának – kidolgozója már az 1960-as években három értékelési funkciót különböztetett meg.

1. A minősítő értékelés

A minősítő (tanítási egységet lezáró, szummatív) értékeléskor a pedagógus az addig elért teljesítményt osztályozza. A sokáig egyeduralkodó és még manapság is inkább jellemző szummatív értékelés alapvető vonásai közé tartozik azonban (minden köztudomású haszna mellett), hogy általános, külső szinthez képesti, számonkérési és rangsorolós-kategorizálós jellegű. Ezáltal a gyermek számára (a tanulócsoportban betöltendő helye, a szociális hálóban kijelölt területe mellett) a külső tényezők válnak fontossá a teljesítményt sokkal inkább növelő belső igény: az elsajátítási motívumok összességeként kialakuló tanulási motiváció kárára, és lezáró jellegénél fogva nincs hatással a tanulási-tanítási stratégiákra sem. A tanuló inverz módon a jó értékelésért, a jó jegyért (piros pontért vagy más, akár szülői dicséretért) tanul, így az értékelés nem segíti a tanulást, ami az értékelés eredeti és tulajdonképpeni célja lenne.

Ezt úgy tudnám leginkább demonstrálni a praktikum szintjén, hogy ha felkeltjük a kisgyermek érdeklődését az éppen soros tanulnivaló, tudásmorzsa iránt, akkor nem annak majdani értékelése lebeg előtte jó esetben, hanem annak felfedezése, megoldása, megértése, a vele

való foglalkozás jár a fejében. A mérés ilyen esetben csupán „állapotfelmérés”, az értékelés, jutalmazás pedig rásegít a gyermekben egyébként már aktivizált tanulási-figyelmi energiákra.

2. A formatív értékelés

Nyilvánvaló, hogy a tanulási-tanítási folyamat akkor sikeres, ha a tanuló aktívan vesz részt benne. A tanulót és a tanulási folyamatot fejlesztő-formáló ún. formatív értékelés a tanuló által bepótolandó hiányosságokat specifikálja és foglalja össze, azaz reflektív, így a tanuló számára világossá válik, miben kell fejlődnie, változtatnia. A formatív értékelés – a minősítő-lezáró, szummatív értékeléssel szemben – végigkíséri és támogatja az oktatást, és folyamatos visszacsatolást jelent mind a tanuló, mind a pedagógus számára a meglévő hibák, hiányosságok feltérképezése és azok kiküszöbölése céljából az oktatás során.

3. A helyzetfeltáró értékelés

A harmadik értékelési funkció a helyzetfeltáró. A diagnosztikus értékelés nagy jelentőséggel bír mind a felzárkóztatásban, mind a tehetséggondozásban. Célja az oktatási folyamatban az előzetes készségek, valamint a tanítási egység elején, a folyamat kezdetekor (illetve az esetleges tanulási problémák jelentkezésekor) meglévő tudás, a bemeneti állapot felmérése, majd a módosító stratégiák megtalálása és a tanítási mód kiválasztása a pedagógus módszertani apparátusából a tanulók mért jellemzői alapján.

A helyzetfeltáró és egyúttal markánsan színtezett-specifikált méréssel és értékeléssel állapíthatja meg a pedagógus az egyén és a tanulóközösség különféle tudás- és képességszintjét, állapotát, általános és specifikus elakadásait, problémáit, azaz egyféle diagnózist állíthat fel. Ez nemcsak a tanítási-tanulási folyamat mikéntjeinek, „terápiájának” a megállapításához, a tanítási stratégiák megválasztásához elengedhetetlen, hanem alapvető jelentőséggel bír a személyiségfejlődés segítésében és a közösségformálásban is.

Lényeges továbbá, hogy az oda-vissza hatni képes, reflektív értékelés – különféle eszközeinek segítségével – a tanulási folyamatot és a tanulót magát is fejleszti, formálja: folyamatos visszacsatolást jelent nemcsak a pedagógus, hanem a gyermek számára is – növelve az önértékelés képességét és igényét, valamint az elsajátítási motivációt. A formatív és a diagnosztikus értékelési funkciók tehát segítő típusú értékelési módok a fejlesztés-mérés-visszacsatolás szüntelenül ismétlődő, körkörös folyamatában.

A dicséretkártya szerepe az oktatási-nevelési folyamatban

Fentebb összefoglaltam, hogy a mérés milyen pedagógiai haszonnal jár a tanulási folyamat során. Az értékelést tekintve azt gondolom, hogy jóval kevésbé árnyalt a helyzet. A számtalan, de egyformán sematikus értékelési módok mellett (az olykor semmitmondó, mert általánosságokat közlő szöveges, a megszokott és a szülők számára hamar világos osztályzatos, a sejtelmes százalékos, a mosolyjelekre, narrációkra alapozott és nem túl normatív típusokra gondolok) nincs olyan értékelés, amely valóban a tanulási motiváció irányába hatna.

Az 5 dicséretkártya reményeim szerint (a köréje épített egyéb tanulásszervezési eljárások alkalmazásával együtt) azt a célt szolgálja, hogy a pusztán jutalmazásnál – piros pont, katica, szóbeli általános dicséret, pl. „ma ügyesek voltatok...” stb. – kifejtettebb szöveges értékelést kapjanak a gyerekek a minél jobb teljesítés és minél nagyobb tanulási kedv érdekében. A dicséretkártyák a minősítést viszonylag gyakorivá és differenciálttá, specifikussá és személyre szabottá, interaktívvá és egyben megfoghatóvá, vizuálissá is teszik a gyerekek számára a kezdő szakaszban. (A dicséretkártyák az olvasókártyák csomagjában találhatóak, l. fentebb.)

A dicséretkártyákkal mint a jutalmazás eszközeivel az egyéni teljesítmény éppúgy jutalmazható, mint a csoport- vagy a pármunka. Érdeemes a kártyákhoz dicséretfalat készíteni, mely napról napra, illetve hétről hétre mutatja, hogy kinél, kiknél van most éppen a kártya.

A dicséretkártyákat – kiosztásukat követően – javasolom minél gyakrabban (órai, napi, esetleg heti bontásban) beszélni. Használatuk így teret enged ugyanis a minősítő értékelés mellett a fejlesztő értékelésnek is, hiszen minden héten vagy napon, minden olvasásórán, minden feladat sikeres teljesítésével ugyanannyi esélyt kap az összes tanuló az önmagához képest jobb, eredményesebb teljesítés elérésére.

A kártyák rendszeres használatával azt is elérhetjük, hogy a gyerekek felfedezzék: egyikőjük sem „általában” jól vagy „általában” gyengén teljesít, hiszen a pusztán minősítő értékelés (piros pont, katica stb.) alkalmazása során kialakuló ilyen következtetések a tanulási motívumok és tanulási célok, az alkalmazásképes tudás megszerzésének igénye ellen hatnak.

Az értékelésnek ez a módja tehát jóval túlmutat a hagyományos (formatív, szummatív és diagnosztikus) értékelési formákon, és a haszna vitathatatlan a tanulók és a pedagógus számára is. Ha az egyik tanuló ugyanis folyton piros pontot, dicséretet kap (természetesen megérdemelten), akkor az osztály hierarchiájában ugyan felülre kerül, de akármilyen furcsa: elveszíti a tanulási motivációját, mivel általánosít. Neki már „úgyis” megvan a helye, már „úgyis” sok piros pontot kapott, mindez megszokássá válik számára. Minek gyötörje hát magát? Kipipálja, mint egy rossz házasság valamelyik tagja az ágyba hozott kávéját. A teljesítménye azonban pontosan ezért visszaesik.

A másik tanuló folyvást fekete pontokat gyűjt (bizonyára indokoltan persze), ezért nyilvánvaló, hogy nincs motiválva általánosságban a további „küzdelemre” valami jobbért, mondván: „á, nekem úgysem szokott sikerülni”. Holott önmagához képest lehet, hogy éppen aznap neki sikerült szebben az olvasás. Önmagát sikerült legyőznie. Önmagához képest javult. A mindig másnál lévő dicséretkártya tehát újra és újra elérhető, megszerezhető minden gyermek és tanulócsoporthoz számára. Ha nem túl sokat és sűrűn kapnak a kártyákból, nem fogy el motiváló erejük (vö. év végi, személyre szabott ajándékkönyv, oklevél, örökre személyes emlékként). Mindenki a nulláról indul azon az órán, azon a tanítási napon vagy héten, ösztönözve őt a napi-heti megmérettetésre...

Az 5 dicséretkártya tartalma: Mosolyjelek (A legjobban együttműködő csoport voltatok.); Fejére mutató mosolyjel (Ma te adtad a legjobb ötletet.); Nyitott olvasókönyv (Ma te olvastál a legszebben.); Együttműködő fiú és lány (A legügyesebben dolgoztatok a pároddal.); Méhecske (Órai munkáddal a legjobban segítetted a közös tanulást.).